

ГАЛАКТИКА • ГАЛАКТИКА • ГАЛАКТИКА
БИБЛИОТЕКА • БИБЛИОТЕКА • БИБЛИОТЕКА

ЕРИК СИМОН

ЧУЖДИ ЗВЕЗДИ



ЕРИК СИМОН
ЧУЖДИ ЗВЕЗДИ
РАЗКАЗИ

Превод: Дорина Йосифова

chitanka.info

Ерик Симон (роден през 1950 г. в Дрезден) е един от най-изявените автори на научнофантастична литература в ГДР. След като завършва средното си образование, той работи известно време като електромонтьор, по-късно се дипломира в Дрезденския технически университет — специалност физика, а през 1973/74 г. практикува вече като инженер. От 1974 г. Симон е редактор в издателство „Нойе Берлин“ като завеждащ отдел „Преводна научнофантастична литература“. Публикувал е в СССР, Полша, Унгария, Швеция и др.

СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ

С ИРОНИЯТА НА НЕВЕРОЯТНОТО

То е твърде особено понятие — невероятното. Може би най-напред затова, че е различно за всекиго от нас. За някои е строго формулирано в математическата дефиниция, за други минава през научни принципи и обяснения, родее се с философски категории или стига до чисто житейски постановки. Но невероятното винаги, още от деца, ни обгръща на всяка крачка. Ние цял живот вникваме в него и се стараем да го осмислим.

Фантастиката между другите ѝ възможности е един чудесен инструмент за изследване на невероятното. Защото тя може да строи всякакви негови модели, да ги проследява във всякаква обстановка. Нейното класическо „Какво би станало, ако...?“ е всъщност врата към лабиринтите на невероятното. При това фантастиката като литература има голямо предимство — нейните модели са емоционални, те въздействуват силно, като живи.

Ерик Симон също строи фантастични модели за изследване на невероятното. Те също са емоционални и живи, но са обогрени в различните отсенки на иронията. Понякога тя е леката, закачлива ирония към нашите дребни човешки хитрости, усмихва се разбиращо на слабостите ни, искри от тънък, интелигентен хумор или прелива от скепсис, когато се вглежда в лицемерието, подлостта и предателството. Това е в стила на Ерик Симон.

„Пиша такива разкази, каквито сам бих желал да чета! — заявява той и добавя: — Пиша ги с празната надежда, че ще намеря читатели, които донякъде да приличат на мен!“

Разбира се, че няма да приличат на писателя, защото са много и различни. Ерик Симон е един от добре известните фантасти в ГДР. Четат го и гимназисти, и възрастни, и още по-възрастни. А той самият е от т.нар. средно поколение фантасти в ГДР. Роден е през 1950 година в Дрезден, работил е като специалист електромонтьор. След това е следвал физика, дипломирал се... и се отдал на литературна работа.

Впрочем първите си разкази започнал да пише още като студент в младежки клуб за научна фантастика. Нищо необичайно. Симон просто принадлежи към онзи голям поток от писатели фантасти, който се вля в литературата от специалните научни дисциплини.

Ако търсим науката физика в неговите разкази, едва ли ще я открием. Тя е по-скоро фон, ерудираност, здравето стъпване по Земята (и по далечните планети!). И съвсем не се връзва тази физика с поезията. Защото — една любопитна подробност! — Симон пише и публикува книги със стихове. Тези стихове са близки по тоналност с неговата фантастика — оцветени са в мека, малко тъжна ирония.

Писател, който има предпочитания към разкази и поезия, едва ли ще напише роман. Много са писателите с такава нагласа на творческото виждане, които не обичат тази форма. И Симон няма романи.

„Според мен — казва той — романите са пълни със страшно много баласт: описания, отклонения, излишни размишления и въобще странични неща. Не съм достатъчно трудолюбив, за да напиша подобно произведение!“

Може да е прав, може и да не е. За голямата литература е важна не толкова формата, колкото човешките проблеми. Има миниатюри, които са останали в историята на литературата!

А какви са проблемите, в които се вглежда Симон?

Неговата любима област са нашите погрешни оценки за самите нас и за явленията, които ни заобикалят. Дори първият му печатан разказ, „Марсиани, разбира се, няма“ (превеждан и у нас), третира чисто човешката ни слабост да се смятаме за венец на природата. Така е. Отначало мислехме нашата Земя за център на Вселената, после — нашето Слънце, а когато разбрахме, че сме само нищожна пращинка в Галактиката, решихме, че точно човекът е съществото, което прави чест на Космоса! Антропоцентризмът не е нищо повече от мания за величие в галактически мащаби.

Погрешните ни оценки за явленията имат най-различни корени. Може да е ограниченост в мисленето, при която инопланетният живот минава покрай нас, без да го забележим („Нощем на чуждата планета, на дванадесет парсека от Дзира“). Или — абсолютизирането на съжденията ни за възможното и невъзможното (краткият разказ „Е“). Или — липсата на въображение. Впрочем за Симон това е една от най-

досадните човешки слабости и той често се връща към нея. Най-забавното и най-насмешливо нейно представяне е навярно в „Колекционерът“. Проекцията на тази слабост е в компютрите. Щом съществуват хора, лишени от въображение, толкова повече ще са компютрите без въображение, които ще вземат конника за странен двуглав разумен вид! Свикнахме да говорим, че компютрите нямат и никога няма да имат човешкото творческо въображение, гледаме ги отвисоко... Но кого всъщност гледаме отвисоко?

Точно от тези позиции изследва Симон и една друга област от човешките отношения и етични оценки — геройството. Той не дегероизира своите образи. Напротив, те са класическите романтични космически навигатори, надарени с богатството на характерите. Симон черпи от традиционния резервоар на научнофантастични мотиви и образи и съвсем не се старее да изнамира странни, неразработвани сюжети. Новото у него е другаде. Той изследва относителността на гледната точка, сложното съотношение между видимост и действителност. Целият негов цикъл „Звезди“ носи в оригинала подзаглавието „Разкази за космически герои“ и е панорама на привидния и истинския героизъм. Единият от героите всъщност не е герой. Друг остава съвсем неизвестен. Трети е извършил истинско геройство, но не онова, заради което го чествуват. А понякога категорията „героизъм“ е въобще неприложима — както в разказа „Диорама“, защото става дума за компютър. За читателя е ясно — Симон нарочно избира традиционни мотиви, за да ни ги поднесе в нови психологични и етични измерения. Но неочаквани, будещи размисъл, запомнящи се.

И прави това по своя маниер — с тънка усмивка, сякаш иска да ни каже:

— Невероятното е в нас самите. Кога ще се научим да го разбираме?

ЧУЖДИ

ТАЗИ ПЛАНЕТА Е ОБИТАЕМА

Гласовете:

— Балонът е изведен навън. Подготовката протича според предвижданията.

— Някакви усложнения?

— Не.

— Добре. Свободен сте. Кажете на вашите хора да спазват непременно графика.

— Достигнахме целта — каза Първият наблюдател. — Несъмнено тази планета е обитаема.

— Значи излизаме в орбита? — попита Пилотът.

— Естествено — отговори Логикът, който ръководеше експедицията. — Кажете на Гравитатора да включи машините си.

— Не е необходимо — обади се Гравитаторът от другия край на космическия кораб. Както винаги в подобни случаи, гласът му бе малко променен от преподавателя. — Предният двигател вече работи. Вярвах, че тук ще намерим обитаема планета — добави той. Акустиката на комуникационното съоръжение не бе чак толкова лоша, та космонавтите в централата на кораба да не доловят в гласа му триумфа от радостта. Гравитаторът смяташе почти всички планети, към които се отправяха, за обитаеми. В повечето случаи предположенията му се оказваха погрешни, но този път явно имаше право.

— Добре — каза Логикът на Пилота, — тогава можеш да започваш. Но по възможност по-внимателно, на завоите по-плавно, иначе Машинистът пак ще се оплаче. И не се приближавайте много — всъщност ти си знаеш най-добре. А ти, Антир — обърнати се той към Първия наблюдател, — можеш да събудиш колегата си и учените. Скоро и за вас ще има работа.

Пилотът се захвана за работа. Увеличи оборотите на предния двигател, после включи задния и ги настрои така, че изкуствените

гравитационни полета изведоха космическия кораб в далечна орбита около Земята.

Други гласове:

— Ето снимките. Вижте, тук... и тук!

— Наистина прилича на сателит. Сравнихте ли орбиталните параметри?

— Да. Не е регистриран. Вероятно пак някой от секретните.

— Или управляема сонда. А може би стабилизатор или някакъв космически отпадък. Можете да поискате сведения. Но не се престаравайте много, просто не си заслужава.

Вторият наблюдател прегледа данните от пси-детектора.

— Действително странна планета — каза той. — Гъсто населени са само някои области, но почти няма безлюдни райони. Интересно ми е по силата на каква закономерност са се заселвали.

— И аз бих искал да знам — каза Четвъртият учен, който по данните от пси-детектора изготвяше карта за гъстотата на населението на планетата. Той се занимаваше с цивилизациите на разумните същества, с тяхната история и гореше от нетърпение да се запознае с новооткритите братя по разум, защото такава възможност му се предоставяше твърде рядко. Всъщност за него тази бе първата нова цивилизация, тъй като другите две обитаеми планети, които бе посетил, бяха известни отдавна. Те поддържаха постоянна връзка с родната му планета и затова там нямаше почти нищо неизвестно. — Има ли вече резултати от анализа? — попита той Втория учен — кибернетик и лингвист.

— Зависи — отговори неопределено Вторият учен. — За предаване на съобщения жителите на планетата използват предимно електромагнитни вълни, върху които се наслагват акустични трептения. Но това вече ни е известно от други планети. Засякохме доста такива радиоемисии. Някои неща в тях наподобяват реч, други звучат по-скоро като... музика. Една част от предаванията са по-сложни и все още не сме успели да разберем какво представляват. Вероятно закодирани образи. Нямам представа.

— А езикът? Какво казват те? Открили ли са ни вече? — искаше да разбере Четвъртият учен.

Вторият учен го погледна безучастно и дори малко гузно.

— Пак старата песен. Все още не сме в състояние да преведем езика им. Опитах на Голямата изчислителна машина, Ертис ми помагаше. Дори включихме паралелно логичния му анализатор, но без резултат.

— Уви, прав е — добави Логикът със съжаление.

— И какво ще стане сега? — попита Четвъртият учен.

— Значи все още не знаем дали са ни открили — намеси се в разговора Третият учен, който като физик нямаше много работа около установяването на контакти.

— Те се намират в ранния стадий на космическите полети. Вероятно съвсем в началото — съобщил Първият наблюдател, който току-що бе влязъл в централната лаборатория и не бе чул началото на разговора.

— Значи сигурно са ни забелязали — установи Четвъртият учен. — Доста е вероятно при това равнище на техниката им.

Логикът не беше съвсем уверен.

— Не е задължително. Зависи в коя фаза на космическите полети се намират.

— Нали точно това казах — отвърна раздражено Първият наблюдател. — Съвсем в началото. Разполагат с известно количество космически ракети без екипаж, предимно такива, които обикалят около планетата. Може да са стигнали дотам, че да изпрацат от време на време и по някой малък кораб с екипаж, но много рядко. Във всеки случай не успяхме да открием нито един. Може би въобще нямат космонавти.

— Ето, виждате ли — констатира Логикът със задоволство. — Сигурно ни смятат за един от техните спътници без екипаж. Доста е вероятно, след като имат толкова много.

— Тогава ще сме принудени да кацнем без предупреждение — каза Четвъртият учен.

— Както в повечето случаи — заключи Логикът.

Гласовете:

— Тези хора трябва да са побъркани. Разбраха, че районът наоколо е блокиран, и знаят какво ще се провежда. Сигурно животът им е омръзнал. Трябва просто да не им обръщаме внимание и да продължаваме.

— Не е възможно. Дори и да са малко откачени, все пак са хора. Обществеността...

— Съобщение за полковника.

— Хванахте ли ги най-последно?

— Тъй вярно. Кръстосвачът ни отклони яхтата. Сега ги извеждат от опасната зона.

— И тези идиоти естествено протестираха.

— Тъй вярно. Казаха, че ще се оплачат. Това били международни води и въобще държали сме се наистина безобразно.

— Така си и знаех. Правят го умишлено. Объркаха ни плана за действие. Ще трябва да изчакаме до утре. Да не съм чул още веднъж някой да се мотае в забранената зона. Разбрахте ли, капитане?

Няколко дни по-късно пак се събраха в централната лаборатория. През по-голямата част от дискусиата спореха специалистите — Логикът, ръководител на експедицията, двамата Наблюдатели, Четвъртият учен, отговарящ за чуждите цивилизации, и Вторият учен, който като лингвист подготвяше установяването на контакта. Другите учени и техниците едва ли можеха да се изкажат.

— Наистина не знам какво щяхме да правим без детектора — каза Вторият наблюдател, преглеждайки най-новите данни от уреда. — Ако не знаехме с точност къде има и къде няма разумни същества, въобще нямаше да можем да кацнем. Поне докато не установим радиовръзка с тях. Сигурен ли си наистина, че още не са ни открили? Доста време мина.

— Почти съм убеден — отговори Вторият учен. — Ако допускаха, че съществуваме, положително щяха да ни изпратят сигнали. Не обичайните излъчвания, а нещо по-просто — поредица от числа или нещо друго. Не засякохме нищо подобно. Нашите предавания също са безрезултатни, сигурно ги смятат за свои собствени. Там долу говорят най-различни езици.

— Значи все пак успя да преведеш нещо? — попита учудено Гравитаторът.

— Разбира се, че не. Само забелязах, че отделните думи спадат към различни групи и системи, но не мога да разбера какво означават. За да успея да свържа думите и съответните им понятия, е необходима много по-голяма информация, необходим е пряк контакт. С една дума: трябва да кацнем.

— Къде? — попита Логикът.

— Да погледнем картата — предложи делово Първият наблюдател. — Най-големите необитаеми области са около полюсите на планетата. Тук — той посочи с пръст върху разгърнатата карта — има цял континент, който практически е необитаем.

— Какво означава „практически необитаем“? — прекъсна го Логикът. — Има ли там разумни същества, или не? Ти много добре знаеш, че съгласно Висшия принцип...

— ... при кацането не бива да навредим на нито едно разумно същество. Знаем — довърши започнатото изречение Първият наблюдател.

— На нито едно! — повтори Логикът настойчиво.

— Да, разбира се. Ето на този континент има няколко места, където са се заселили разумни същества, предимно по крайбрежието. Но между тях се простират напълно безлюдни области. Така е на островите на другия полюс и в няколко изолирани района на континентите. — Показва Либийската пустиня, южната част на Арабския полуостров, басейна на река Тарим и части от Австралия. — Но и там се придвижват отделни групи. Въпреки това би трябвало да намерим нещо подходящо.

Четвъртият учен се наведе над картата, която сам бе начертал.

— Полярните области отпадат. Те едва ли ще са най-доброто място за осъществяване на контакт. Все едно да останем в орбита, разликата няма да е голяма. Но тук би било удобно, ако разполагаме с достатъчно свободно пространство. Непосредствено до мястото на кацане има гъсто населена област. А това много би улеснило контакта с тях. — Имаше предвид Либийската пустиня и долината на Нил.

— Възможно ли е това според последните данни от псидетектора? — обърна се Логикът към Втория наблюдател, който сравняваше новите и старите стойности.

— Коя област имаш предвид? Аха... Да, възможно е. Там положително никой няма да попадне в полето на антигравитационните лъчи.

— Напълно ли си сигурен? — попита Логикът още веднъж. — Съобразил ли си се с разсейването на лъчите? Трябва да помислиш и за Пилота, такова точно кацане на чужда планета... Понякога...

— Някога да съм... — реагира раздразнен Пилотът и Логикът веднага уточни:

— Не, разбира се, че не си. Ще го направиш. Но разбери, ние нямаме право да рискуваме, след като става въпрос за живота на разумни същества. Никакво право!

— Дори ако е възможно, би трябвало да запазим сградите и съоръженията на разумните същества — добави Вторият наблюдател и автоматично запрелиства другите данни от последния тест на детектора. — Освен това там сигурно има и други живи същества, примерно някои редки видове животни или добитък. Може да си навлечем неприятности, ако стане нещо с тях. Не се знае как ще реагират обитателите на планетата. И във всички случаи ще са прави, тяхна е планетата. Детекторът регистрира само разумни същества и слава богу, защото в противен случай нямаше да ни е от полза. Но ни е необходимо и нещо като детектор за...

Последва учуден вик.

— Какво става? — осведоми се Пилотът.

Вторият наблюдател нервно запрелиства данните от последния тест, по който бе изготвена картата. След като намери това, което търсеше, каза бавно, сякаш се страхуваше да не се е заблудил:

— Това е... ето тук! — той енергично посочи една точка в средата на Тихия океан. — Този остров... не, като че ли е група острови... Преди пет дни бяха обитаеми.

— А сега... вече не са? — Логикът го погледна с нетърпение.

— А сега вече не са — повтори механично Вторият наблюдател, приковал поглед върху двете колони от цифри — старите и новите данни. — Дори океанът около островите е съвсем пуст, в радиус от... Като че ли са знаели точния обсег на антигравитационните ни лъчи!

Всички наскочаха, скупчиха се около Втория наблюдател и втренчиха погледи в изчисленията, дори техниците, които едва ли разбираха какво означават те.

— Наистина — измърмори Гравитаторът. — Точният радиус на антигравитационния лъч, като се прибави и безопасната дистанция... Удивително съвпадение.

— Това не е случайност — заяви уверено Четвъртият учен. — Значи все пак са ни открили.

Логикът се съгласи с него.

И аз така мисля, не е случайност. Може би случайно са попаднали на точния радиус, но фактът, че ни освобождават място за кацане?... Ще успееш ли да се спуснеш? — попита той Пилота.

— Да, сигурно. Въпреки че бих предпочел да се приземя на потвърда основа.

— Това е покана! — каза настойчиво Логикът, като че ли другите не го бяха осъзнали отдавна.

Гласовете:

— Готови сме най-сетне. Как вървят нещата?

— Всичко протича нормално. Само балонът... Сякаш нещо го притиска отгоре.

— Не говорете глупости. Сигурно подемната сила е понамаляла. Нищо чудно при такова голямо закъснение. Но все още се държи, нали?

— Тъй вярно.

— Е, добре, значи всичко е наред. Крайно време беше, и без това трябваше да чакаме доста дълго.

Пилотът наблюдаваше съсредоточено уредите пред командния пулт. Всички освен Гравитатора и Машиниста, които дежуреха до гравитационните машини, готови да се намесят и при най-малката неизправност, бяха наобиколили Пилота, за да наблюдават кацането. Двата Наблюдатели контролираха чрез пси-детектора зоната за приземяване, за да могат да отклонят кораба, в случай че внезапно се появят разумни същества. Всички мълчаха, защото знаеха колко трудна бе задачата на Пилота.

Балансирайки внимателно върху антигравитационния лъч, космическият кораб се спусна към планетата, за да осъществи така

желания контакт с разумните същества. Щяха да изследват планетата, да се запознаят с нейните обитатели, учените да разменят знания и опит. Може би разумните същества се нуждаеха от тяхната помощ, а и те можеха да им помогнат. По-късно щяха да се появят други кораби и с течение на времето щеше да се установи трайна връзка между всички обитаеми планети. Биха могли заедно да изследват други светове. И тогава щеше да има много нови възможности, това бе само първата крачка...

Гласове:

— Работят ли наблюдателните уреди?

— Тъй вярно, господин полковник.

— Всички? А вторият комплект сеизмографи и телексите?

Проверихте ли лично?

— Тъй вярно, господин полк... Там! Самолет! Точно над... не, хеликоптер! Трябва да е хеликоптер!

— Къде? Не виждам нищо. Имате халюцинации, сержант. Опомнете се!

— Но...

— По дяволите! Приказвате глупости! И въобще откъде може да дойде? Държим под наблюдение цялото въздушно пространство. Никой не може да е толкова луд! Капитане, колко време ни остава?

— Петдесет и осем секунди. Петдесет и шест...

Бяха вече съвсем близо. Скоро корабът щеше да се приземи, щяха да изключат гравитационните машини и да поздравят жителите на планетата...

— Там има нещо! — извика внезапно Вторият наблюдател. — Почти под нас!

— Разумни същества? — извика ужасен Логикът.

— Не... някакъв голям предмет се носи във въздуха. Няма разумни същества. Но бихме могли да го повредим.

След възклицанието на Наблюдателя Пилотът, който бе преустановил спускането и бе задържал кораба почти неподвижен, каза спокойно:

— Не се страхувайте. Ще се разминем. Мисля, че ще успея. — Посегна към командния пулт, корабът продължи да се спуска. След няколко минути трябваше да се приземи.

— Може би това е уред, с който разумните същества следят кацането ни — каза Логикът.

Напрегнато гледаха екрана, на който вече се виждаше островът в най-малки подробности. Не успяха дори да осъзнаят светкавичната експлозия, понеже бяха много близо до слънцето, пламнало до тях за части от секундата.

Гласовете:

— Пълен успех, господин полковник. В щаба са много доволни.

— Знаем. А как е сержантът?

— Нервен срив. Продължава да твърди, че било хеликоптер. Но вече е по-добре. Нашите психиатри ще му избият тази натрапчива идея от главата, сигурен съм.

— Е, да, в известен смисъл мога да си го обясня. Продължителното психическо натоварване... И после тази история с яхтата непосредствено преди това.

— Разбира се, че бяха халюцинации. В противен случай сега нямаше да можем да се оправим с протестите.

— Именно. И без това тази работа вдигна много шум. При това островът е наш. А на собствена територия можем да провеждаме опити с ядрено оръжие колкото си искаме.

ПАЯКЪТ

*А може би зад тази история се крие друг
по-голям абсурд?*

Един рецензент

Всичко започна с това, че гърбът ми се схвана от писане на машина. Тогава обикновено седя на мебел, с право наричана „кушетка“, която за лежане е много удобна, но за седене — не. Въпреки че масата ми е много модерна, за писане на машина е доста ниска, а пък това е нещо, с което все още не съм свикнал както трябва. Оттам и болката в плешките. С една дума, най-последно схванах истинското предназначение на тази мебел и се излегнах да си почина.

Лежах по гръб, скръстил ръце под главата. Приятно е, при това тръбните мускули се отпускат и болката бързо преминава. Няколко секунди бях доволен от себе си и от света, а когато забелязах паяжините по тавана на стаята, усетих дори нещо като симпатия към осмокраките им строители. Всъщност и аз като много други хора не понасям паяци и изпитвам към тях някакво съвсем необосновано, инстинктивно отвращение. Знам, естествено, че паяците са полезни животни, и затова живея с тях в мирно съвместно съществуване. Те не ми правят нищо, аз не ги закачам, най-много от време на време да събера сили да изчистя най-старите, потънали в прах паяжини.

Но както си лежах по гръб, въобще не ми бе до това, съвсем се бях отпуснал. Вече не ме смущаваха дори и петната по тавана над прозорците, избили, след като наемателите, живеещи над мен, бяха оставили прозорците си отворени по време на проливния дъжд през нощта в петъка преди Петдесетница. Мисълта за това, как е изглеждало жилището над мен след онази дъждовна нощ, ме накара да се примиря окончателно с тези петна. Къщата е строена преди почти двеста години — цяла крепост с половинметрови стени от пясъчник, с гредоред от масивни четвъртити мертеци, наредени плътно един до

друг. След като влагата бе проникнала чак в моето жилище, при онези над мен трябва да е имало цяло наводнение.

Спокойният ход на мислите ми се прекъсна, когато забелязах внезапно косо над мен черната точка, която вероятно съм гледал дълго време съвсем несъзнателно. Паякът — като че ли не по-голям от половин сантиметър — висеше на нишка от тавана. Стори ми се малко странно, че не се поклаща насам-натам, макар че и двата прозореца бяха отворени и от време на време ставаше течение. Но скоро това престана да ме занимава, защото паякът висеше не точно над мен, а над насрещния ръб на масата, и насочих мислите си към други неща.

Първоначално възнамерявах да седна отново и да продължа да малтретирам машината. Но скоро си избих това намерение от главата — откак вече няколко пъти бях печатал и насън знам кога трябва да престана. Тогава пишех разказ, който съвсем не вървеше и до ден днешен си остана само фрагмент. Идеята да въведа призрак в кибернетичния свят на бъдещето не можах да облека в никаква, макар и относително подходяща фабула. Едва ли, четейки „Кентървилският призрак“, някой би изпаднал по традиционния маниер в несвяст или би изпитал задължителния за такива случаи панически ужас, а тези неща са били анахронизъм още по времето на Уайлд — тогава колко ли жалко старомоден, колко трогателно безпомощен би бил такъв един призрак в света на бъдещето! В края на краищата всеки що-годе образован човек е убеден, че не съществува нищо, ама съвсем нищо свръхестествено, извънземно и в последна сметка нищо необяснимо. Всичко, което става по света и заслужава внимание, се извършва в супермодерни лаборатории или някъде много далече, примерно на други планети. Открит ли някога някъде нещо наистина ново, то засяга толкова нищожна част от нашето битие, че може да развълнува само специалистите от съответната област на науката.

— Внезапно почувствувах някаква промяна. Няколко секунди по-късно разбрах какво се е променило. Сега паякът висеше точно над мен. Този факт сам по себе си не е чак толкова тревожен, но не обичам над главата ми да висят паяци. Отначало не се замислих как всъщност е сигнал дотам, въпреки че изглеждаше странно. В края на краищата преди няколко минути се намираше на съвсем друго място, а погледнато логично, той можеше да се движи само нагоре и надолу по изтъканата от него нишка.

Пристъпих към действие и се качих на кушетката. Пружината хлътна с около десет сантиметра, но вече спокойно можех да стигна паяка. Искях да прекъсна нишката с една линия така, че паяжината да полепне по нея, и да пусна паяка в някой ъгъл на стаята. Имам известен опит в подобни операции, но този път не излезе нищо. Между паяка и тавана нямаше никаква нишка!

Едва сега се озадачих. Във всеки случай не за дълго, защото веднага ми хрумна съвсем обяснимо и обикновено решение на мнимата загадка. Паякът вероятно висеше на нишка, която се спускаше косо от тавана на стаята към стената, където е моята кушетка. Това обясняваше и факта, че първоначално той се намираше над масата, а сега вече — над възглавницата ми. Но това пък би означавало, че нишката е дълга около три метра. Все пак това с нищо не промени намерението ми да използвам линията, само дето малко съжалявах, че ще разваля този необикновен висящ мост. Но когато потърсих с поглед нишката, за да я отделя от стената, не можах да я откроя. Погледнах по-внимателно — нищо. Работата взе да става загадъчна и аз сериозно се заех да изследвам случая, без обаче да изпитвам нещо повече от слабо учудване. Проучих пространството около паяка във всички възможни посоки, без да срещна някъде дори най-малка съпротива. Членестоногото не обърна никакво внимание на моите усилия и си седеше съвсем неподвижно, поточно висеше, ей така, във въздуха, в празното пространство. А това, меко казано, не беше присъщо на обикновените паяци. Слязох от кушетката, седнах и започнах да мисля, без да свалям поглед от загадъчното същество.

Във всеки случай не беше сън, в това бях абсолютно сигурен. Хрумнаха ми няколко „научни“ обяснения на този феномен, примерно, че паякът е напълнен с някакъв лек газ, че тялото му съдържа желязо и виси в дадено нехомогенно магнитно поле и други такива глупости. Не вярвах да е халюцинация, но въпреки това изпробвах нещо, за което бях чел някъде. Притиснах леко с показалец лявата очна ябълка, поточно левия горен клепац. Тъй като не само стаята, но и паякът се удвои, стана ясно, че не е сетивна измама. Спрях дотук, защото ако се прекали, подобни мисли не водят до нищо друго, освен до онова помещение с мека тапицерия и без брави на вратите.

Започна да ми става тягостно; не че се страхувах — та кой може да се уплаши наистина от половинсантиметров паяк, — но тук явно

нещо не беше наред.

Тогава в съзнанието ми проблесна думата „флуктуация“ и се учудих защо веднага не се бях сетил за това обяснение. В часовете по физика всеки е чувал нещо за Брауновото движение, за онова микроскопично, хаотично движение на молекулите. Теоретично погледнато, в тялото на паяка можеха да се удрят повече въздушни молекули отдолу, отколкото отгоре, и по този начин да го поддържат в неподвижно положение. Е, добре, но с явлението флуктуация трудно може да се обясни всичко, а работата е в това, че случайности от този род са толкова невероятни, че трябва да се разглеждат като напълно невъзможни. Ако бях опитал да изтълкувам загадъчното явление като флуктуация, бих могъл да повярвам и в съществуването на божествени или извънземни сили. Признавам, че през главата ми минаха някои мисли от този род. Искане ми се да знам как щяхте да се чувствувате вие в подобна ситуация...

Паякът сам прекъсна временно по-нататъшните ми размишления. Той се раздвижи и пробяга, да, пробяга почти половин метър във въздуха, докато пак стигна горе-долу там, където го бях видял първия път — над масата. Застана, увисна, затрептя — кажете го, както щете — във всеки случай след тази разходка не помръдна от мястото си. Станах, взех от шкафа една водна чаша, извадих от папката с кореспонденцията си пощенската картичка, която ми бе изпратила една позната от Полша с пожелания за весело прекарване на празниците по Петдесетница, качих се на масата и навлязох във втората фаза на експерименталните си изследвания.

Първо сложих картичката хоризонтално под паяка и рязко я дръпнах надолу. Ако в хипотезата за флуктуацията имаше наистина нещо вярно, образувалото се въздушно течение би трябвало поне сега да повлече насекомото надолу, но не стана така. После взех чашата, за да го уловя, в случай че падне, и съвсем внимателно го бутнах с единия край на картичката. Но то не падна в чашата, а бързо се придвижи половин метър нагоре и отново се закова на същото място. Този път видях съвсем точно как стана: като че ли вървеше по някаква невидима стена, само дето беше не само невидима, а и неосезаема, с други думи, осмокракото се разхождаше насам-натам по несъществуваща стена. Не че това осветли загадката, но поне можеше да доведе до някакво обяснение. Хрумна ми един подходящ цитат от „Хамлет“, но както

вече казах, още в началото бях изключил възможността за евентуални халюцинации или нещо още по-лошо.

Сега паякът седеше почти под тавана, а той съвсем не е нисък. Стъпил на масата, успях да го докосна с картичката и насекомото се придвижи надолу. След това го побутнах отстрани, то бързо пое в хоризонтална посока и спря отново над кушетката. Общо взето, този паяк изглеждаше малко флегматичен.

Сега като че ли е крайно време да опиша стаята си. И така, като се влезе от коридора, насреща са прозорците. До стената вдясно е кушетката, разположена с горния си край към прозорците, а вляво има голям шкаф, но в случая той не ни интересува. Успоредно на кушетката, горе-долу в средата на стаята, се намира масата, за която говорихме. Паякът бе спрял на някаква въображаема стена, успоредна на прозорците, която преминаваше през шкафа, масата и кушетката — бе застанал на обърнатата откъм прозорците ѝ страна.

В това се уверих, след като балансирайки върху кушетката, захлупих чашата върху паяка откъм страната на прозорците и го принудих, премествайки я, да се движи по стената в различни посоки. Накрая всичко явно му се стори доста глупаво и той просто се намести на вътрешната страна на чашата. Тогавя я обърнах и започнах да я придвижвам бавно обратно към вратата през онази стена, но паякът бе избутан от някаква необяснима сила и в крайна сметка спря отново върху същата „стена“. После, пак по нея, отиде до любимото си място над масата.

Последвах го и отново направих изненадващо откритие. Когато започнах да досаждам на паяка, стоях почти в средата на масата, а сега трябваше да застана на по-близкия до прозорците ѝ край, ако исках да го стигна. Като че ли цялата въображаема плоскост се бе изместила към прозорците. Подгоних го с картичката и чашата и се уверих, че нищо не се е променило в разположението на стената, само дето сега тя беше по-близо до прозорците. В този момент, без да искам, съборих будилника от масата. Странно, всички тези мистерии около паяка и призрачната стена ме бяха смутили малко и може би поразтревожили, но сега се уплаших истински. Слязох веднага от масата и вдигнах будилника — бе престанал да работи. А това е чешки будилник от петдесетте години и нашите часовникари не искат или пък не могат да го поправят. Разбира се, крайно време беше да си купя нов, но съм

свикнал с тази хубава вещ и не искам да се разделям с нея. За щастие имам един познат, който някога е бил часовникар. Не знам как, но успяваше да се снабдява с резервни части, само че точно тогава щеше да заминава на почивка. С една дума, оставих паяка на мира и се втурнах към моя познат. Заварих го вкъщи. Поговорихме си за това-онова и покрай другото ми оправи и будилника.

След два часа и половина си бях вкъщи с тиктакащ часовник в джоба, изпълнен с идеи за по-нататъшни опити с паяка.

На първо време те обаче не ми помогнаха с нищо, защото не можах да открия нито него, нито, разбира се, и необикновената стена, тъй като единственото доказателство за съществуването ѝ беше насекомото. А и времето бе напреднало, така че прекратих търсенето.

През нощта сънувах всевъзможни глупости, повечето от които, като се събудих, за щастие бях вече забравил. Спомням си само отделни фрагменти — будилника, който се люлееше на някакво невидимо въже все по-силно и по-силно, докато се блъсна в стена от стъклени тухли. Грабнах го и се изкатерих по стената. Изведнъж зад стъклото на някакво гише съзрях един паяк, който ме гледа укорително през очила без рамки и казва: Та това е чешки будилник! — и така нататък все в този дух. Но едно си спомням ясно: в съня си намерих обяснение за паяка и стената. Разбрах, че всичко е било съвсем естествено. Когато се събудих, известно време изпитвах мъчителното чувство, че ми е убягнало нещо много добре познато, но това ми настроение се изпари след няколко секунди.

Целият преди обед — беше неделя — търсих паяка, прерових щателно всеки кубически дециметър от стаята. Накрая старанието ми се увенча с успех. Намерих онова, което търсех, по-точно това, което бе останало от него. На стената между прозорците, няколко сантиметра под тавана, видях тъмно петно, което положително не бе избило от дъждовната вода, а и предния ден го нямаше там. Между прозорците има малък скрин, наследство от баба ми. Качих се върху него и разгледах отблизо новото петно. Несъмнено това бяха остатъци от паяк, наистина целия разплескан, но съвсем ясно разпознах осемте крачета, които обграждаха лъчеобразно петното.

Дълго размишлявах над тази история после, но резултатът е повече от скромнен. В крайна сметка успях горе-долу да си обясня онова, което се бе случило с паяка: докато съм отсъствувал от къщи,

въображаемата за мен, но за насекомото съвсем реално съществуваща стена бе продължила да се придвижва към прозорците и паякът е бил смачкан между „неговата“ и „моята“ стена. Всичко останало е метафизично умуване, спекулации, най-безобидната от които е следната: едновременно с нашия свят или, така да се каже, успоредно с него, в друго измерение, съществува вселена, която заедно с нашата е разположена в едно многомерно пространство. Онази странна стена и паякът принадлежаха към другата вселена, само че паякът, за разлика от стената, съществуваше едновременно и в нашия свят, а как — не знам. Двата свята се движат в многомерната всеобхватност с определена относителна скорост един срещу друг и това се бе оказало гибелно за паяка.

Да, знам, че въпреки научната терминология всичко това доста понамирисва на фантазмагории от откъдния свят, и трябва да призная, че дори аз самият не вярвам много в тях. Но, моля, ако имате по-добро обяснение...

А, да, разбира се. Нямам никакви доказателства за тази история. Какво би трябвало да направя според вас? Да вдигна на крак печата? Да уведомя Академията? Какво би излязло от всичко това? Най-вероятно здравата щях да се изложя. Та кой разумен човек би ми повярвал? Снимки също не биха помогнали, като оставим настрана факта, че нямам фотоапарат — с такава снимка нищо не може да се докаже. Ако искате, с някой друг трик можете да заснемете и летящ носорог.

Вярно е, че би трябвало да продължа да разследвам случая, но вече беше много късно. Бях замислил например един хубав и съвсем елементарен експеримент с просто махало, за да установя дали онази стена не оказва макар и съвсем малко съпротивление на телата от нашия свят. Но след като се прибрах вкъщи с тази идея в главата, стената вече я нямаше. Пред нашата къща има безлюден площад. Мислите ли, че можех да хукна посред нощ с махалото в ръка, за да търся някаква несъществуваща стена?

Ако някъде бях прочел за такива чудеса, щях да съжалявам, че не съществуват наистина, а сега, когато ми се случи подобна история, когато видях всичко със собствените си очи, не мога да повярвам. Разберете ме правилно — знам със сигурност, че всичко се случи така, както го описах, но то няма никакво отношение към моя живот и

всъщност изобщо не ме вълнува. Знам, че беше точно така, но това събитие не промени нищо, абсолютно нищо, то просто не ме засягаше.

А сега можете да си мислите за тази история каквото си щете. Изобщо не съм очаквал, че ще ми повярвате. На ваше място и аз не бих повярвал. А както вече казах, нямам и никакви доказателства.

Все пак... петното е все още в стаята ми, на стената между прозорците и се различава ясно от водните петна. Не го изчистих. Черно петно с осем тънки лъча. Но как бих могъл да смачкам този паяк там горе, след като, дори и да стъпя върху скрина, трудно бих го стигнал? И освен това ви казах, че при цялата ми антипатия към паяците аз се разбирам добре с тях. Те не ми пречат и аз не ги закачам. Е, това е!

Най-важното в случая беше обаче, че моят познат великолепно поправи будилника. Оттогава той никога не се е развалял и е точен до секунда. А това действително е цяло чудо.

КАКВО БИ ТРЯБВАЛО ДА ЗНАЕМ ЗА ПЛАНЕТАТА ИКАР

ИКАР (2) — единствена планета от звездата-близък Орн.

Почти кръгла орбита, голяма полуос: 2203,8 млн.км. Време на пълна обиколка: 15010 дни. Зависима ротация. Радиус на екватора: 5800 км. Маса: 0,32 от земната маса. Открита през 893 г.н.л. от XXXII междузвездна експедиция.

ПЛАНЕТОЛОГИЯ: I. Икар се състои главно от 3 слоя: а) *атмосфера*. Благородни газове (Ar, Kr, Rn), въглеродороди, следи от CO₂, N₂ и O₂. Атмосферата е много разрежена; на височина над 200 км няма данни за съществуването ѝ; б) *външният скален слой* по всяка вероятност достига дълбочина 1000 км. Най-важни, елементи — C, O, Al, Si, Fe, Co, Ag, Pb, тежки радиоактивни елементи (предимно с големи периоди на полуразпадане); в) *ядро на планетата*. Характеризира се с изключително ниска плътност. Състав: неизвестен. Вероятно кухня (?). Възникването не е обяснено от космогонията. На И. не са забелязани признаци на живот.

Аз участвах в XLVII междузвездна експедиция. Когато на връщане от Бетелгейзе летяхме към звездата Орн, за да решим загадката около Икар, мислех, че няма да имам работа, защото като историк и археолог не разбирам нищо от планетология и космогония. Но се лъжех.

Започна се с това, че не намерихме планетата на предварително изчисленото място. Но ако участниците в XXXII експедиция бяха определили правилно орбитата ѝ, а в това нямаше никакво съмнение, планетата просто трябваше да е там, ако действаха още законите на небесната механика. След като се приближихме още малко до звездата-близък, открихме най-после Икар, тоест онова, което бе останало от него — облак планетоиди и метеори с най-различна големина.

Но искам да разкажа всичко накратко, обективно и точно да информирам за това, което открихме. Не смятам да драматизирам

разказа си. Нека други пишат балади и трагедии, аз не мога и не искам.

Изследвахме отломъците. XXXII междузвездна експедиция бе установила, че планетата е необитаема. Чиста заблуда. Необитаема е била повърхността ѝ.

Икар беше кухо кълбо, гигантски сапунен мехур, със скална обвивка, дебела само 600 км — нищожно малко в сравнение с кухото пространство под нея с диаметър 10400 км. Кухината беше пълна със силно сгъстени газове: азот, кислород, въглероден двуокис и тежки благородни газове. Очевидно високото налягане на вътрешната атмосфера допринасяше за стабилизирането на относително тънката скална обвивка.

В това кухо пространство, в непроницаема за просто око тъмнина и в почти пълна безтегловност живееха икарците, разумните господари на планетата. Както е известно, кухото кълбо не упражнява гравитационна сила върху намиращи се в него обекти, тъй като сумата от всички сили на привличане е равна на нула. Въпреки това жизненото пространство на икарците бе ограничено до скалната обвивка, защото те се хранеха, както и другите животински организми на планетата, с растения, които черпеха енергия от радиоактивното излъчване на скалната обвивка. Освен това атмосферното налягане нарастваше към вътрешността на кухото кълбо.

Обитателите на Икар имаха крушовидни тела, стигащи до пет метра височина. В издължения край на тялото се намираха устата и най-важните сетивни органи, от които обаче са ни известни само два. Икарците имаха по четири очи и виждаха в инфрачервената спектрална област, а във вътрешността на „главата“, тоест в поиздължения край на тялото — един орган, с чиято помощ можеха да улавят дългите електромагнитни вълни. Освен това разбрахме, че реагират и на гама-лъчи, но нямаме данни за разположението на съответния сетивен орган. Около „главата“ бяха групирани четири двойки пипала с дължина до два метра, разклонени по краищата и приспособени за хващане. В другия край на тялото се намираха четири по-дълги, по-здрави и силно разширени пипала, с които икарците гребяха в атмосферата.

За цивилизацията и историята на икарците не ни е известно за съжаление почти нищо. Но дори и да имахме някаква информация, едва ли щяхме да разберем. Науката им бе развита доста едностранно.

Разполагаха е обширни познания за топографията на вътрешността на планетата си и в някои области на математиката, минералогията, ботаниката, генетиката, а вероятно и в други научни области, докато такива науки като астрономия и физика (с изключение на няколко дяла от нея) просто не биха могли да съществуват.

Тази цивилизация се различаваше коренно от нашата. Те не познаваха нито огъня, нито колелото. Икарците вероятно си бяха създали представа за пространството и времето, съвсем неотговаряща на нашата и непонятна за хората, които живеят в света на гравитацията, на дните и годишните времена.

Техниката на икарците беше крайно примитивна, затова пък бяха постигнали удивителни успехи при отглеждането на различни видове растения, които оптимално акумулират оскъдната енергия. Недостигът на полезна енергия, а оттам и липсата на храна, е бил най-голямата пречка в развитието на икарската цивилизация. Още от незапомнени времена те изстребили всички големи животни, за да премахнат съперниците си по храна. Унищожили всички неядивни за тях растения и на няколко разпръснати места откъм вътрешната страна на скалната обвивка, там, където радиоактивността е достатъчно голяма, развъдили различни високодобивни култури. Строга, обхващаща цялата планета система регулирала от хилядолетия изхранването, а сигурно и размножаването на икарците. При това на всеки се осигурявало само толкова, колкото му е жизнено необходимо. Не ни е известен начинът на размножаване на онези еднополови същества, но във всеки случай имаше някакъв биологичен или социален механизъм, вероятно от организационен характер, който поддържа постоянен брой на населението. Войни във всеки случай не са водили никога.

С това сигурните ни сведения за цивилизацията на икарците се изчерпваха. Знаем, че въпреки всички икономически мерки планетата предлагаше прехрана най-много на един-два милиона икарци, населяващи цялата вътрешност, а броят на населението от хилядолетия стоеше непроменен. Малкото сили, останали на цивилизацията при тази постоянна борба с гладната смърт, икарците влагаха непрекъснато в продължение на най-малко две хилядолетия в един-единствен проект, чиято същност остана неизвестна за нас въпреки очевидно огромното му значение.

Относно причината за гибелта на икарците също можем да правим само догадки. Ако самото възникване на подобна планета е почти невъзможно, дори един относително лек сблъсък е достатъчен, за да наруши нейното равновесие и по този начин да я унищожи. Подобна е общоприетата теория, че вероятно някой планетоид или тяло от междузвездното пространство се е блъснало в Икар и е пробило скалната обвивка, при което вътрешната атмосфера вследствие високото си налягане е преминала в Космоса. Последвалят трус и най-вече липсата на защитен слой са причинили рухването на планетата под въздействието на собствената си тежест.

Но аз си мисля и за една друга версия, при която не е необходимо да е имало сблъскване, но как ми се иска никога да не съм се сещал за нея!

Онзи загадъчен проект, върху който икарците са работили хиляди години почти без техника, но с всички налични средства и сили, не ми дава покой.

Може би не са се различавали чак толкова много от нас. Ако ние живеехме в някакво кухо кълбо хилядолетия наред, може би дори милиони години — все в това кухо кълбо, изследвано до най-малките подробности още от нашите прадеди, и ако тогава на някого от нас бе хрумнала противоречащата на досегашния опит идея, че този наш свят може би не е цялата Вселена, че скалната обвивка може би има край и че зад нея съществува нещо друго, какво щяхме да направим ние?

Но може би всичко това е било другояче, може би версията ми е погрешна. И въпреки че това с нищо не променя крайния резултат, защо все пак толкова много се надявам, че греша?

КОЛЕКЦИОНЕРЪТ

Въпреки неизчерпаемите си възможности за приспособяване към околната среда човекът като биологическа разновидност не е подходящ за живот и работа в Космоса и изобщо в подобно непознато обкръжение... Тази дейност би могла да се поеме изцяло от специализирани кибернетични уреди, които са в състояние да вземат самостоятелни решения при неочаквани промени.

И. С. Шкловски

„Проблемът за извънземните цивилизации и психологическите му аспекти“

1. ТРЕТИЯТ ЧЛЕН НА ЕКСПЕДИЦИЯТА

Микола Северденко работеше като геолог вече повече от две години, членуваше в комсомола и в ГИРД (група за изследване на реактивните движения), а в този момент беше най-нещастният човек на света. Поне така му се струваше; и сигурно беше най-големият нещастник на десетки километри околоръст просто защото наоколо нямаше жива душа. Не можеше да разчита на помощ, ето защо той предприе нов отчаян опит да облекчи окаяното си положение, като се помъчи да прехвърли тежестта си върху някоя по-ненатъртена част от тялото, разбира се, без успех.

Усилието насочи мислите му в друга посока — към съдбата на великите откриватели и изобретатели. Всички, които бяха намерили нещо действително важно — лоста, лъка и стрелата, огнивото, колелото, — всички те бяха останали неизвестни. Но това се отнасяше най-вече за онзи, който първи бе открил, че да се язди по корем е възможно толкова, колкото и на колене.

Микола дръпна поводите и конят спря послушно. Той беше добро животно, кротък като овчица и наистина нямаше вина за нещастията на ездача си. Ако изобщо имаше виновни, това бяха д-р Влохин, който бе сметнал, че експедицията не се нуждае от радиостанция, и Женя, съсипал колата от бясно каране деветдесет километра от най-близкото по-голямо селище. Но най-виновен беше, разбира се, самият той. Така и така бяха срещнали малката група овчари, поне да бяха приели предложението на казаха, който искаше да отиде с коня си до селището и да им донесе необходимата резервна част. Но не, той, Микола Северденко, третият член на геоложката експедиция, си беше спомнил, че веднъж вече се е качвал на кон, и самонадеяно бе заявил, че и сам може да свърши работата. Сега яздеше през пустата степ, изминал бе петдесет километра, но му оставаха още четиридесет и тъкмо това, че яздеше, бе най-ужасното от всичко.

След време земята тук ще се напоява, ще процъфтява земеделие, ще изникнат села и пътища, но сега, по време на втория петгодишен

план, това бе само далечна мечта.

Слезе от коня и тръгна редом с него. Не знаеше дори името на животното, забравил бе да попита, но веднага разбра, че скоро ще трябва пак да го възседне, защото пеша не напредваше достатъчно бързо. А дали пък да не се хване за седлото, да подкара коня в тръс и да тича заедно с него?

Онзи, който бе решил да прехвърли земното щастие върху гърбовете на конете, трябва да е бил луд, при това обществено опасен.

L. ТРЕТАТА ЕКСПЕДИЦИЯ КЪМ ЗЕМЯТА

това бе третата експедиция към земята, един от далекоразузнавателните безекипажни кораби беше открил планетата отдавна, но се бе ограничил само със събирането на предварителна, съвсем обща информация с помощта на автоматични спускаеми апарати, след като със сигурност бе установено, че планетата се обитава от разумни същества, корабът се върна веднага, тъй като не беше оборудван за установяване на контакт с мислещите двуноги.

след завръщането му консилиумът бе взел решение връзката с разумните обитатели на земята да се осъществи едва след натрупването на достатъчно сведения за тях и планетата им. при това да се действа внимателно и систематично, на първо място щяха да се заемат с изучаването на естествените условия на планетата, автоматите на втората експедиция бяха специално програмирани за тази цел, но корабът бе експлодирал над обширна горска местност непосредствено преди кацането.

след този несполучлив опит консилиумът взе да се опасява да не би да е привлякъл вниманието на обитателите на планетата, за в бъдеще трябваше да се действа с особена предпазливост, защото не можеха да вземат решение относно целесъобразността на установяване на контакт с местните жители, докато не се изясни обстановката на планетата, за тази цел автоматите на третата експедиция трябваше да изследват почвата, флората и фауната и да вземат проби, по възможност в някоя не толкова гъсто населена област.

2. ЗАГАДЪЧНАТА ТУХЛА

Усилията на Микола да тича редом с коня завършиха зле. Бе напреднал доста, когато настъпи някакъв камък, подхлъзна се и си навехна крака. В първия момент не почувствува нищо обезпокоително, но след стотина крачки усети бодежи в ходилото, които ставаха все по-силни.

Микола отново бе принуден да се качи на седлото. Левият му глезен бе отекал доста, вероятно бе изкълчен или най-малкото сериозно навехнат. Във всеки случай геологът не можеше да направи и крачка напред.

И все пак, ако бе разбрал правилно обясненията на казахите и ако компасът не го лъжеше, бе изминал повече от половината път. Втората половина сигурно щеше да бъде още по-мъчителна.

Неочаквано конят забави ход и недоверчиво обърна глава надясно. Микола се огледа и моментално забрави за мъките си.

Видя една летяща тухла. Минаха няколко секунди, докато прецени правилно разстоянието, след което осъзна, че това е наистина някаква огромна тухла, дълга около десет метра. На всеки от ъглите ѝ стърчаха по един сноп дълги антеноподобни образувания, но по форма беше като най-обикновена тухла, със същия оранжевочервен цвят. „Нещото“ се носеше на около метър над напуканата, обрасла с оскъдна растителност земя и се приближаваше с голяма скорост, полюлявайки се леко около отвесната си ос. Микола гледаше втренчено странното явление.

Още преди ездачът му да се осъзнае, конят взе извънредно разумно решение и потърси спасение в бягството. Микола, който за малко не падна от седлото, се изтръгна от вцепенението си, хвана се възможно най-здраво и поради липса на по-добро хрумване се присъедини към решението на коня си. Но твърде късно: летящата тухла беше по-бърза. Внезапно конят спря на място, сякаш се блъсна в стена от памук. Геологът с ужас разбра, че някаква невидима сила сковава движенията му. Последното нещо, което забеляза, бе отворът в долната страна на тухлата.

После го обгърна тъмнина и той престана да усеща каквото и да било.

ЛО. ЗАГАДЪЧНОТО СЪЩЕСТВО

предадена на човешки език, високата степен на възбуденост в някои от блоковете на командния компютър изразяваше недоволство, всъщност подобно сравнение е невъзможно, защото централната система за обработка на информация в спускаемия апарат съвсем не бе структурирана така фино, както човешкия мозък, освен това машината беше доста сложна и понеже недоволството е елементарна емоция, компютърът вероятно бе способен да изпада в подобно състояние, като се има предвид, че резултатите от третата експедиция бяха доста оскъдни до момента, нещата се промениха, след като сборният модул 2 попадна на тази плячка, модулите рядко улавяха такива големи животни.

плячката бе прехвърлена с необходимата предпазливост от модул 2 към приемателната камера на спускаемия апарат, след това командният компютър изпрати модула отново на лов и започна да изследва намерения екземпляр според програмата.

по стените на приемателната камера се отвориха малки клапи, от тях изскочиха всевиждащите обективи на оптическите регистрационни уреди, командният компютър анализира заснетите кадри и запамети следното заключение: става въпрос за новооткрит представител на фауната на планетата, вероятно твърде интересен, тъй като се отличава от всички известни досега видове, напомня смътно на отдавна съществуващото в колекцията тревопасно четириногло, но зад нормалната първа глава се намира втора, свързана с трупа посредством продълговата гърбица, а освен това има и още два крайника, експедицията вече бе намирала на тази планета същества с шест крайника, но те бяха значително по-малки и със съвсем различна конструкция, за първи път бе уловено същество с две глави.

командният компютър изключи блокиращото силово поле, за да бъдат проверени реакциите и движенията на екземпляра във втората фаза на изследванията.

както винаги в такива случаи, съществото реагира доста бурно, доколкото му позволяваха стените на камерата, започна бясно

да мята предната си глава и четирите долни крайника, въртеше се на място и изхвърляше ту предните, ту задните си крака, втората глава и горният чифт крайници като че ли не извършваха активни движения.

внезапно през блоковете на командния компютър премина предупредителен сигнал, уловеното двуглаво същество бе изчезнало, вместо него се бяха появили две нови същества — едно четириногло и едно двуногло. двуногото лежеше неподвижно на пода и бе причина за алармения сигнал, командният компютър установи веднага, че особеностите в схемата на двуногото съответствуват на разумните обитатели на планетата, съгласно програмата същества с подобна характерна конфигурация бяха табу и срещите с тях трябваше да се избягват, естествено, залавянето на такива същества за колекцията бе забранено.

командният компютър не помисли как е изчезнало двуглавото същество и как се е появило разумното, той въобще не бе в състояние да разсъждава, реагираше на дадената ситуация и изпълняваше нарежданията, задавани от програмата, ето защо предаде разумното същество на един от сборните модули, който го изведе извън обсега на спускаемия апарат и незабавно го пусна на свобода, люкът в дъното на модула се отвори, разумното същество тупна от почти половин метър на земята и сборният модул се отдалечи с максимална скорост.

3. КОННИК БЕЗ КОН

Когато Микола Северденко дойде на себе си, забеляза пред равния хоризонт на степта изсъхнал нисък трънак, към който се простираше широка, дълга сянка.

Мина известно време, докато разпозна в нея собствената си сянка. Мислеше бавно, насила, чувствуваше се изморен до смърт. Може би щеше да остане да лежи под залязващото слънце, но внезапно болката в левия крак се появи отново, свести го напълно и му възвърна паметта. А той я бе изгубил в момента, когато падна в безсъзнание под или в летящата тухла. Съмняваше се в реалността на необикновеното явление, но макар че никога преди това не бе имал халюцинации и цялата работа му се струваше доста зловеща, безпокоеше го нещо съвсем друго.

Нямаше представа къде е попаднал, а още по-малко — как ще продължи. Не беше в състояние да върви с наранения крак. Опита, но след петдесет метра му притъмня пред очите, а след още петдесет разбра, че не би могъл да повтори опита. Не виждаше изход и се приготви да прекара нощта на открито в степта. Какво друго му оставаше?

Лежеше на земята, свит на кълбо, трепереше от студ и глад. Чантата с провизиите бе останала в джоба на седлото, а заедно с коня беше изчезнал и спалният му чувал. Залезът бе много красив, но това ни най-малко не го разведри. Той обичаше да наблюдава блещукащите звезди и да си мисли, че на някои от тях може би има живот, но този път ясното небе не означаваше за него нищо друго, освен че го чака много студена нощ.

LL. КОН БЕЗ КОННИК

след като бе изпълнена най-важната задача от програмата и разумното същество бе пуснато на свобода, командният компютър насочи вниманието си към второто внезапно появило се същество, което все още се движеше доста енергично в приемателната камера, анализът на характеристиките му показва, че това четириногло е

представител на един вид, от който в колекцията имаше вече екземпляр. тъй като спускаемият апарат разполагаше с ограничена товароустойчивост за биологическата колекция, компютърът се освободи от дубликата съгласно програмата, той бе пренесен чрез силово поле в степта, където препусна в галоп. на известно разстояние се успокои и премина в тръс.

4. ОТНОВО ЗАЕДНО

Геологът заспа въпреки студа и болките в крака. Сънят му беше много неспокоен и се събуди неотпочинал. Бе съмнало. Хвърли унил и сънен поглед наоколо и съзря коня, който стоеше пред изгряващото слънце и кротко си зобваше от сухата степна трева край един самотен трънак.

Микола моментално се разсъни и скочи, забравил за навехнатия крак, който веднага му напомни за себе си. После повика коня и той наистина дойде — значи не беше мираж. Донесе продуктите, картата и компаса. Микола се отказа да размишлява над всички тези чудатости и се посвети изцяло на закуската.

След това се качи на седлото и потегли. В началото картата и компасът почти не му бяха от полза, защото все още не знаеше къде точно се намира, но сега, когато бе намерил отново коня си — или конят него, — нещата не изглеждаха толкова зле, а и конят като че ли познаваше по-добре околността. Отново имаше добри изгледи да стигне до целта или поне до някое друго селище.

100. ОТНОВО ЗАЕДНО

керемиденочервеният паралелепипед се носеше бавно върху силовото си поле над степта, сноповидните антени по краищата му опипваха търсещо наоколо, внезапно застанаха неподвижно, бяха открили някакво по-голямо съществуване, поклащайки се леко около средната си ос, сборният модул две се устреми към целта, радостен, че отново е намерил внезапно изчезналото двуглаво съществуване, ако конфигурацията от електрически потенциали, които роботът дори не осъзнаваше, може да се нарече радост...

НОЩЕМ НА ЧУЖДА ПЛАНЕТА, ДВАНАДЕСЕТ ПАРСЕКА ОТ ДЗИРА

Трудно е да се прецени вероятността за съществуването на други разумни същества във Вселената. Но да предположим, че срещнем такива същества и те приличат донякъде на хората — и двете условия са еднакво съмнителни — въпреки това най-присъщият на фантастичната литература начин за осъществяване на контакт, срещата между цивилизации с приблизително еднаква степен на развитие, е все още съвсем невероятен, като имаме предвид, че над 99% от досегашната история на човечеството е преминала в каменната епоха. Човекоподобните същества, които космонавтите биха могли да открият на чужди планети, едва ли ще се намират в стадий на развитие, подобен на нашия — първобитно-общинният строй би бил по-вероятен за тях. Но какво значение има всичко това за един автор на фантастика?

Вече два часа се лутаха в мрака на нощта, в отровната за тях атмосфера на чуждата планета, защитени от многопластовата тъкан на скафандрите. Някъде зад тях в тъмнината бе останал корабът им — зловеща пародия на могъщата машина преди сблъсъка, а сега — само купчина безжизнен метал, който никога няма да полети отново, гробница за четири същества, подобни на Таар и Лиар.

Вървяха един зад друг, влачеха крака из този пущинак от странно извисени стълбове, досущ като растения — неравномерните образувания се разклоняваха нагоре, образувайки плътен покрив, през който рядко проникваше светлината на звездите и на големия

жълтеникавобял спътник. Напредваха пипнешком, завързани с тънко въже един зад друг, спъваха се о стъблата на растенията, падаха изтощени на земята, защото гравитацията на тази планета беше два пъти и половина по-силна, отколкото в родината им Дзира, ставаха отново, за да продължат мъчителния си път. Все още намираха сили — отпред се влачеше Лиар Биолога, зад него — Таар, който допреди два часа бе вторият пилот на кораба. Два часа... две вечности.

Нещо меко, еластично и тежко блъсна Таар отстрани и го извади от равновесие. Таар падна. Силно опънатото въже повлече и Лиар. Двата лежах на земята — единият на хълбок, другият по гръб, заслушани в туптенето на сърцата си и чувствуваха как болката в мускулите и ставите бавно отслабва. Не чува как непознатото животно, скочило върху Таар, тихо се отдалечи, защото мракът ги бе направил почти слепи и глухи. И неми. Без енергия мощните прожектори на шлемовете им бяха също тъй безполезни, както радиотелефоните и външните микрофони на скафандрите им.

Когато космическият кораб се разби на планетата, трима души от екипажа бяха все още в анабиозните камери. Другите трима се намираха в централата на кораба; те не оцеляха след сблъсъка.

Като по чудо анабиозните камери останаха невредими. Автоматиката бе изсмукала последните капки енергия от вече мъртвото тяло на кораба, съживявайки Таар и Лиар. След като корабът бе направил тази последна услуга на своите създатели, енергията за електрическо захранване на аварийното осветление стигаше за цели 57 минути. В това време двамата успяха да получат представа за състоянието на кораба, поне за онази малка част, която все още беше достъпна.

В анабиозна камера 3 намериха Сахир, бордовия инженер.

Мъртъв. Останалото количество енергия се бе оказало недостатъчно да възвърне живота на тримата; автоматичното устройство бе избрало две от камерите и изключило третата — на него му беше все едно кой се намира в камерите. В устройството бе вграден датчик за случайни величини — Таар и Лиар дължаха живота си на него.

Намериха два неизползвани скафандъра без енергия, както и целият кораб, но всеки от тях беше зареден поне с дихателен газ за единадесет часа и половина. По-късно, когато аварийното осветление

бе вече изгаснало и мракът ги обгърна, откриха още нещо. У Таар се забелязваха начални признаци на отравяне. Сигурно секторът, в който се намираха, не е бил добре уплътнен. Явно атмосферата на непознатата планета проникваше през някоя пукнатина и бавно се смесваше с тази в кораба. Направиха единственото, което все още можеха да направят, ако искаха да останат живи. Сложиха скафандрите. Нужен им бе почти половин час, докато отворят вътрешната врата на шлюзовата камера с помощта на ръчния механизъм. Това не бе необходимо при отварянето на външния люк, тъй като обвивката на кораба бе достатъчно разкъсана, и през зеещата пролука те излязоха на непознатата планета, за която не знаеха почти нищо повече, освен че е отдалечена на дванадесет парсека от Дзира, че има отровна атмосфера и много силна гравитация.

Когато излязоха на студената светлина на непознатата луна, апаратите на скафандрите им съдържаха дихателен газ за почти единадесет часа. Тръгнаха да търсят помощ. Все още имаше надежда за спасение.

Лиар бе успял да се изправи на крака. Искаше да продължи, но му пречеше въжето, на другия край на което бе вързан падналият на земята Таар. Лиар направи няколко крачки назад, седна до другаря си и потърси пипнешком шлема му. Страхуваше се, че Таар се е предал, че се е отказал от последната възможност и го е оставил сам в тази ужасна нощ. Но опасенията му не се потвърдиха — прозорчето на шлема му беше затворено.

Лиар се наведе към Таар, шлемовете им се допряха. Така те можеха да разговарят, без да викат, а и сили не им бяха останали.

— Таар — каза Лиар, — Таар, трябва да продължим.

Никакъв отговор.

— Таар, НЕ БИВА да се предаваме! Трябва да ги търсим. ТРЯБВА...

— Не. — Гласът на Таар звучеше глухо и чуждо. — Безсмислено е. Безсмислено мъчение.

— Не е безсмислено. Знаеш, че не е безсмислено. Може планетата да е обитаема... Може да намерим помощ. Може съвсем

наблизо да има град, голям град. Тук трябва да има град, разбираш ли? Ще видиш...

— Говориш, но сам не си вярваш — каза Таар и Лиар знаеше, че е прав. Но трябваше да опитат, иначе всичко щеше да е напразно, иначе по-добре никога да не се бяха събуждали от анабиозата — като Сахир, бордовия инженер.

— Още сме живи — каза Лиар. — Все още имаме време. Искаш да се откажеш от живота? Ако вместо теб Сахир... — Таар потръпна.

Контактът между шлемовете прекъсна. Лиар разбра, че е безсмислено да продължава да говори. Таар не можеше вече да го чува. А и не бе нужно. Таар стана, Лиар го последва. Продължиха да вървят, вече плътно един до друг, крепяха се взаимно. Би било по-разумно да спазват дистанция чрез въжето; така и двамата се излагаха на опасност. Но това нямаше вече никакво значение за тях.

Тогава видяха светлината. Точно срещу тях. Тръгнаха към нея. Сега, когато знаеха накъде вървят, им бе много по-лесно да се придвижват в непознатата гора. Въпреки това, когато стигнаха до реката, която ги отделяше от целта им, бяха изтощени до смърт. Светлинният лъч идеше от другия бряг и в него те съзираха ясно, за първи път през тази нощ, края на всичките си очаквания.

Да, планетата беше обитаема. Край голям открит огън седяха живи същества, които приличаха на дзиранците. Бяха голи и държаха на дълги пръчки нещо в огъня, явно парчета месо. Един от тях тъкмо говореше на другарите си и жестикулираше усилено. Друг непрекъснато удряше с камък о земята или по-скоро върху друг камък, скрит в тревата.

Без съмнение бяха интелигентни същества, но се намираха в безнадеждно примитивен стадий на развитие. Тези местни жители не биха могли да помогнат на двамата корабкрушенците дори не биха разбрали какво се иска от тях.

Може би на тази планета имаше области с по-развита цивилизация, която би могла да снабди Таар и Лиар поне с дихателен газ и с всички други жизнено необходими неща, но ако такива въобще съществуваха, те не бяха в тази дива местност, а някъде много далеч, прекалено далеч за Таар и Лиар, чиито запаси щяха да свършат само

след няколко часа, във всеки случай, преди да стигнат до целта. Нямахше смисъл.

Лиар първи отвори прозорчето на шлема си.

— Ей там! — извика едно от съществата на другия бряг и посочи отгатык реката. — Ей там отсреща нещо светна! Мисля, че има някой.

— Стига, остави ме на мира — обади се мъжът с камъка в ръката. — Кой е този глупак, дето ще се изгуби сега в гората, само аз, идиотът, се съгласих на тази щуротия! И то с хора, дето си нямат и понятие от лодки! Газовият котлон — развален, палатката — вир-вода, продуктите — също, само не консервите, тях пък не мога да отворя без отварачка, а как да си изсуша нещата, като не мога да закача тази изкуствена материя над огъня — въобще не ми идва на ума! При това спокойно можехме да отидем пеш до града, няма и два часа път. Ама с тези мокри дрехи, боже мой, няма да ставам за смях я!

ЧЕРНОТО ОГЛЕДАЛО

Всичко, граничещо с това нещо, се сгромоляса според законите на природата, за да се превърне мигновено в също такава „нищо“, тоест да се заличи завинаги.

Густав Майринк,
„Черното кълбо“

Възникнала като мит или слух из милионните, десетомилионните и милиардните градове-държави, на Земята се разнесе вестта, че на планетата Рид, която обикаля около звездата Епсилон Инди, е било направено почти невероятно изобретение.

След като няколко десетилетия преди това космически кораб на риданците бе посетил Земята, между двете планети бе осъществена радиовръзка. Поради огромното разстояние — дванадесет светлинни години — това, естествено, не бе диалог, а по-скоро два успоредно протичащи монолога, тъй като отговорът на всеки въпрос би могъл да се получи най-рано след двадесет и четири години.

А и непрекъснато се появяваха неясноти при превода на посланията. В някои области научните познания се различаваха съществено.

По тази причина Земята научи със закъснение от четиринадесет години за изстрелването на втория ридански космически кораб и за изобретението на борда му, което риданците искали да подарят на човечеството. Твърдеше се, че било някакъв евтин метод за превръщането на едни химически елементи в други, едва ли не някакъв неизчерпаем източник на енергия, истинско перпетуум мобиле.

Но не се знаеше точно какъв е този метод, тъй като радиограмата беше доста неясна, от което други пък направиха извода, че тази работа ще да е по-скоро свързана с математиката, тоест може би съвсем не толкова важна. В съобщението се споменаваха за някаква

едностранна повърхност, вероятно лист на Мьобиус, а също и за нещо като огледало.

Така че всеки можеше да очаква каквото си ще, всички бяха предварително задоволени, дори няколко средноевропейски писатели. Те бяха на мнение, че това не може да бъде нещо разумно, заявяваха го и дори се радваха, че впоследствие отново щяха да се окажат прави.

Междувременно корабът на риданците се приближаваше към Слънчевата система. Летеше много по-бързо от първия, който все още не се беше върнал. Вторият кораб се движеше почти със скоростта на светлината и пристигна на Земята няколко години след радиопосланието.

Веднага си спомниха за обещаното изобретение, което според съобщението би могло да разреши някои от най-наболелите проблеми на земната цивилизация. Именно заради тези проблеми човечеството междувременно бе забравило за риданците и за техния многообещаващ подарък, но сега си спомни отново всичко и очакваше чуждите космонавти така, както се чака Дядо Мраз, още повече че сега наистина можеше да се вярва в съществуването му.

Кацането се осъществи в предвидената област в края на Голямото северноафриканско сметище — Сахара.

В кораба имаше само двама риданци. Земният поздравителен комитет ги приветствува сърдечно, подчерта нерушимата дружба и се осведоми — между другото, за да не излезе неучтиво — за обещания подарък.

Риданците благодариха за ненарушената дружба, както преведе тяхната машина, и обясниха, че смятат в най-скоро време да представят изобретението на обществеността.

Демонстрацията се състоя в Цинвалд, където бе създаден Централният институт за извън-, над- и подземни общности и който бе наречен така само заради профилактичната изчерпателност, тъй като всъщност се занимаваше изключително със себе си и с риданците, които навремето бяха кацнали наблизко. Появата на двамата посетители в голямата зала на института бе предадена от всички телевизионни станции по света по първа програма, която по принцип беше запазена за излъчването на спортни предавания, архивни филми и така наречените пъстри забавни вечери.

В средата, на подиум, стояха двамата извънземни гости — пилотът на кораба, възрастен мъж с едра набита фигура, и все още младият изобретател, който бе дошъл, за да представи лично откритието си и в чиито тъмновиолетови очи всеки, който се интересуваше от подобни дреболии, можеше да разпознае потомъка на риданските обитатели на високопланинските острови, но, естествено, никой не се интересуваше от това.

Окачен на жици, от тавана на залата на височина един човешки бой висеше голям кръгъл диск като гонг в източен храм, обхванат от дебел метален пръстен посредством винтове. Повърхността в този пръстен пробляскваше меко. Защитно покривало на истинското изобретение, както преведе машината.

В присъщия за конференциите приглушен шум изобретателят съобщи, че първо ще представи едната страна на своето откритие — абсолютното огледало.

В това време другият разхлаби винтовете по краищата на диска и сне проблясващата обвивка. Зад нея се разкри друга повърхност, която приличаше на огледало, на ярко блестящо, кристално чисто голямо кръгло огледало, което се полюляваше леко.

— Огледалото — обяви изобретателят. — Идеалното огледало.

— Огледало — жужеше публиката в залата. — Е, добре, идеално, но за какво ни е то? Толкова шум за едно огледало, не може да бъде! По домовете повечето телевизионни зрители превключиха на втора програма.

Риданският учен обясняваше в това време какво представлява огледалото, а пилотът го демонстрираше. Идеалната огледална повърхност отразяваше абсолютно всичко — светлина, ултрачервени и рентгенови лъчи, радиовълни, елементарни частици, всичко, при това без самата тя да реагира ни най-малко на отразеното от нея. Когато я докосваха — по-смелите зрители можеха да се качат на подиума и да се убедят сами, — не усещаха нито топлина, нито студ. Насочеха ли към повърхността ѝ пламъка на горелка, лазерни лъчи или течен въздух с температура минус двеста градуса по Целзий, тя пак оставаше непроменена и хладна при опипване и имаше вид на блестящо, кристално чисто огледало.

Освен това беше абсолютно твърда и здрава: дори най-твърдите материали, най-разяждащите киселини и луги, най-тежките преси не

оставяха никаква следа върху нея.

Каквото и да насочваха срещу повърхността — светлина, топлина, стоманена топка или тухла, тя отразяваше всичко.

Публиката беше очарована.

— Но това наистина е велико изобретение — твърдяха вече всички, които разбираха нещо от тези работи, а и другите, за всеки случай.

— Това е само началото — обясняваха риданците.

Отново закрепиха с винтове покритието на огледалото и подаден от тях знак то бе обърнато на жиците, на които висеше. На другата страна също блестеше защитена обвивка, но за разлика от нея тази бе закрепена към масивната рамка с много повече винтове.

Риданците поискаха да бъдат опразнени първите редове в залата, за всеки случай, както обясниха. След това започнаха да отвинтват втората обвивка. Тя беше по-дебела и по-тежка от първата. Двамата извънземни пришълци трябваше да я подхванат и да я свалят с общи усилия. Под нея бе скрита втора, прозрачна плоча, закрепена също на рамката. Но зад нея... Зад нея бе черно — по-черно от черно, безкрайно черно и студено.

Зрителите изтръпнаха. Не можеха да усетят студа, но въпреки това от черната повърхност се излъчваше някакво предчувствие, предчувствие за студ отвъд всеки осезаем студ.

Риданският учен посочи със спокоен и скромнен жест рамката, която висеше от тавана, после черната дупка и каза:

— Това е едностранна повърхност. Едната страна — идеалното огледало. Друга страна няма.

След това продължиха с експериментите.

Пилотът на риданския космически кораб взимаше най-различни предмети, предварително поставени на масата, и ги хвърляше през малък отвор в стъклената защитна плоча към черната повърхност. Те изчезваха безследно.

След това демонстрира същото с предмети, подавани му за целта от публиката. Всички пропадаха в черната празнота и... изчезваха. Черната дупка поглъщаше без всякаква съпротива дори вестници.

Глъчка в залата, учудване, въпроси.

— Наистина идеално нищо — възкликна завистливо един представител на телевизията.

— Не е просто някакво „нищо“ — поправи го изобретателят, — а е наистина „НИЩО“. Не е нищо, не е и идеално, просто нищо не е.

— То не е и съвсем нищо — добави пилотът. — То е другата страна на нещо, което има само една страна.

— Реализирана абстракция, поради което не съществува в реалността.

— Граница, която не е граница, защото не огражда нищо.

— Математическа повърхност с идеална пропускателна способност, която не пропуска нищо, защото каквото премине, престава да съществува.

— А нищото не може да премине.

— Не може.

— Не може.

Така говореха двамата риданци и като че ли говореха на себе си. Публиката не разбираше нищо или поне онова, за което ставаше дума. А може би причината се криеше в превеждащата машина.

Бяха направени още много подобни експерименти. Черната дупка поглъщаше абсолютно всичко — светлина, ултрачервени и рентгенови лъчи, радиовълни, елементарни частици, всичко, при това без самата тя да реагира ни най-малко на погълнатото от нея.

Дървена показалка, вкарвана постепенно в повърхността, ставаше невидима, а когато я изтегляха, липсваше онази част, която е била в мрака.

Нищото излъчваше вцепеняващ студ. Когато изобретателят доближи до повърхността чаша вода, тя замръзна веднага.

Каквото и да насочваха срещу повърхността — светлина, топлина, предмети, — тя го поглъщаше напълно.

Риданците не бяха склонни да дават обяснения как и от какво всъщност били причинени тези явления.

— След време, по-късно — казваше спокойният глас на машината.

След два дни се проведе още една демонстрация на изобретението, този път не за широката публика, а пред група земни

учени.

Накрая риданците обясниха принципа на квазистабилните особености в пространства с нецелочислени измерения, въз основа на който функционира едностранната огледална повърхност, и по-подробно — отрицателните измерения, които всъщност въобще не са отрицателни, а само така се наричат, защото при тях съществуват само отрицателни разстояния.

Математиците и физиците разбраха само малка част от формулите, но си дадоха вид, че са разбрали повечето. Дватама присъстващи философи обясниха, че всичко им било ясно, но изказаха известни принципни съмнения.

Техниците пък бяха слушали само обясненията на двамата гости за начина на производство на едно такова черно огледало. Това им беше по-понятно от теорията. В края на краищата инженерите схванаха как трябва да се направи, а сега поискаха да разберат за какво ще служи.

Пилотът се усмихна. Били в състояние да изминат разстоянието до Земята толкова бързо, обясни той, защото корабът им бил снабден с две такива огледала. Едното, черното, без покривало — насочено с липсващата си страна напред — пред носа на кораба, а другото — зад кърмата, обърнато с рефлектиращата си страна назад, като черният му отвор е към кораба, херметически затворен.

— Огледало за фотонен двигател? Но да, нали е идеално огледало — не може да се топи! — възкликнаха възбудено учените и инженерите.

Пилотът обясни, че всъщност не бил нужен и двигател. Във вакуума също имало винаги отделни молекули, елементарни частици, квантове енергия, които се удрияли в задното огледало и придавали импулс на кораба; докато отпред просто всичко се поглъщало от черната повърхност, тоест нямало никаква съпротива.

С допълнителен фотонен реактор би могло да се напредва още по-бързо. Но не било задължително.

Тогава в залата стана тихо, толкова тихо, че се чуваше как двамата философи прелистват усърдно справочниците.

Накрая един побелял професор по физика възкликна беззвучно:

— Та това действително е... перпетуум мобиле!

— Правилно! — извика професорът по физика. — Кръгов процес на Карно с коефициент на полезно действие 100%. Теоретично цялата топлинна енергия се превръща в механична.

— А на практика това почти означава, че не си заслужава да говорим за загубите — каза един от инженерите. — Перпетуум мобиле от втори род.

— Не, по-скоро от минус първи род, тъй като една част от енергията изчезва в нищото — възрази друг.

— Става и за домашно ползване — обади се трети, — ако едно малко огледало се прикрепя към газова турбина, а тя се задвижи с обикновен въздух, който нахлува във вакуума под собственото си налягане?

— Не е за препоръчване. Запасите от въздух на дадена планета са големи, но не и неограничени. — Думите на риданеца потънаха в общата глъчка...

— Да, така е — потвърди риданският учен.

В залата настъпи суматоха. Техниците започнаха да изчисляват коефициента на полезно действие и предполагаемите разходи. Физиците спореха що за ПМ би могло да е това пред тях — от първи, втори или трети род. Математиците отново извадиха записките си с теоретичните постановки, запушиха си ушите и се задълбочиха във формулите.

Един философ напусна залата, протестирайки, а друг бе заспал.

— Отворената празнолипсваща страна — така преведе машината — може да се използва и като термодинамично перпетуум мобиле — отбеляза риданският изобретател. — Температурата и винаги е абсолютна нула.

— Идеалният мотор! — ликуваха. — Най-после ще се сложи край на замърсяването на въздуха! И не струва почти нищо! Сега просто можем да хвърляме всички отпадъци в черната дупка и — баста! А нови суровини ще си донесем с новите космически кораби от новите планети! Дори по-добри! И повече, много повече!

Никой не обръщаше внимание на риданците. Техниците и инженерите първи изскочиха от залата, за да започнат веднага строежа на новата могъща машина. Последваха ги учените, задълбочени в мислите си или в разгорещени спорове. Последен се събуди философът и тръгна да търси колегата си.

Риданците останаха сами.

Закрепиха внимателно защитните покривала от двете страни на огледалото и затегнаха всички винтове.

— Тревожа се — призна ученият, представящ риданските обитатели на високопланинските острови. — Биха могли по невнимание да злоупотребят с огледалото, да изхвърлят вътре нещо ценно.

— Ти се тревожиш — отвърна пилотът, — а аз пък се упреквам. Те ще изхвърлят в пустотата на черната половина цялата Вселена, родена от първичното яйце, удържана от гравитацията и разпръсквана от импулсите на разширението. Проклеха ни, задето слязохме на Земята, братко!

— И какво от това? — измърмори изобретателят. — Все някога всички ние ще попаднем в отрицателните измерения на континуума.

НАБЛЮДАТЕЛЯТ

Абстрахирайки се от малкото изключение, все пак много по-интересно е да се пише и чете за същества, подобни на човека както на външен вид, така и по психологическа нагласа. Мисля, че това е причината по страниците на разказите и романите да преобладават човекоподобните извънземни.

Р. Г. Подолни
„Фантастична
етнография и етнографска
фантастика“

„Кой е чувал за марсианци, които да НЕ са предприемали нашествия?“ — „Никой. Признавам, че моят случай е напълно невероятен.“

Рей Бредбъри
„Бетонобъркачка“

Мощен удар разтърси космическия кръстосвач. Натоварени за части от секундата до границата на допустимото, подсилените носещи плоскости от галактична астрониева сплав изстенаха. По лицето на Гай Тандър обаче не трепна ни един мускул и нищо не издаде свръхчовешкото напрежение, с което работеше умът на астрогатора.

— Попадение в сектор 9 — извика дрезгаво лейтенант Флечър. — Енергийният удар е пробил екранировката! В сектор 9. Радиационната защита...

— Сектор 14! — заповяда енергично Гай Тандър. — Поемете огнева позиция 9а! Сектор 15, поемете огнева позиция 9б и 9г! Сектор 4, поемете огнева позиция 9в и резервната екранировка на сектор 9!

Дежурните по сектори докладваха по мултикомуникатора за изпълнението на заповедта. Астрогаторът прецени стратегическото положение и светкавично взе решение. Уредите показваха, че теранската флота бе загубила почти половината от кръстосвачите си. А дванадесетте земни разузнавателни кораба останаха незасегнати, въпреки че не бяха оборудвани с тета-поле, екраниращо енергийните удари. Тези кораби бяха предназначени за разузнаване и планетарни войни, с тях не можеха да излязат срещу свръхмощната регилианска флота.

— Хиперонното оръдие — в бойна готовност! Курс към Ксартис. Веднага след пробива на противниковия фронт — хиперскок!

— Сър, няма достатъчно енергия за хиперскок — вметна капитан Шнайдер от командния пулт на пространствените деформатори.

— Кръстосвачите с недостатъчно енергия да изключат екранирането в случай на нужда. Трябва да върнем флотата в планетата-крепост на всяка цена.

— Как... как без екраниране ще пробием фронта на регилианците? — лейтенант Флечър се втренчи уплашено в астрогатора.

— Трябва да рискуваме. И без това нямаме какво да губим — каза Гай Тандър спокойно. — Ясно ви е, нали, лейтенант? Трябва да предупредим Земята.

Влакът спря и младият мъж вдигна поглед от четивото си. Надзърна през прозореца и установи, че още не е пристигнал. Тъкмо искаше да се посвети отново на вълнуващите приключения на Гай Тандър, когато двама пътници влязоха в купето, в което седеше сам до

този момент. По-възрастният от двамата, едър баварец на 40–50 години, каза:

— Добра среща. Свободни ли са местата?

Младият мъж кимна мълчаливо, което беше и поздрав, и отговор, свали от отсрещната седалка краката си, обути в обезформени в коленете джинси, и ги пъкна в кафявите си велурени обувки, оставени на пода. Вторият пътник каза „Добър ден“ и отговорът беше пак едно мълчаливо кимване. По-възрастният качи двата си куфара на багажника, седна до младия мъж и избърса с карирана носна кърпа потта от плешивата си глава, обградена с тънък венец от тъмносива коса. Другият седна на седалката срещу него — около тридесетгодишен, облечен в безупречен светлосив костюм и риза на бели и светлосини райета. Въпреки модната, крещящо пъстра вратовръзка на вид бе твърде невзрачен, дори скучен — през този сезон безброй мъже изглеждаха така. Единственият му багаж бе черно дипломатическо куфарче, което го издаваше, че пътува в командировка и е попаднал в един от влаковете на федералните жп линии.

Мястото срещу почитателя на Гай Тандър остана свободно и той разположи там краката си, след като ги измъкна от обувките. Сетне продължи да чете. След около час влакът щеше да пристигне в Регенсбург и той искаше дотогава да прочете разказа до края, защото последващия ден щеше да се продава следващият брой на списанието, 274-то продължение на приключенията на астрогатора Гай Тандър, адмирал на теранската флота, вицерегент на Ериданската империя и президент на Соларната федерация.

Флотилията се бе отправила към планетата-крепост Ксартис. В командната централа на „Куин ъф Тарнтис“, флагманския кораб на теранската флота, Гай Тандър бе събрал командния щаб на флотата. Освен адмирал Тандър, капитан Шнайдер, майор Дьо ла Кроа, д-р Картър, д-р Гонсалес и лейтенант Флечър присъствуваха и командирите на другите космически кръстосвачи, както и капитан Сибил Форест от седми разузнавателен кораб.

— Не мога да разбера как ригелианците проникнаха през тета-полетата и унищожиха седем наши кръстосвача.

Досега не се е случвало вражески оръдия да засегнат екранирането ни — каза д-р Гонсалес.

— Бяха унищожени само шест кръстосвача със защитно поле — майор Дьо ла Кроа поправи физика. — Седмият, „Фотон“, летя без екранировка, за да се пести енергия за хиперскока. Все пак странно е, че тъкмо разузнавателните кораби не бяха засегнати. Не мога да си го обясня.

— Разузнавателните ни кораби трябва да са им легнали на сърцето — отбеляза Гай Тандър замислено. — Това за сърцето го казвам, разбира се, в преносен смисъл — тези проклетите ригелианци просто нямат сърца.

— Какво в НАШИТЕ кораби би заинтересувало ригелианците? — осведоми се Сибил Форест.

— Е, не толкова корабите. Но може би екипажът.

Членовете на съвета млъкнаха в недоумение и астрогаторът продължи:

— Смятам, че на борда на някой от нашите кораби има човек, когото враговете ни не искат да изложат на опасност, във всеки случай много полезна за тях личност. Щом като ригелианците можаха да пробият тета-екраните, значи са научили принципа на екранирането. Но от кого? Как мислите, лейтенант Флечър?

Лейтенантът се втрени уплашено в астрогатора.

— Искате да кажете... някой шпионин, сър?

— Точно така.

Сякаш избухна бомба от антивещество. Първа се опомни Сибил Форест.

— Гай, та това е абсурдно! — извика, забравила всички правила на дисциплината. — Никой човек не би се съгласил да помага на тези изверги! И никой ригелианец не може да се скрие на някой от корабите ни. Те се различават толкова много от нас! Бихме го разпознали веднага.

— В ригелианската Велика империя няма само ригелианци — отвърна Гай Тандър.

— Адмиралът е прав — каза д-р Картър. — Във властта на ригелианците се намира и Фферра II, а

фферранците имат поразителна прилика с хората. Вярно, че по принцип са все още диваци, но за ригелианците не е пречка, щом става въпрос за победа или поражение.

— Но все пак трябва да има някакъв отличителен белег! И вие като ксенолог следва да знаете — подхвърли майор О'Брайън от космическия кръстосвач „Херълд ъф сол“.

Всички погледнаха с надежда към д-р Картър.

— Има един. Фферранците са с по пет резци — и горе, и долу. Не четири като нас, а пет.

— И никаква друга разлика? — поиска да разбере капитан Шнайдер.

— Поне видима — не.

— Все пак щяхме да забележим, ако са ни пробутали някой от тези фферранци — каза майор О'Брайън.

— Обръщали ли сте внимание дали поверените ви хора имат по четири резци на всяка челюст? — осведоми се Гай Тандър.

— Не, разбира се, че не. Но...

— Ето, виждате ли, и аз не съм проверявал. — Но това е ужасно! Значи в някой от корабите ни има шпионин, враг! И никой не е знаел! — лейтенант Флечър, изглежда, не можеше да свикне с тази мисъл.

— Всъщност защо само в един от корабите? — подхвърли ксенологът. — Откъде можем да знаем колко от тях са препратени нелегално другаде? В щабове, в стопанските и изследователските ни централи, из цялата федерация?

Някаква мисъл проблесна в главата на младия мъж, той отпусна списанието и изгледа подозрително двамата си спътници. По-възрастният до него унищожаваше бавно, но без прекъсване цяла грамада сандвичи със салам. Поклонникът на Гай Тандър отново свали краката си от седалката, пхна ги в обувките и се наведе, за да завърже връзките им. Погледна крадешком нагоре към хранещия се. При него всичко бе наред — имаше четири резци, не пет. Успокоен, младият

мъж отново се събу и сложи краката си на старото им място. Тогава погледът му попадна върху другия пътник, който четеше „Щерн“.

— И вие ли пътувате за Регенсбург? — попита го той.

Командированият, или какъвто и да бе, вдигна очи от списанието.

— Моля, какво казахте?

— Питам дали и вие пътувате за Регенсбург.

— Да, разбира се. Защо питате?

— Просто така.

— Хм.

Безупречният господин пусна списанието и се усмихна на младия мъж подчертано дружелюбно като на някой луд, когато се надяваме той да се окаже безобиден.

Младият мъж схвана безсмислието на глупавия си въпрос, защото Регенсбург бе следващата гара, а влакът не продължаваше по-нататък. Но поне го беше накарал да отвори устата си и разбра, че резците му са четири. После продължи да чете.

— Не вярвам — каза майор Дьо ла Кроа. — Ако действително бяха много, щяхме да забележим поне един с пет резци.

— По пет горе и долу, тоест общо десет — подхвърли д-р Картър.

— Не това е от значение. Поне веднъж все някой от фферранците щеше да се издаде. Нали като си отвори устата, всеки може да види колко резци има.

— Така е, но това никому не прави впечатление. И не бие на очи именно защото е съвсем обикновен и несъществен белег. Подсъзнанието може би регистрира нещо подобно, но не насочиш ли съзнателно вниманието си към това, то си остава там. Искам да кажа — в подсъзнанието — отвърна д-р Картър.

Да, така е, мислеше младият мъж във влака за Регенсбург. Нещо го бе обезпокоило, но не можеше да каже какво. Беше като сън, който си забравил, щом си се събудил, но е оставил някакво странно чувство. Опитваш се да си спомниш, а не можеш. Нещо му бе направило

впечатление, нещо необичайно, но какво? Сигурно само си въобразяваше. И все пак...

— Във всеки случай трябва да търсим шпионина първо във флотилията. — Гай Тандър прекрати разискванията. — За психологически разсъждения ще има време по-късно. Иначе в скоро време няма да остане никой, който да предупреди Земята, разбирате какво искам да кажа. За щастие знаем приблизително къде да търсим фферра-неца.

— В разузнавателните кораби — уточни капитан Шнайдер.

Симпатичната Сибил Форест, която единствена от присъстващите беше от разузнавателен кораб, му се усмихна демонстративно и откри искрящите си бели зъби. Имаше осем резци, както подобава на достойните дъщери на Земята. Сините ѝ очи блестяха.

— Добре, капитан Форест — каза развеселен Гай Тандър, който бе забелязал това. — Знаем, че вие...

Внезапно младият мъж трепна. Сега вече знаеше какво бе ТО! Като прочете изречението за сините очи на Сибил Форест, изведнъж му просветна. С мъка се сдържаше да не извика. Но спътниците му бяха забелязали неговото вълнение.

— Доста увлекателен роман, а? — осведоми се по-възрастният. Все още със списанието в ръце, командированият наблюдаваше младия мъж с умерен интерес. Погледите им се срещнаха и читателят на романи се взираше като омагьосан в жълтите очи на другия. В ЖЪЛТИТЕ му очи!

— Моля? — обади се командированият с въпросителна нотка в гласа.

— Нищо — отговори младият мъж разсеяно. — Нищо. Извинете.

— Няма за какво да се извинявате — каза командированият и като че ли по лицето му за миг пробягна тайнствена усмивка, след което отново се скри зад списанието.

— Жена ми също чете много — сподели по-възрастният мъж. — Не толкова криминални романи, колкото нещо за душата, нещо с графове и барони, нали разбирате. Не са за мен тези неща. Вие как мислите?

— Да. Разбира се. Имате пълно право — отговори механично читателят на научна фантастика, без да вниква в смисъла на думите. Трескаво премисляше какво да направи. В срещуположния ъгъл на купето седеше мъж с жълти очи. Наистина само ирисът бе жълт, но не с онзи жълтеникав оттенък на кафявите или зелените очи. Не, човекът със светлия костюм и обикновеното лице имаше очи с чист, яркожълтият и лек оранжев нюанс. Няма хора с такива очи! Младият мъж вече беше напълно сигурен — това бе извънземно същество, шпионин, наблюдател или кой знае какъв, във всеки случай пришълец, а НЕ ЧОВЕК. Но какво, какво да прави сега?

Дали да му го каже направо? Не, това щеше да е най-глупавото, което можеше да направи. В най-добрия случай той щеше да офейка. А да не говорим за другото — кой може да каже на какво е способен един извънземен?

Да уведоми полицията? Или армията? Беше чел достатъчно, за да знае, че подобни неща са безсмислени. Никой не би му повярвал, щяха да предположат всичко друго — примерно, че се подиграва с тях или че е откачен, само не че казва истината. Винаги става така в подобни истории. Героите в тях извършват нещо героично, и то разчитайки единствено на себе си. В повечето случаи, това произтича от характера на ситуацията и от характера на героите. Младият мъж осъзна с болка, че не му хрумва абсолютно нищо героично. Сигурно причината бе в характера на ситуацията.

Накрая реши просто да не предприема нищо. Това противоречеше на всичко, което беше чел някога — на нито един герой не би хрумвало подобно нещо. Но колкото повече мислеше, толкова по-примамлив му се струваше този абсурден вариант. Не се сецаше за нищо по-добро, колкото и да премисляше, за нищо по-добро от изчакването.

И той зачака. От време на време поглеждаше към непознатия, чието лице бе скрито зад списанието. Същевременно се бе втренчил в романа, но не беше в състояние да чете — в края на изречението вече бе забравил началото, нямаше никакъв смисъл... Понякога прочиташе

някои пасажи по два или три пъти, без да забележи, понякога по невнимание пропускаше цели изречения и мислите му се въртяха в кръг.

Тогава обаче се случи ето какво: непознатият остави списанието, стана и излезе от купето. Младият мъж понечи да го последва, но му хрумна нещо друго и се обърна към втория пътник, който междувременно бе изял всичките си видими запаси от сандвичи и се бе заел да бели един портокал, като действуваше много внимателно и старателно.

Младият мъж пропусна обръщението и каза полугласно:

— Видяхте ли? Онзи мъж — познавате ли го? — Посочи с глава към мястото, където седеше допреди малко непознатият, сякаш все още беше там.

— Не, а вие? — отговори дебелият, изненадан донякъде от внезапната разговорливост на по-младия, и се посвети отново на ритуала по беленето на портокала.

— Нищо ли не ви направи впечатление в него? — настояваше читателят, а по-възрастният прехвърли портокала в лявата си ръка, като с дясната извади карираната кърпа, избърса челото и темето си и после каза:

— Не, всъщност нищо. Възелът на вратовръзката му е малко накриво, ако това имате предвид. Но...

— Възелът на вратовръзката! Той има ЖЪЛТИ ОЧИ, разбирате ли? Жълти очи! Знаете ли какво означава това? Той не е човек, а екзотерист? Разбирате ли? Извънземен наблюдател! — каза младият човек възбудено и доста силно.

— Какво говорите! — отвърна по-възрастният и синьо-сивите му очи го погледнаха учудено. — Наистина ли мислите така? А това... екзо... какво е то всъщност? Всичките ли имат жълти очи?

В този момент вратата се отвори и съществото със светлия костюм влезе в купето. Младият мъж тъкмо се готвеше да отговори на поразително наивния, дори глупав въпросна по-възрастния, обаче наведе глава и отново се вторачи мълчаливо в буквите, които описваха галактическите подвизи на астрогатора Гай Тандър. Но господинът с портокала каза силно и ясно:

— Прав сте, той действително има жълти очи. Странно — обърна се към притежателя им: — Не се засягайте, ама вие наистина

ли сте екзорц... пфуй... извънземен наблюдател?

Младият мъж го каза.

Читателят на научнофантастична литература замря пред това поразително невежество и неспособен да измисли нещо свястно или поне да вземе някакво решение, очакваше скандала. Непознатият с оранжево-жълтите очи погледна първо към по-възрастния, после към младия мъж и се усмихна меланхолично.

— Извинете — каза той, — не исках да стане така... Наистина всичко е много смешно. Вие сте първият, комуто хрумва подобна... Извинете, моля. — И преди още младият мъж да се съвземе от шока, непознатият извади бяла кърпа от вътрешния джоб на безупречния си светлосив костюм и посегна с нея към лявото ри око. Ефектът бе поразителен. Сега дясното око на непознатия бе жълто с лек оранжев оттенък, лявото — съвсем обикновено, сивозелено. Изглеждаше още по-зловещо, но в злокобния му вид имаше и нещо гротескно, затова не беше толкова страшен. Непознатият показа на двамата си спътници разгънатата кърпа и те я разгледаха — по-възрастният с любопитство, а по-младият със странно спокойствие — бе изпаднал в състояние, в което вече нищо не можеше да го учуди или развълнува, като че ли беше под въздействието на силно успокоително лекарство.

В бялата кърпа падна малко, кръгло, оранжево стъкълце.

— Контактна леща — обясни облеченият в сиво пътник. — Вече имах неприятности заради нея. Но какво да правя? Без контактни лещи не виждам добре, а нямам очила. Обикновено нося безцветни лещи, но завчера изгубих едната и трябваше да сложа тази. Направиха ми ги преди почти две години като допълнение към един карнавален костюм. Обикновена шега, нищо повече. Извинете.

Тъй като другите двама мълчаха, той сложи отново контактната леща на лявото си око и продължи, сега вече обръщайки се направо към читателя на научнофантастична литература:

— Знаете ли, на повечето хора въобще не прави впечатление. Всеки си има грижи, нали? Неколцина все пак забелязаха и е доста неприятно, за мен, искам да кажа, като ме зяпнат така. Но вие, мисля, сте първият, комуто хрумва подобна мисъл. Че съм... как го казахте? Екзотерист. Ако не се лъжа, това означава, че съм марсианец или нещо подобно. Наистина странна мисъл. Но, разбира се, аз самият съм си виновен.

— Какво искахте да кажете, с това „екзотерист“? — осведоми се възрастният плешив господин, който все още белеше портокала си със завидно търпение. Произнесе „екзотерист“ като старателен отличник, който е научил чужда дума и иска да покаже знанията си.

— Разбира се, това са глупости — каза младият мъж нервно, искаше този досаден старик да онемее или самият той да е много далеч отгук. Положението и без това бе доста неловко.

На същото мнение беше явно и виновникът за тази ситуация и за да изглади създалото се впечатление, се опита да придаде на разговора теоретична насока.

— Вижте, ако имах кафяви очи като вашите — обърна се той отново към по-младия, — тогава цветът на лещите нямаше да се откроява толкова много. Но аз имам много светли очи, също като вас — сега се обърна към по-възрастния пътник, — също като вашите сивосини очи.

— Но аз не нося очила — подхвърли той. — Снаха ми обаче носи, късогледа е. Има едни такива модерни очила с големи кръгли стъкла. И вие ли сте късоглед?

— Да — заобяснява командированият малко неохотно, — и без лещите не мога да се оправям. Всъщност не е странно да сметнат някого за „екзотерист“, за тях напоследък се говори много. Въпреки че аз лично не вярвам в това.

— В кое? — попита младият мъж.

— В съществуването на екзотеристите. Особено пък на извънземни наблюдатели. Знаете ли, и аз съм чел няколко такива книжки, но ми се струва доста невероятно.

Поклонникът на научнофантастична литература се почувствува задължен да оспори твърдението, и по този начин се отдалечаваше от безславните събития през изминалите минути.

— Трябва да признаете, че и на други планети може да има цивилизации. Дори учените го казват.

— Цивилизации — да — отстъпи костюмираният, — но едва ли такива, които да изпрацат шпиони на Земята. А и защо? За да завладеят планетата ни? Абсурд! Дори да бяха толкова безразсъдни като нас. На този, който е преодолял междузвездното пространство, не е необходимо да отнема каквото и да е от другите същества. Не съм астроном, но имам известна представа за разстоянията между звездите.

Междузвездният шпионаж и разни други подобни, това е просто невероятно.

— Не знам, но все пак онези горе биха могли да изпратят някого — каза по-възрастният мъж, който най-последно бе обелил портокала си и вече го ядеше парче по парче. — Но защо трябва да е шпионин? Може би ще изпратят просто някой да види какво има тук? Искам да кажа, без лоша умисъл, нали и това е възможно? Само за да разберат какво мислим, дали сме подходящи за тях, подходящи партньори. Мисля... Но след малко пристигаме. Трябва да се приготвяме.

Междувременно влакът действително бе наближил Регенсбург и постепенно намаляваше скорост. Всеки момент трябваше да пристигнат на гарата. Тримата пътници се приготвиха — понаместиха нещата в куфарите и чантите, облякоха палтата си. Бяха загубили интерес към започнатия разговор. Всеки щеше да тръгне по своите си работи. Когато влакът спря на гарата, младият мъж и командираният от Бохум си казаха обичайното „Довиждане“ и излязоха от купето. Плешивият възрастен господин се суетеше още около багажа си. След като най-последно успя да свали и втория куфар от багажника, забеляза списанието на отсрещната седалка. Взе го, разлисти го и после внимателно го сложи в един от куфарите. Бръкна в страничния джоб на jakета си, извади малко, кръгло огледалце, пъкна го пак там и излезе от купето. Всичко беше наред — сивосините контактни лещи бяха на мястото си и никой не можеше да предположи, че прикриват оранжевожълтите му очи.

ПОСЛЕДНИЯТ

Днес

Д-р Н. С. Кардашов за една теория на американския кибернетик професор Мински:

„Ходът на мислите му бе следният: Известно е, че промишленото производство, дори в икономически напредналите страни, за десет години се увеличава в най-добрия случай два пъти. Затова пък през последните десет години количеството на обработената в целия свят с помощта на компютри информация се е увеличила милион пъти. Този поразителен феномен няма съответствие в областта на технологията. Във връзка с това професор Мински (след консултации с много учени) прави една на пръв поглед фантастична прогноза — ако темпът на развитие в областта на електронноизчислителната техника нараства все така бързо, след петдесет години човешкото общество ще отстъпи мястото си на едно машинно общество, което в емоционално, а и в друго отношение в никакъв случай няма да бъде по-лошо от съвременната цивилизация.“

След около петдесет години

Стана точно така.

След сто години — може би...

Съобщиха ми вчера. Тъкмо поправях аеропланера — естествено, днес вече никой не използва планери. Тези машини поне от двадесет години насам се смятат за напълно остарели. По всяка вероятност аз съм единственият, който притежава такъв планер, а, предполагам, и единственият в състояние да го ремонтира. Все по-често се налага да го поправам и ремонтът продължава все по-дълго, но аз разполагам с време, с много време. Свикнал съм с планера и не искам да се лиша от него. Може би защото той все още пробужда у мен онова единствено по рода си чувство за летене или пък защото ми напомня за полета на птиците. Модерните машини не създават такова усещане. А може би защото планерът е също такъв анахронизъм като самия мен.

Тъкмо проверявах дали управлението на стабилизатора на дясното крило е в изправност, когато от службата за координация на

населението ми съобщиха, че Кристофър е загинал. Провеждал пак някакъв експеримент и нещо експлодирало, какво точно, не знам. Аз съм обикновен механик и не разбирам нищо от тези работи. В подобни случаи службата е длъжна да уведоми най-близките, но Кристофър нямаше роднини, а само мен, както и аз имах само него. Ние бяхме единствените от този вид. Сега останах само аз.

Кой би помислил преди двадесет и пет, та дори само преди петнадесет години, че ще стане така? Години наред хора и работи живееха заедно, ние имахме нужда от тях и те — от нас. Сега, когато пиша тези редове, виждам колко много сме се лъгали, вярвайки, че вечно ще бъде по старому.

Всеки път, когато поглеждам през прозореца към парка, си спомням как преди шест години и половина се срещнахме там. Тогава все още бяхме дванадесет сродни души от всички краища на света. Освен Кристофър и мен имахме петима атомни техници, един биолог, един архивар, един шофьор на гравиплан и двама диспечери или нещо подобно. Техниците, шофьорът и двамата диспечери отлетяха заедно, но станала авария и гравипланът потънал западно от Хелголанд. Не успели да спасят никого. Тогава се нанесох в тази къща в края на парка.

Началото на декември. Дърветата протягат оголени клонове към мътното небе. Тази година първият сняг падна през ноември, но вече се стопи. Тревата е с цвят на размито зелено, земята е още много влажна и осеяна с големи черни локви. Ако днес Кристофър ми дойдеше на гости, едва ли щяхме да идем на разходка в парка, както обикновено. Може би щяхме да изиграем партия шах или да послушаме някой музикален запис на кристал от неговата богата колекция. Или щяхме да седнем до прозореца и вгледани в пасторалния пейзаж, да си спомняме...

Малко след като осмината ни другари бяха загинали при злополуката с гравиплана, научихме, че архиварят паднал от Айфеловата кула. Небивал случай, никой не си спомняше подобно нещо. По-рано, разбира се, по-често са се случвали такива работи. Да, по-рано... Може би затова е избрал този архаичен архитектурен паметник.

Не че сега хората и роботите са настроени враждебно един към друг, в никакъв случай! Просто те вече не се интересуват от нас,

роботите. Не са унищожили никого, но след като преди четвърт век решиха, че сме станали безполезни, започнахме да намаляваме все повече, тъй като нови не се раждаха, пък и ние не сме безсмъртни.

Въпреки това продължаваха да се държат прилично с; нас, особено откакто останахме толкова малко.

Преди четири години биологът бе прегазен от един товарен влак на трансконтиненталната железопътна линия. Не знаем дали умишлено или по невнимание се е оказал на релсите. Но тъй като трансконтиненталната еднорелсова железница тук, в Европа, минава почти навсякъде под земята и е напълно отделена от другите видове транспорт, по принцип е невъзможно да попаднеш на трасето по невнимание.

Беше време, когато не можехме да си представим, че някога ще се справят без нас. Вярно е, че още тогава бяхме съвсем малко на брой в сравнение с тях, но имаше задачи, за които те просто не бяха дорасли. Истински сложните проблеми решавахме ние. Именно ние имахме поглед върху нещата. И по нищо не отстъпвахме на хората.

Започна да вали. Дъждовните капки плющят по стъклата, вятърът шибва клоните на старите дървета. Тук се чувствам удобно и в безопасност, гледам навън и все повече се поддавам на меланхоличното си настроение. „Сълзлива сантименталност“, казва разумът ми, но какво да направя? Такъв съм си. Поне това да бяха ни спестили!

Но те са такива. Преди да се научат да използват всички възможности на собствените си тела и мозъци, което ги направи толкова идеални, че не се нуждаеха повече от нас, трябваше да се помъчат да ни усъвършенствуват. Но тъй като в последна сметка винаги са смятали себе си за критерий, заложили в нас, роботите, тези проклети чувства.

Е

Както е известно, не е възможно да се построи перпетуум мобиле, защото енергията е запазваща се величина. Това, разбира се, важи за така нареченото перпетуум мобиле от първи род. Освен това има вечни двигатели от втори и трети род, а може би и други, или по-точно няма, защото те не противоречат на закона за запазване и превръщане на енергията, но затова пък противоречат на други закони, в които не може да се съмнява никой правоверен физик. В тази история, която искам да ви разкажа сега, става въпрос за ПМІ, тоест за вечен двигател от първи род. Келнер!... Келнер!... Донесете ни, моля, още две двойни водки!

Да, и така, ПМІ. Интересно ви е, нали? Добре, тогава ще ви разкажа. Виждате ли, както си седя тук, в това заведение... и разговарям с вас, приличам ли ви на потенциален Айнщайн? Не, не, разбира се, че не приличам. А при това и Айнщайн е работил като експерт в патентна служба, също като мен. И ще ви кажа, че там се работи здравата! Някои си мислят, че хората са се отказали. Но не са. Да създават вечни двигатели, искам да кажа. Не минава и месец, и при нас постъпва поредният проект за перпетуум мобиле. И тогава сядаме и пишем на тези хора писма, в които им обясняваме, че това нещо не може да работи и защо не може, и че трябва да си потърсят друга област, ако искат да ощастливят човечеството. Тук е ужасно горещо, нали? Какво става с нашата водка?

Някои са много упорити и идват лично в патентната служба. Малцина от тях носят модели на перпетуума, само че тези, дето ги носят, не работят, защото оставало да се направят още някакви си незначителни подобрения. Така казват господата откриватели. А, ето я най-после! Е, на здраве! Ще имате нужда от водката.

А, да... вечният двигател. Миналия вторник при нас се появи един такъв тип. Да беше дошъл в сряда, щеше да завари колегата ми Еди, ама не, той решил точно във вторник. Още с влизането му разбрах, че няма да е за добро. Знаете ли, един такъв дълъг, кльошав, с палто, не можеш му определи годините, на мъжа, искам да кажа, и

въобще още отдалече ми заприлича на непризнат гений. С течение на времето човек започва да ги разбира тези неща.

Влязъл-невлязъл, и казва не примерно „добър ден“, а:

— Открих едно нещо... перпетуум мобиле. Нали това е патентната служба? Та искам да получа патент за перпетуум мобиле от първи род.

— А може би за първи род и половина? — го питам, а той въобще не се усеща. — Донесохте ли го? — осведомявам се. — Или не успяхте да намерите товарна кола?

Поглежда ме крайно учуден.

— Каква кола? — пита. — Разбира се, че го нося. — Бръква в джоба на палтото си и изважда малка сива кутия. Слага я на масата и казва: — Сега обаче нямам време. Трябва веднага да тръгвам. Най-добре да ви оставя машинката тук, междувременно ще можете да я проверите. Ще намина друг път да донеса и работната документация. — И си излезе. Тоест не съвсем, защото на вратата се обърна и добави. — И още нещо: изработил съм машината от нерушим материал, така че и това можете да патентовате. Така да се каже: за вечния двигател — вечен материал. — Сетне хлопна вратата и наистина изчезна.

А аз седя и гледам смешната кутийка. Сивичка, приблизително дванадесет на осем на три сантиметра, с форма на паралелепипед.

Ало, келнер... Донесете още две двойни водки за господина и за мен. На всеки по една. Общо четири, нали? Докъде бях стигнал? А, да, кутията значи е с формата на паралелепипед — на челната страна има дупка, оттам се подава един вал, а на него се мъдри зъбно колело. И зъбното колело се върти. Е, добре, мисля си, човекът просто е монтирал някаква пружина. Не е особено оригинално. И така, опитвам се да спра зъбното колело, но не става. Ето тук, виждате ли, разраних си ръката дори. Но пък да седя и чакам също не бих могъл. Знаете ли, тези пружини понякога са много здрави и работят доста дълго, а освен това може и да е напълнил цялата кутия с пружини. И така, опитвам се да отворя кутията. Не става. Нито болтове, нито заваръчен шев, цялата кутия — монолитна. Освен отвора, откъдето стърчи проклетият вал с проклетото зъбно колело. Занесох я в работилницата, опитахме с горелка — пак нищо. Само се позатопли, но иначе — нищо. Два дена се потих да я отворя, изхабих няколко свредела. Накрая, след като смлях цял диамант на прах от триене по кутията, вече се предадох. А

по нея нито една драскотина! И зъбното колело продължава да си се върти, сякаш недокосвано.

Най-накрая я занесох в изследователския отдел. Там я изследвах с ултразвук и гама-лъчи, с електронни лъчи, рентгенови лъчи и въобще с всички възможни лъчи и накрая все пак открих нещо. И знаете ли какво? В кутията има валове. И лагери за валове. И зъбни колела. Двеста и седем зъбни колела, които по някакъв начин се застъпват. И нищо друго. Нищо! Нищо освен валове и зъбни колела, разбирате ли? И всичко това се движи. Става вече седмица. Знаем, че е невъзможно. Напълно ми е ясно. Обаче зъбното колело продължава да се върти, разбирате ли? Искахме да го спрем. Безсмислено. Ако го закрепим някъде, направо къса материала или кутийката се отделя от опората. Това нещо между впрочем се върти с постоянна скорост, независимо дали ще му окачите някаква тежест, или не. Свързахме към него аварийния генератор на службата и сега си имаме безплатен електрически ток. Въобще свързахме всичко, с което разполагаме, а проклетото зъбно колело продължава да си се върти. Знаете ли кое ме притеснява най-много? Че нямаме никаква представа как можем да го спрем. Ако не успеем, цялата физика отива по дяволите. Просто невероятно!

Какво правя сега ли? Търся тоя, дето ми пробута тази смахната машина. Като е могъл да я направи, трябва да може и да я спре. Ще му дам аз да разбере какво значи да се отнасяш така с фундаментални природни закони! Може машината му наистина да е от нерушим материал. Ама той самият положително не е! По дяволите!

Келнер, плаща. Задръжте рестото.

И запомнете, енергията е запазваща се величина. Запазваща се величина!

W^[1]

— Както е известно, има процеси, възможни на теория, но термодинамичната им вероятност е толкова нищожно малка, че на практика не могат да се осъществят — каза професор Надел, хвърляйки бегъл поглед към присъстващите в малката зала.

Студентите, които дотогава си бяха водили записки, оставиха писалките, флумастерите, химикалите и моливите си и доколкото въобще беше възможно, се наместиха по-удобно на банките, направени съвсем умишлено тесни, та да не може човек да заспива по време на лекции. Във всеки случай студентите заеха най-удобните пози, които позволяваха тези седалки, защото вече знаеха какво ще последва — примерът с тухлата, която подскача, или някой от многобройните му варианти.

— Да допуснем, че на масата е поставен предмет с маса един милиграм — продължи професор Надел. — На теория е напълно възможно молекулите на този предмет случайно да се придвижат така, че той да подскочи, да кажем, на височина един сантиметър. Необходимата за това механична енергия би могла да се набави от топлинните резерви на тялото, тоест то изведнъж ще се охлади, така че процесът не противоречи на закона за запазване на енергията.

На това място лекцията на професор Надел бе прекъсната от сподадения вик на асистента, който седеше на един стол отпред в десния ъгъл на малката аудитория. Но професорът не му обърна внимание и попита:

— Какво е съотношението между W две и W едно, където W две е вероятността тялото да се вдигне на определена височина, а W едно — вероятността то да остане в покой, което е нормално за нас?

Започна да пише уравнения на дъската и да ги обяснява, като неволно бърчеше чело и кършеше рамене. Невежеството на студентите, което го принуждаваше да обяснява такива обикновени случаи или пък нещо друго, изглежда, го притесняваше.

След около десет минути резултатът бе записан на дъската:

$$W_2 : W_1 = 10^{107000000000000}$$

— Виждате колко по-голяма е вероятността предметът да остане в покой. От възникването на нашата галактика е изтекло невероятно много време и все пак то е съвсем малко в сравнение с времето, което ще трябва да измине, докато даден предмет се повдигне във въздуха, та било и само на един сантиметър и да се задържи примерно в продължение на една секунда. Тоест можем с чиста съвест да кажем, че подобни процеси са невъзможни.

Студентите дремеха; знаеха този пример отдавна. Професорът бе изписал цялата дъска с уравненията си и чакаше асистентът да ги изтрие. Но асистентът не помръдваше, седеше на стола си като хипнотизиран и гледаше втренчено професора, защото виждаше онова, което студентите не можеха да видят зад дългата катедра. От десет минути професорът висеше във въздуха на около двадесет сантиметра над пода и поклащаше ритмично покритите си със скреж крака.

[1] Wahrscheinlichkeit (нем.) — вероятност. Б.ред. ↑

МАРСИАНЦИ, РАЗБИРА СЕ, НЯМА

Нортън (III). В хода на работата на II международен астрономически симпозиум вчера говори известният астробиолог д-р С. Ф. Ерсън по проблема за съществуването на живот на планетите от нашата Слънчева система. С този доклад започналият в началото на тази седмица в Нортън симпозиум, за който съобщихме още в броя ни от сряда, достигна една от кулминационните си точки.

Като продължение на изложените си в многобройни публикации теории д-р Ерсън убедително показва несъстоятелността на хипотезата за съществуването на високоразвит извънземен живот в нашата Слънчева система. След това изказване излязлата напоследък „Хипотеза за извънземните“ (вж. статията ни „Отново летящи чинии?“ в брой 4/11 от миналата година) може да се счита за окончателно опровергана. Подобна информация ще намерите в следващия брой.

„Илинойс ревю“, 29. 2. 1985, с. 2

Въпреки че оттогава измина много време, все още си спомням всяка подробност. Никак не е чудно, защото докладът бе резултат от задълбочена подготовка и специални изследвания. Неуспехът му би поставил десетилетния труд под съмнение.

Тази опасност стана още по-голяма, когато малко преди това отново започна да се говори за „извънземните“. И то само защото се намериха учени, които по напълно ненаучен начин направиха от случайното съвпадение на няколко неразяснени случая неоснователното заключение, че космически кораб (!) на извънземни същества (!) бил посетил Земята! Светещата точка, забелязана през нощта срещу 14 август над Северния Атлантук, била въпросният космически кораб и когато по-късно изчезнала — „космическият кораб

бил отлетял“! Радиовълните, които уловиха няколко станции, бяха изтълкувани като „сигнали от този космически кораб“, а „летящият обект“, видян предния ден над различни селища в щата Невада от напълно некомпетентни хора, беше, естествено, „приземяваща се ракета“. Да, намериха се дори специалисти, които сметнаха тези фантазмагории за възможни. А пък вестниците! „Отново НЛО над Съединените щати“, „Заплашва ли ни нашествие от Юпитер?“, „Послание от мъглявината Андромеда“, „Марсианците възвестяват приближаването на второто пришествие“, „Търговията с Марс — край на стагфлацията?“ — това са само някои от напечатаните с едри букви заглавия в различни американски списания. Но не само в Щатите, навсякъде изведнъж се появи силен интерес към проблемите на живота в Космоса, като че ли е бил нужен само един тласък^[1].

Солидните, трезви учени вложиха много усилия, за да убедят както фантастите измежду специалистите, така и лаиците, че това са просто измислици. Опровергаха поотделно всяка точка от тази „хипотеза“:

Първо, „приземяващата се ракета“ е съвсем обикновен голям метеорит.

Второ, данните, получени от хората, които твърдят, че са видели обекта, в никакъв случай не могат да се приемат за точни и обосновани, следователно може да става въпрос и за оптическа измама, още повече че в цяла Невада не можаха да се намерят останки от тялото;

Трето, „сигналите“ идват вероятно от друг обект, примерно от самолет, и са видоизменени от смущения;

Четвърто, „космическият кораб“ най-вероятно е един от безбройните изкуствени спътници;

Пето, съвпадението на тези обстоятелства е случайно.

Но дори и след тази аргументация темата продължи да се обсъжда и в интерес на науката трябваше най-после да се сложи край на празните приказки за извънземните. Поставих си тази благородна цел, когато подготвих доклада си за възможностите за живот на планетите. И без преувеличение мога да кажа, че изпълних задачата си блестящо, във всеки случай противниците ми не успяха, въпреки проявената упоритост и старание, да оборят аргументите ми.

В началото казах няколко думи за несъстоятелността на хипотезата за живот в Космоса, без все пак да се изключва напълно възможността за съществуването му (може би дори разумен), като имаме предвид други, недостижими слънчеви системи. Но на нашата Слънчева система разумен живот има само на Земята и никъде другаде. Всяка форма на по-високо развит живот на други планети е напълно изключена.

Успях да го докажа със специално разработеното за тази цел физико-химико-астробиологическо вероятно изчисление, което обосновах теоретично и след това онагледих с един пример.

По напълно непонятни за мен причини от векове наред хората се интересуват предимно от Марс. След като Скиапарели сметнал, че е видял „каналите на Марс“, „марсианците“ витаят в човешката фантазия и нищо не е в състояние да ги измени. Някои сериозни учени също твърдяха, че животът (в смисъл органична материя) ще възникне първо на Марс. До момента, в който им предложих по-добро обяснение.

С помощта на моя метод установих, че вероятността за съществуването на живот на Марс е съвсем малка, практически равна на нула. Там цари пустош и няма условия за живот. Повърхността му, подобно на лунната повърхност, представлява безрадостна пустиня, осеяна с кратери, температурата е значително по-ниска от тази на Земята, атмосферата има много ниско налягане и почти не съдържа кислород, вода също почти няма. Как при тези условия е възможно съществуването на жива материя?

Ясно е, че на Марс не може да има живот. И ако все пак предположим, че има някакви организми, те ще са вероятно извънредно примитивни форми като бактерии или други подобни. Дори това би било невероятно, а за високоразвит живот и дума не може да става. А между впрочем всеки здравомислещ човек знае, че марсианци не съществуват^[2].

Продължих да доказвам твърденията си и без съмнение успях да убедя специалистите с неопровержими факти и неоспорими изводи. Уверен съм, че това оказва известно влияние при обсъждането на въпроса, дали през следващите години на Марс да бъде изпратен космически кораб с екипаж на борда. Проектът, както е известно, бе

оттеглен, а с предвидените средства се строи международната обсерватория за наблюдения върху Луната^[3].

За съжаление не успях да продължа започнатата работа. Докладът ме бе изтощил до такава степен, че скоро след това здравословното ми състояние се влоши и не можех да се показвам пред обществеността. Свързаните с това усилия просто не ми бяха по силите, имам предвид от физическа гледна точка.^[4]

Въпреки специалните тренировки ужасната горещина и високото налягане с течение на времето стават непоносими, да не говорим да препаратите, които трябваше да взимам всеки ден, за да мога да издържа на голямото количество кислород във въздуха. А пък тази отвратителна, ужасно неудобна изкуствена обвивка, която трябваше да нося непрекъснато вместо моята хубава, здравословна, тъмносиня кожа, и да се показвам в този противен розов цвят, и която на всичко отгоре отслабваше зрението ми, защото скриваше третото око на челото — ето кое ме принуди да прекъсна работата си. Изпратиха ми заместник^[5], който продължи започнатото дело и направи всичко възможно, за да забави изпращането на космически кораб на Марс. Защото несъмнено тогава още не бе назрял моментът за установяване на контакти между хората и нас, марсианците.

[1] Определена роля за това изигра също и обстоятелството, че точно тогава в ЮНЕСКО се обсъждаше изпращането на първата междупланетна експедиция с екипаж на борда, специалистите ожесточено спореха относно целесъобразността на начинанието. Б.а. ↑

[2] След като изложих и доказах всичко с финес — изводите ми бяха поместени като образци на астробиологически научни разсъждения в учебниците по астрономия, астробиология, астробиохимия, астро-биофизика, астрохимия, астроботаника, астрозоология, астрофизиохимбиология и астрогастрономия — дори най-несдържаните фантазори разбраха, че на Марс няма нищо, ама съвсем нищо забележително и че едва ли има друга планета, толкова скучна като Марс, така че фиктивните марсианци не биха могли да съществуват и поради факта, че на такава сива и безлична планета отдавна биха измрели от скука. Б.а. ↑

[3] За фотографиране на кратерите, измерване на температурите и вземане на проби от повърхността (а Марс не предлага нищо повече

за изследване) са напълно достатъчни автоматични сонди Б.а. ↑

[4] Психически докладът не ме затрудни, без всякакво усилие бих могъл да докажа, че според хората на планетата Земя не може да съществува живот. Но, разбира се, не го направих, а и защо? Б.а. ↑

[5] Ракетата му кацна, както обикновено, в пустинята в Невада. След моята аргументация цяла космическа флота би могла да кацне около Ню Йорк или където и да е — те просто щяха да я сметнат за Фата Моргана. Б.а. ↑

ЗВЕЗДИ

РАЗГОВОРИ ПО ПЪТЯ

ПЪРВО НИВО

Космическият кораб се казваше „Звезден кораб Едно“. За първи път хората се бяха осмелили да излязат от частично изследваната, но вече отесняла Слънчева система и се готвеха да пресекат бездната, простираща се между Слънцето, Проксима и Алфа Центавър. Малцина от сто и четиринадесетимата, напуснали Земята, щяха да доживеят завръщането. Светлината на нашето Слънце достига до Проксима за почти четири години и половина. Трябваше да изминат тридесет и четири години, докато шеметнобързият „Звезден кораб Едно“ измине същия път обратно.

През деветнадесетата годна от полета стана така, че дванадесетгодишният Раул се прибра доста късно вкъщи, възбуден и щастлив, с разрошена коса и не съвсем чист. В това, разбира се, нямаше нищо необикновено, но въпреки това майка му се опита да си придаде възможно най-строг вид, а дали беше достатъчно убедителна, това е друг въпрос.

— Идваш доста късно — каза тя с тон, който изискваше обяснение, и прекъсна за няколко секунди работата си на комуникационния пулт, откъдето можеха да телефонират на познати, да управляват серворобота или да повикат допълнителни работи от централата за услуги, да използват компютрите на изследователските групи и главната памет или просто да поръчат вечеря в кухнята, а Света тъкмо това се канеше да направи.

— Бяхме долу в парка — съобщи Раул така, сякаш всичко беше наред.

— Целия следобед? — учуди се майка му. — И какво чак толкова важно прави там?

— О, нищо особено... Е, поиграхме футбол. На игрището. С Миша и другото момче.

— В този вид? — ужаси се Света. Естествено за сервомата бе дреболия да се справи с мръсните дрехи бързо и качествено. Но в края

на краищата не беше редно; вярно, че момчето можеше при необходимост всеки ден да получава чисти дрехи, но това би било ненужно разточителство. Все някога трябваше да се въведе ред и дисциплина, а майката на Раул смяташе, че те започват именно с тези неща. Момчето предусещаше вече нравоучителната проповед, но появата на бащата прекъсна на първо време педагогическите старания на Света.

— Здравейте — каза Карел. Жълтата работна престилка, която все още не бе свалил, показваше, че идва от някоя ботаническа лаборатория.

— Здравсти — отговори синът му.

— Как мина денят? — осведоми се Карел, без да се обръща определено към някого.

— Нали виждаш — Света посочи Раул. — Така изглежда героят, който току-що се е върнал от мач.

— Хм — измърмори Карел и отиде в съседната стая. — И кой спечели? — попита той през отворената врата.

— Разбира се, ние! — заяви Раул.

— Защо „разбира се“? — подхвърли бащата с престорено учудване. — Толкова ли сте добри?

— Все пак би могъл първо да се измиеш — подхвърли Света, като имаше предвид естествено Раул.

— Ами да — каза той и не можа да се разбере, дали доказваше самочувствието си на футболист, или мнението си за чистотата. Вероятно и двете, защото излезе от жилището в посока към умивалните на четвърто ниво.

На връщане в слабо осветения коридор срещна сервомата на жилището. Плоският, подвижен и с множество манипулатори робот-прислужник, изглежда, носеше приготвената вечеря. Екипажът на „Звезден кораб Едно“ живееше на оказалия се оптимален 28-часов цикъл, от който 20 часа бяха „ден“ и 8 часа — „нощ“. През тези осем часа осветлението в първо и второ ниво бе приглушено, тоест в двата най-външни етажа на цилиндричния кораб, където бяха разположени паркът, игрището, басейнът, театърът и други центрове на обществения живот. А и горните — тоест разположени по-навътре, трето и четвърто ниво — жилищни етажи, бяха затъмнени по това време; същото се отнасяше и за централните коридори към отделните

жилища. Осветлението тук се включваше на сектори, когато някой минаваше по коридора. Но тъй като сервоматите също можеха да задвижват механизма, светлинната вълна, която придружаваше момчето на връщане към жилището, се сля с втората вълна приглушена светлина, включена от сервомата. Роботът даде път на човека, с когото се срещна в коридора, и двата, слели се за няколко секунди движещи се светлинни сектора се разделиха и отдалечиха.

— Всъщност с кого играхте? — интересува се Карел, докато вечеряха тримата.

— С момичетата — обясни Раул.

— Хм... — измърмори бащата. — И как свърши мачът?

— Пет на четири.

— Почти равен резултат — подхвърли Карел.

— Да, но ние бяхме по-малко! Бен, Еди, Юан, Миша, Джон, Герт и аз срещу девет момичета.

— Кой Джон? — намеси се в разговора учудена Света. Не че се интересуваеше особено от футбол, но знаеше със сигурност, че на борда нямаше никакъв Джон.

— Това е Юс — обясни Раул с готовност.

— Имаш предвид Юсуф — предположи Карел. — Защо го наричате Джон?

— Защото е много голям. Като Малкия Джон.

— Този пък кой е? — поиска да разбере майката на Раул.

— Ами същият Малък Джон, който заедно с Робин Худ се е борил против шерифа на Нотингам. Това е една стара книга на Бен, тази, дето ги има приключенията на Робин Худ. Той казва, че е почти стогодишна, книгата де, а пък историята е още по-стара. Робин и Малкият Джон и другите живеели в гората и помогнали на селяните да се справят с този шериф, казва Бен. В истинска гора! Невероятно, нали?

— И къде става всичко това? — попита баща му, като си мислеше дали да хапне още нещо или не.

— На Земята, разбира се — каза Раул, учуден от въпроса.

— И къде на Земята?

— Къде ли? Хм... не знам. Ами на Земята.

Карел и Света мълчаха.

— Ами да, някъде на Земята, където има истинска гора — продължи Раул. — Много по-голяма от парка, много по-голяма. Поне... сто пъти по-голяма. И без второ ниво над нея.

По-късно, когато Раул вече спеше, родителите му още седяха във всекидневната. Света си прожектираше някакъв справочник на един малък екран и натискаше бързо превключвателя, след което всеки път страницата се обръщаше.

— Кажи — обърна се тя към мъжа си, — *ти* знаеш ли каква е тази история с Робин Худ?

Карел отмести теоретичното изследване за изкуствено предизвиканите мутации при кониферите. Някаква книга падна от масата, сервоматът се раздвижи и я вдигна, след което се оттегли в нишата си в стената.

— Нямам представа — отвърна Карел. — Защо питаш?

— А, просто така. — Чудеше се дали да подхване отново темата. — Май не беше много отдавна — сигурно си спомняш, когато детето питаше за едно стихотворение за блещукащите звезди, нали се сещаш? Когато попита как така звездите блещукат...

— Мислех, че съм му обяснил — каза Карел пораздразнен.

Тя отпусна рамене и кимна уморено. Знаеше, че всъщност няма смисъл да разискват този въпрос.

— Да — отвърна тя, — обясни му как е при променливите звезди, за колебанията в яркостта им и т.н.

— Да — съгласи се той и отново посегна към тетрадката със записките на своя колега Гюнтер. Той явно съвсем сериозно се бе заел с тези конифери, изглежда са му отдавнашно хоби. Може пък да направим поне една опитна серия със семена и кълнове, помисли си Карел. Жалко, че не могат да посеят облъчените семена в парка. Време щеше да има достатъчно, но там, разбира се, нямаше да ги пуснат никога, пък и мястото е съвсем малко. Как изобщо си я представя Гюнтер тая работа...

— Не трябваше да го правиш. Поне не така — продължи Света.

— Добре де, сбърках. Знам, че в стихотворението не ставаше въпрос за променливи, а за съвсем обикновени звезди, но за разсейването на светлинните лъчи в земната атмосфера се сетих едва

по-късно. Но какво да се прави? В случая и едното, и другото обяснение е еднакво добро. Момчето познава звездите само от екрана, а там те не блещукат. Но в края на краищата това го знаеш и ти. Не разбирам за какво са всички тези приказки.

— Не е само заради обяснението. Не искам детето да си изгради погрешна представа за Земята. Ето днес, тази история с гората. „Истинска гора“ — казва. Знаеш ли как си я представя? Като парка, само че много по-голяма. „Сто пъти по-голяма“ — казва и за него това е невъобразимо много. При това никой не би нарекъл гора няколкото дървета, дори да бяха хиляди пъти повече, отколкото тези в парка. Но Раул не е виждал *ИСТИНСКА* гора.

— Именно — съгласи се Карел. — Не е виждал — е, и? Да не мислиш, че който не е виждал гора, е по-лош от другите? Това е просто абсурдно! Дори на Земята се е случвало някои граждани да не са стъпвали в гора, никога да не са напусkali провинциалните си градчета. Толкова често сме си говорили, че няма никакъв смисъл човек да се привързва към неща, които и бездруго принадлежат на миналото. Това важи още повече за момчето. Разбери, корабът е неговото нормално обкръжение и няма причини да не се чувствава тук добре. *Ти* всъщност кога се сецаш за Земята? Да не би всеки ден? Всеки час? — не говореше високо, но настойчиво, както винаги, когато ставаше въпрос за тези неща.

Света искаше да възрази, но се въздържа. Действително аргументите му не бяха нещо ново за нея, а и Карел пак бе прав. Не и беше чак толкова мъчно за раздялата със Земята, както се бе опасявала понякога в началото, през първите години на полета. Спомените постепенно избледняваха и мислите ѝ бяха свързани само с всекидневните грижи на кораба.

— Все пак Земята е нашата родина — каза тя и това „все пак“ бе отговорът на въпроса му. — Не искам момчето да смята кораба, това парче метал, за своя родина, не искам Земята и човечеството да бъдат за него някакви абстракции! Не желая! Човечеството — знаеш ли какво представлява за него човечеството? Това сме ние тук, ние — петдесетина души екипаж. Разбира се, той знае, че на Земята има други, но какво от това? Той не познава нито един от тях, за него те са само имена. Имена. Сякаш всички те отдавна са умрели, сякаш вече не

съществуват, и може би никога не ги е имало. Те просто не са от неговия свят.

— Точно така, защото неговият свят — това е корабът! Хиляди пъти вече сме говорили и никога не сме стигали до нищо ново. Да, светът на Раул — това е корабът. Какво всъщност искаш? Да копнее за нещо, да се поболее едва ли не за това, което така или иначе може да види едва след десетки години? И защо? Понякога дори се питам дали нямаше да е по-добре, ако не го занимавахме непрекъснато с нашите спомени за Земята. Така може да си помисли, че е бил излъган за нещо, и то само защото ние отдаваме прекалено голямо значение на тези работи и ненужно насочваме вниманието му към тях. А това само обърква децата.

— Все пак се чувствавам зле. Понякога дори... Какво ще бъде, като се върнем? Как ще се оправи в живота? Земята ще му е чужда и няма да има никакво отношение към нея. Няма ли да счита тогава кораба за своя родина? Разбираш ли, не искам после да започне да тъгува за един свят, в който до небето се стига просто със стълба. Паркът в първо ниво е висок петнадесет метра, но другите нива нямат и три метра. За нас корабът ще остане завинаги само транспортно средство, с което няколко души са тръгнали на път. Да, ние привикнахме към всичко и въпреки това нашият дом не е тук. Но децата не мислят така. Забелязал ли си колко далечна е за тях Земята? И корабът не е ли малко тесен, за да им бъде родина? Екипажът не е ли прекалено малък, за да представлява *човечеството*?

— А изследователите, които са се обричали на дългогодишна изолация, за да изпробват възможностите за работа при тези условия? За тях мислила ли си? Таку Ишихара живя четири години със семейството си в една стара космическа станция, без никакъв контакт с други хора, дори без радиовръзка с тях. Там нямаше парк, басейн, игрище и нито една оборудвана лаборатория... Нима са се оплаквали? Нима не работиха добре? Нима децата им не бяха възпитавани добре през тези четири години? При това бяха само четирима. А за четирима там нямаше дори достатъчно място — ти знаеш много добре как изглеждаше старата космическа станция. Как може ние да се оплакваме?

И това бе чувала... Света знаеше, че е прав, но знаеше също, че ще продължи да се съмнява, отново и отново, всеки път. Карел

продължи:

— А за тях това наистина беше само един експеримент. Те знаеха, че четиригодишното им доброволно отшелничество не преследва никаква друга цел, освен да изпробва реакциите им. Те нямаха друга цел.

— А ние?

— След петнадесет години ще кацнем на планетата на Алфа Центавър.

— Тогава Раул ще бъде на двадесет и седем години — каза тихо Света.

ВТОРО НИВО

Течеше деветнадесетата година от полета.

Случаят беше толкова необикновен, че Центърът по астронавтика беше изпратил инспектор в станцията. Той бе дошъл с редовния курс на транспортната ракета. Висок, слаб тъмнорус мъж към петдесетте, чието иначе доста безизразно лице изглеждаше като че ли всеки момент ще заспи. Сега седеше в стаята на психолога на станцията, среден на ръст южняк, почти на годините на инспектора. Мускулестото му тяло показваше първите признаци на затлъстяване. Ръководителят на станцията, който беше довел инспектора и го бе представил на психолога, междувременно отново беше изчезнал от канцеларията под предлог, че има неотложна работа и по този начин беше предоставил най-неприятната част от разговора на своя подчинен.

— Прочетох доклада ви — отбеляза инспекторът. — Въпреки това моля да изложите още веднъж накратко хода на събитията. Това може би ще ни помогне да разясним случая и да предотвратим подобни инциденти занапред. Или не, нека направим така: аз ще ви кажа какво съм разбрал от вашия доклад, а вие ще допълните, ако е необходимо.

Психологът кимна в знак на съгласие.

— Добре — продължи инспекторът. — Значи Уитби е работил в станцията от четвърти август. Ръководителите му са били доволни от изпълнението на поставените задачи и не са забелязали никакви признаци на психическа нестабилност. Това бе потвърдено от обичайните контролни изследвания. И на двадесет и трети август...

Тук психологът го прекъсна, кимвайки неодобрително и каза:

— Искам да ви обърна внимание, че в станцията Уитби е бил подложен само на стандартния тест f четири, както е прието винаги след пристигането на новия екипаж.

— Доколкото знам, f четири е тест за физическа издръжливост — учуди се инспекторът, а психологът отбеляза неговото „доколкото знам“. Вероятно инспекторът не беше специалист.

— Правилно — потвърди той. — Така е посочено в служебните инструкции, защото по време на полета към станцията във физическото състояние на сътрудниците могат да настъпят известни смущения поне от теоретична гледна точка. Първият психологически тест, обикновено h седем или h единадесет, се провежда четири седмици след пристигането тук. И поради тази причина — гласът му стана по-настойчив, сега психологът говореше по-бавно, но не чак толкова, че да направи впечатление — не можах да прегледам Уитби преди инцидента. Преди да излетят към станцията, всички сътрудници се подлагат на обстойни изследвания в центъра — поне указанията са такива. Ако колегите на Земята... Но аз, разбира се, не бих искал да поставям нищо под съмнение. Досега винаги са ни изпращали само добре подбрани колеги.

Инспекторът извади едно тефтерче от средния джоб на модния си пуловер и си записа някаква кратка бележка, която не заинтригува особено събеседника му. „Изглежда, наистина не е специалист“ — помисли си психологът, — „прилича по-скоро на служител от администрацията, който просто е използвал възможността лично да се отпрати в космоса — един от неоценените на Земята, тръгнал да покорява Вселената.“

Гостът затвори книжлето си и продължи да разказва това, което бе разбрал от доклада на психолога. Последният търпеливо изслуша изложението, докато най-после човекът от Земята свърши.

— Все пак не мога да си обясня защо Уитби е бил ангажиран като наблюдател в такова важно начинание, каквото е операция „Звезден кораб Едно“. Какво е всъщност неговото мнение за случая? В заключение пишете, че въпреки инцидента този човек трябва да се счита за напълно нормален. Защо тогава го е направил?

— Внушил си е, че нямаме право да вършим това, с което се занимаваме тук.

— И затова се е опитал да проникне през главния шлюз на кораба, за да провали целия експеримент? И то само защото изведнъж се е усъмнил в него? Просто не е за вярване!

Този човек наистина няма понятие от нашата работа, помисли психологът. Разбира се, не иска и да си го признае, а аз трябва да се държа настрана — след всичко, което се случи.

— Напълно сте прав — съгласи се той с инспектора. — Съмненията му вероятно не са се появили току-така. Напротив, трябва да предположим, че от самото начало неговото отношение към проекта е било доста раздвоено, още на Земята, когато е разбрал за какво става въпрос. Във всеки случай вероятно и на самия него не му е станало веднага ясно, било е повече подсъзнателно. И сега тук, в станцията, конфликтът за него се е изострил още повече. Сигурно не му е било много лесно.

— А може би още от самото начало е замислял осуетяването на проекта? Как мислите? Според мен е логично.

— Не. Човек по принцип не мисли съвсем логично, да не говорим за чувствата. Това, което става далеч от него, го натоварва в емоционално отношение много по-слабо, отколкото ако се случи пред очите му, особено ако в първия случай му бъде дадена само абстрактна, грижливо редактирана информация. Едно е, ако на Земята специалистите тактично ти обяснят, че от деветдесет години космически кораб обикаля около Земята и екипажът муси мисли, че пътува към Алфа Центавър, а съвсем друго — да седиш тук горе в станцията, така да се каже, непосредствено до тях. Все пак човек се чувства ужасно, когато е дежурен в някоя от наблюдателните кабинни и вижда как зад стената от титанова сплав живеят хора, напълно изолирани от външния свят, всъщност измамни — човек би предпочел да е мъртъв, отколкото в този цилиндър от титан. *Вие* бихте ли искали да сте в него, при тези условия? — Психологът посочи с глава нагоре, където знаеха, че се намира корпусът на „Звездния кораб“, закотвен в наблюдателната станция като уловено в паяжина насекомо.

— Е да, аз не че... — подхвана посетителят от Земята и продължи, без да довърши: — Все пак подготовката на наблюдателите се провежда доста старателно, в края на краищата това са подбрани хора. Естествено, на Уитби също са му обяснили, че... Е, именно необходимостта от експеримента. Днес всеки знае, че най-несигурният фактор в астронавтиката не е никога техниката, а винаги самият човек. Ние просто не можем да си позволим да влагаме толкова много усилия в един проект, какъвто е първата междוזвездна експедиция, ако не сме сигурни, че той няма да се провали заради несъвършенството на човека. И затова трябва да е гарантирано, че тази група от хора по

време на полета ще представлява една, хм... социологически здрава система. И тъй като при такъв скъпо струващ проект не бива да се допускат никакви рискове, всичко трябва да е предварително проверено, не е ли така?

Този всъщност себе си ли иска да убеди, или мене, мислеше си психологът. Или наистина е толкова бърбърив? Нека си говори...

— Явно първоначалните опити не са били достатъчни за осъществяването на тази цел. Има разлика дали шепа хора ще бъдат изолирани в продължение на три-четири години, или петдесет души за десетки години, нали? Все пак хората в първия случай са знаели, че при нужда могат да разчитат на помощ от Земята. Но тестовете от този род явно се оказаха недостатъчни и затова психологическо-социологическата издръжливост на една такава система трябваше непременно да бъде проверена на второ, по-високо ниво!

— Разбира се — каза психологът с необходимата учтивост.

— Участниците в експеримента трябваше наистина да бъдат убедени, че участвуват в истински междузвезден полет, ако ще провеждаме опит при *чисти* условия. Защото все пак става въпрос за голямо начинание, нали така? Този експеримент е част от подготовката за истинския полет. На наблюдателя Уитби всичко е било обяснено, нали?

— Сигурно — отговори психологът и си помисли: в сравнение с този тип Уитби бе почти стоик. Бих искал да видя тоя тук като наблюдател — само за две минути три пъти каза „нали“. Може да са били и четири пъти. — Във всеки случай допускам, че е било така — продължи той. — Това се разяснява на всички сътрудници в станцията и тук идват само тези, които наистина са твърдо убедени в смисъла на полета. Или пък такива, на които им е почти все едно, като на нас например. Досега поне беше така.

— Ние ще се погрижим и занаяпред да е същото — обясни инспекторът. За в бъдеще ще правим още по-старателен подбор и ако се наложи, ще работим дори с хипнотични бариери, в случай че не върви по друг начин. Разбира се, на строго законни, тоест доброволни начала. А вие ще провеждате теста h и с наблюдателите на всеки четиринадесет дена. Писмени указания ще получите по-късно.

— Носи се слух, че щели да премахват изцяло наблюдателните постове — каза колебливо психологът.

— Това, разбира се, са глупости. Вие знаете добре, че на КОРАБА не сме инсталирали никакви наблюдателни уреди освен специалните схеми на сервороботите. Опасността да ги открият би била твърде голяма. Още повече че указанията са за наблюдение чрез периферни уреди, иначе въобще няма да имаме никаква представа за това, което става на кораба. Не, наблюдателите си остават. Но ще се погрижим главният шлюз за в бъдеще да не може да се отваря от който и да е случаен член на екипажа, искам да кажа отвън. Отвътре и без това не е толкова просто. Умът ми не побира какво щеше да стане, ако Уитби бе успял да отвори и вътрешната шлюзова врата! Цели десетилетия труд по проекта нахалост! Да не говорим за годините на подготовка, за цялата изтощителна къртовщина в най-строга тайна... Този човек трябва да е бил откачен, да, да, вашата преценка — не исках да кажа точно това. Но не го разбирам.

— Аз също — увери го психологът. — Във всеки случай се радвам, че след половин година приключвам работа. Дай боже да не бъда тук, когато отворят шлюзовете и онези вътре разберат. А все някога това ще стане.

— И да стане не ни засяга — заяви инспекторът.

ТРЕТО НИВО НА РАЗКАЗА

Три седмици след посещението си в космическата станция инспекторът прие психолога в центъра за управление на проекта „Звезден кораб“ на Земята.

— Сигурно се учудвате, че ви сменихме предсрочно — започна той. — Но бързам да ви уверя, че сме напълно доволни от работата ви. Искаме обаче да ви възложим друга задача. Бихте ли се върнали при известни обстоятелства отново в станцията, но не като психолог?

— А като какъв?

— Да кажем като наблюдател.

— Като наблюдател? Но аз нямам никаква представа от тези неща. Не съм подготвен да работя с уредите, пък и не мисля, че ще ми бъде интересно. За човек с моята специалност това е доста скучна работа. Съжалявам, но не мога да приема.

— И все пак трябва да ви кажа, че ви предлагаме работа не като обикновен наблюдател. По-скоро ще трябва да се опитате да спечелите съмишленици сред другите наблюдатели и въобще сред персонала на...

Прекъсна го бръмченето на уредбата за симплексна връзка, монтирана на бюрото му и по високоговорителя прогърмя нечий глас:

— Пристигна ли вече колегата Санчес?

— Да — каза инспекторът в микрофона. — Тъкмо му обяснявам предложението ни.

— Информиран ли е относно характера на проекта?

— Не, още не сме говорили за това.

— Добре, тогава ще продължим в моя кабинет. Най-добре веднага.

Щракването показа, че невидимият събеседник бе прекъснал връзката и инспекторът се обърна отново към госта:

— Това беше колегата Уайт, ръководителят на проекта. Бихте ли ме последвали в неговия кабинет? Искане да говори с вас лично. Моля, отгук.

В коридора на административната сграда Санчес попита:

— Какво разбирате под „съмишленици“?

— Директорът ще ви обясни след малко — отговори инспекторът. — Трябва да повторите опита на Уитби, но по възможност заедно с някои други. Пристигнахме.

Минаха през едно празно преддверие, след това инспекторът отвори една врата.

— След вас, моля. Колега Уйт, нашият директор. Колега Санчес.

Санчес гледаше с недоумение мъжа, който се бе надигнал от стола и усмихнат заобиколи бюрото, за да посрещне посетителите.

— Вие...? Колега Уитби? — Психологът търсеше думи. — Но какво е това...? Не сте ли...?

— Да, аз съм — каза директорът, доста млад мъж, на не повече от тридесет и пет години. — Аз само играх ролята на наблюдателя Уитби, а причината за това ще разберете веднага. Но, моля, седнете.

Той посочи креслата, наредени около малка маса в ъгъла на стаята, и седна, след като психологът и инспекторът вече се бяха разположили. После продължи:

— И така нека започнем подред. Знаете, че преди да се изпрати експедиция до звездите, трябва да съществува гаранция, че една такава група хора ще оцелее през целия период и че тя ще продължи да функционира десетилетия наред като изолирана социална система. Тоест това трябва да се провери, и то при такива условия, че да може да се наблюдава поведението на участниците и само в случай на крайна нужда да се прибегне до намеса. Това означава от участниците в експеримента да се изискват огромни жертви, а ние не можем предварително да им съобщим колко големи са те. Би могло да се каже жестоки жертви.

— Но в ролята на Уитби го казахте, дори нещо повече — подхвърли психологът.

— Да — Уайт не обърна внимание на забележката. — Жестоки, но необходими. Освен това онзи, който се съгласи да участва в полета, трябва да е готов да се жертва, за да могат хората да достигнат звездите, като прави точно това — вярно, по друг начин, но за същата кауза. И все пак жертвата би била безсмислена, ако се наложи да прекъснем експеримента преждевременно поради една-единствена грешка.

— Съжалявам, но вече не мога да следя мисълта ви — обясни Санчес сдържано. — Останах с впечатлението, че вашите действия в ролята на Уитби имаха за цел именно прекъсването на експеримента.

— Съвсем не! Тъкмо обратното. — Инспекторът за първи път се намеси в разговора. — Всичко е обмислено до най-малки подробности.

— Сигурно — каза психологът със сдържана учтивост.

Директорът запази спокойствие и продължи да излага аргументите си, очевидно намислени предварително или вече използвани и при друг случай.

— Много просто. За да се предотврати евентуална несполука, трябва предварително да се проверят условията, при които ще се провежда експериментът. Това означава, че преди да изпратим участници на мнимия звезден полет, първо трябва да...

— Не — отвърна Санчес. Бе разбрал.

— Напротив. В момента проверяваме дали изобщо сме в състояние да осигурим незабележимо, непрекъснато наблюдение върху пробната група...

Психологът бързо се овладя и на това място прекъсна директора.

— На проверка подлежат не хората в космическия корабна ние! Наблюдателите и въобще целият персонал в станцията. Това пък ако не е... И как сменяте екипажа на космическия кораб? Ако те ни инсценират нещо, значи знаят. Никой не би се съгласил да го изолират при такива обстоятелства деветнадесет години и повече. Та как успявате да ги сменяте, и то така, че наблюдателите да не забележат?

— Нищо подобно. Всъщност на кораба няма никой. Това, което виждат наблюдателите, са предварително заснети кадри. Филми, перфоленти, които се подават на наблюдателните уреди.

— Но в архива аз лично видях някои моменти от живота на кораба, няколко от тези филми, за които говорите. Разбира се, „запечатани“ от наблюдателните уреди в кораба. Бяха от съвсем различни години и се виждаше как хората наистина остаряват, как децата растат!

— Разбира се. Подготовката на проекта е започнала преди десетилетия. Снимали сме тридесет години, и то най-различни варианти.

— Съвестна работа.

— Поетата отговорност ни задължава да работим съвестно — обади се отново инспекторът.

Санчес го погледна доста изненадан и изчака да продължи. Но той мълчеше и вместо него директорът обясни:

— Трябва да установим как наблюдателите в космическия кораб реагират в различни ситуации. Някои от тези ситуации са наистина трогателни, поне така мислим, други са доста критични. По-късно, когато провеждаме главния експеримент, трябва да имаме възможност за бърза намеса, ако е особено наложително и не бива да допускаме примерно нечий опити за проникване в кораба да прекъснат експеримента само защото този някой си е изгървал нервите.

— Но вие лично...

— Да, в ролята на Уитби аз се опитах да разбера как би реагирала останалата част от персонала в станцията. Разбирате ли, за да сме сигурни за в бъдеще, трябва още сега да понижим прага на чувствителността. Да създава ме съзнателно рискови ситуации. Ако станцията се справи успешно с тях, както се справи със случая „Уитби“, можем да сме спокойни.

— Е, да, доста бързо ви пипнахме — отбеляза психологът с нескрито задоволство.

— И толкова по-добре. Но трябва да направим и по-сериозни проверки на издръжливостта. В това се състои вашата задача. Трябва да се върнете в станцията като „наблюдател“ и да подтикнете няколко ваши колеги към втори, този път организиран опит за прекратяване на експеримента. Ще използваме филми, които ще улеснят изпълнението на задачата. Вие, разбира се, сте единственият посветен, другите ще мислят, че там в космическия кораб наистина има хора, подложени на този експеримент.

— Искате да разберете дали ще успее да събере група противници на експеримента.

— Точно така, и дали заедно с тях ще можете да извадите от строя устройствата за сигнализация и блокировка.

— Какви са тези устройства?

— Не е *нужно* да знаете. Нали всичко трябва да бъде възможно най-естествено. Но мога да ви уверя, че устройствата не застрашават ничий живот.

— Това поне звучи успокоително.

— Приемате ли задачата?

— Не. Аз съм психолог, учен, а вие се нуждаете от артист. Някой от онези, които вече са играли в тази пиеса на кораба. Пък може и вие да участвувате, след като персоналът в станцията е сменен.

— Лично аз не влизам в играта. Вече ви казах, че е по-добре да не сте информиран за устройствата, а аз ги познавам доста добре. Освен това искам да огранича до минимум кръга от хора, които са в течение на нещата, а и вие сте запознат с условията в станцията. Естествено, не е наложително да вземете веднага решение. Ако ви е достатъчна една седмица, за да размислите или дори две... Разполагаме с достатъчно време.

— Сигурно. Дългогодишен експеримент преди междузвездния полет, преди истинския експеримент още една проверка на експедицията, а преди нея... Всъщност сигурен ли сте дали вие самият не сте...

Не довърши изречението и погледна Уайт с неприкрито иронична усмивка, но той мълчеше учуден. Инспекторът обясни вместо него уверено:

— Разбира се, че не. Та това би било напълно безсмислено! Още повече че нямаме чак толкова много време. В близките години очакваме да получим окончателен резултат от нашата работна група физици. — Направи малка пауза, след което добави: — Имам предвид решаването на *техническите* проблеми. Дали по принцип могат да се реализират междузвездни полети.

Забеляза със задоволство, че нито Санчес, нито Уайт не реагираха неестествено.

ДИОРАМА

1

Посещението си в музея на звездните пътувания дължа на Алберт. Той е мой колега, заедно следвахме и стажувахме. След това летяхме заедно по линията до вътрешните планети. Но когато въведоха хиперпространствения двигател и междузвездните полети зачестиха, съвсем се изгубихме от очи. Отведнъж куцо и саката поиска да лети към звездите, а освен нас, неколцината междупланетни „шофьори“, нямаше други с космически опит. Затова ни преквалифицираха и изпратиха на далечни полети; първо Алберт, после мен.

Междувременно и двамата имаме вече по няколко междузвездни полета зад гърба си, но нито веднъж не се срещнахме. Когато единият се завръщаше на Земята, другият беше на път. Едва след завръщането ми от Прокион го видях отново, моят едногодишен отпуск започваше, а неговият тъкмо свършваше. Не е вярно, че по време на дългите полети човек става мълчалив, напротив — става приказлив. Някои водят обстоятелствени разговори със себе си, когато летят сами. Аз нямам този навик, но когато си намеря събеседник...

И така, приказвахме си за това, за което си говорят хората:

— Помниш ли как еди-кой си...

— Ама той междувременно...

Разправяш за това, онова, за неща, от които другият в повечето случаи не се интересува, слушаш, пък после не знаеш за какво е било, усещаш как бърбенето със стария приятел се превръща в празни приказки и се радваш, щом се намери тема, по която може да се поспори. Да играеш шах или да излагаш аргументи — това може да правиш и с непознати.

И така обсъждахме необяснимата промяна в съзнанието на хората. Та нали бяхме свидетели как полетите ни в Слънчевата система се смятаха за необходимо зло, а междузвездните космически полети без екипаж — за чисто прахосничество на работна сила. И без това никому не би хрумнало да изпраща хора до звездите, самото завръщане на някой излетял през миналия век астронавт

предизвикваше винаги всеобщо възмущение от лудостта на нашите предшественици.

А сега, изведнъж, такова възхищение от астронавтиката. Естествено, то бе свързано с пристигането на спящия човек. Ние възприехме хиперпространствения двигател и дори го усъвършенствувахме в някои отношения, освен това засега не летим много надалеч, най-много на разстояние няколко десетки светлинни години, тоест смятах, че причината е в това, че полетите вече не са толкова сложни както преди. И сега си по няколко години на път, но като участник в подобна експедиция не жертваш целия си живот, за да се превърнеш след завръщането си на Земята в жив анахронизъм.

— Именно — каза Алберт — сега, като се върнеш, те обявяват за герой. — Отвърнах му, че не съм забелязал такова нещо. Аз, както и други астронавти, съм награждаван няколко пъти, горе-долу след всяка по-голяма експедиция, тоест по веднъж на няколко години. Всеки машинен оператор, чиито работи си изпълняват плана, ме изпреварва по броя на ордени, защото при тях тези неща се отчитат всяка година. А и с популярността не е както преди, аз положително съм по-малко известен в сравнение с някой естраден певец или добър спортист. В началото ме разпознаваха от време на време по улиците, но сега това вече не се случва. В нашата професия, обясних му, просто няма нищо героично, или може би той, Алберт, се чувствава герой? Е, чак пък толкова!

И все пак, отвърна той, всичко било някак си свързано с героизма. Пък за спящия човек, е, имал съм право, само че в случая решаваща била не техническата страна, а самият спящ човек.

— На хората са им нужни герои — каза Алберт — не само в науката и производството, а такива от смелия, жертвоготовния тип, екзотични, така да се каже. Естествено, на никой не му е приятно да рискува собствената си кожа, пък и в днешно време това вече не е необходимо, та затова тези герои станаха рядкост. Но историята на спящия човек бе тъкмо това, което хората търсеха, никой не знае как точно е протекла срещата тогава и така е възникнала една „безупречна“ героична легенда.

— Е, да, нали е извънземен... Първия, с когото човек се среща, и то при такива драматични обстоятелства. Няма начин да не е герой — вметнах аз, на което Алберт ми предложи да отида в музея по

астронавтика и да видя диорамата на Арктур. За експедицията до втората планета на Арктур там разказвали една легенда, наистина много трогателна и героична. Тя доказвала, че не само извънземните астронавти могат да направят впечатление.

Аз не знаех, че за експедицията до Арктур са направили диорама, още по-малко пък — че има някаква „легенда“. Експедицията дори не е отбелязана в енциклопедията, а само в астрономическия годишник на академията намерих едно съобщение за нея, но кой ти чете сега годишници? Поисках да разбера какво са направили от тази история в музея, но Алберт отказа да ми обяснява каквото и да било повече, трябвало сам да видя и чуя. И така след два дена отидох там.

Първо отидох на улица „Лифшиц“, но там сега е музеят на филуменистите. Портиерът ми каза, че преди няколко години двата музея си сменили сградите, сега космонавтите обитавали по-голямата. Разбира се, отначало той помисли, че искам да разгледам кибритените етикети, но когато разбра заблудата си, се намуси. Изглежда, времената не бяха благосклонни към филуменистите, щом един-единствен посетител беше толкова важен. Дали все пак не бих искал първо да разгледам етикетите, след като съм бил от Културния съюз^[1], можело да не плащам входна такса. Аз обаче отказах и го попитах къде се намира сега музеят по астронавтика и той ми каза, че е на „Алте нойн“. Навремето работел там, но при преместването напуснал, защото, както каза, не искал да има нищо общо с бездушната техника, предпочитал културата. Аз благодарих и отидох на „Алте нойн“. Сградата наистина беше по-голяма и тук всеки трябваше да плати, за да влезе.

В първата голяма зала се намираше корабът на спящия човек, но аз го знаех отпреди, когато беше на улица „Лифшиц“, само че сега някои части от вътрешното обзавеждане бяха демонтирани и наредени покрай стените на залата (може би бяха само имитации) и достъпът до кораба бе забранен. По-нататък имаше няколко по-малки помещения, в които нямаше много нови неща, пък и бях дошъл с определена цел. И така не се спрях никъде за дълго, настигнах една група с екскурзовод, към която се присъединих, защото тъкмо влизаше в едно по-голямо помещение, където вече бях съзрял диорамата.

Нямаше как да не бъде забелязана. Групата се подреди в полукръг около диорамата, аз стоях доста по-встрани и затова пред мен нямаше много хора. Наистина мястото не бе особено удобно — диорамата се гледа отпред, в случая обаче това не бе толкова важно, тъй като тази не представляваше особено художествено постижение. Бе просто един документиран фрагмент, а това, което изобразяваше, можеше да се види добре и отстрани. Не беше лошо направена. Слънцето на онази далечна планета Арктур не бе съвсем сполучливо, явно съвършената техника не е в състояние да предаде изгарящата,

убийствена жегга, която обгръща всичко. Останалото обаче бе изобразено доста добре — искрящото синьо небе, толкова светло, че изглеждаше почти бяло, причудливите планини на хоризонта, на по-преден план — черната, прорязана от дълбоки пукнатини камениста повърхност, която надясно преминава във вулкан с два кратера, а най-отпред — космическият кораб и последният от търсачите. Само по себе си не правеше особено впечатление. А за мене не бе нещо ново.

Но когато екскурзоводът започна да обяснява, все пак се оказа ново, защото той описа изображения пропее като случка и тогава нещата придобиха съвсем нов за мене смисъл. Екскурзоводът говореше за „героите от Арктур“. Другите посетители виждаха същото, което виждах и аз — документирания процес, който им направи силно впечатление. На мене — също, но, разбира се, по други причини.

Екскурзоводът не каза: „Вляво отпред виждате...“, а започна така: „Електрическите разряди в атмосферата направили невъзможно осъществяването на радиовръзка на големи разстояния. Когато след дванадесетата обиколка търсачът се върнал при кораба, разбрал, че другарите му «пешаци» също не успели да намерят изчезналата сонда. Нещо повече: тях вече ги нямало. Приел го без вълнение, както би приел и някоя щастлива новина. Той просто изпълнявал дълга си — да намери на всяка йена сондата, която кацнала тук преди години и не се завърнала. Тя била единствена по рода си и затова от изключително значение за човечеството; ако не успеели да я спасят, поне трябвало да намерят останките ѝ — от тях учените също можели да направят ценни изводи.“

Ще се опитам да ви разкажа историята отначало. Естествено не си спомням всичко дословно, обаче се надявам да предам поне приблизително стила на разказвача. Някои негови изрази съм запомнил добре, примерно той често наричаше „пешаци“, които представляват мнозинство във всички експедиции и които никой в космоса не назовава по друг начин, „търсачи“. Звучи доста странно, сякаш са господ знае колко важни. Те обаче съвсем не са.

[1] Културен съюз за демократично обновление в ГДР. Б.пр. ↑

Групата посрещнала със самообладание факта, че още в самото начало, при второто излизане, трима (това ще рече половината от експедицията) били погребани под лавата на изригналия вулкан и останали там, под дебелия пласт скални отломъци, защитени от устойчивите на горещина и налягане скафандри, но осъдени на сигурна смърт.

Останалите си направили необходимите изводи и повече не излизали да търсят в този район, а се разделяли още при кораба и поемали в различни посоки. Това било разумно — при следващия катаклизъм бил жертван само един търсач, обаче никой не разбрал какво всъщност се случило с него; той просто не се върнал от петата обиколка и било малко вероятно да се появи след такова голямо закъснение. Тъй като останали малцина, загубата била доста тежка за тях, но въпреки всичко търсенето трябвало да продължи.

Групата оредяла много, затова на помощ бил повикан бордовият механик. Известно време всичко вървяло добре, докато един ден внезапно заваляло. Когато бордовият механик не се завърнал, пилотът на кораба, който бил едновременно и командир на спасителния отряд, изпратил двама от групата да го търсят. При нужда пилотът можел да се отпрати и без механика, но било рисковано — при по-голяма авария само механикът или чудо можели да спасят кораба, затова не искал да се лиши от него. Скоро двамата търсачи го открили. Нито бордовият механик, нито облеклото му били предвидени за работа извън кораба; дъждът от флуороводородна киселина разял тънкия скафандър, особено долния му край, който опирал до земята в локвите разяждаща течност, и механикът не можел да се движи. Двамата търсачи го пренесли бързо до кораба, но когато пристигнали, било вече късно и не можел да бъде спасен. Междувременно киселината пробила скафандъра и се просмукала навътре, с него било свършено. Положили го непосредствено пред кораба, тъй като вече не можели да му помогнат.

И тогава, завърнал се от дванадесетата обиколка, търсачът научил от пилота, че е останал единствен от групата. Пилотът бил видял как другият търсач, в непосредствена близост до кораба, внезапно се насочил към една дълбока пукнатина и се сгромолясал в нея. Вероятно оптическият му апарат се бил повредил, друго обяснение нямало. Пилотът не можел нито да се намеси, нито да се притече на помощ на падналия, защото трябвало да остане на кораба. Но изпратил завърналия се търсач да го прибере. Търсачът спуснал в дълбоката пропаст кабел с дистанционно управляемо захващащо устройство и извадил другаря си. Той обаче се бил разбил на дъното на пропастта и затова го оставил на ръба ѝ — безформена маса със сплескан скафандър.

От спасителната експедиция останали само пилотът и последният от търсачите, който след кратка почивка бил изпратен на тринадесета обиколка. Защото сондата трябвало да бъде намерена, всичко друго било без значение. Била проникнала много навътре в космоса, изследвала десетки звезди и планети, докато изчезнала на Арктур II, и то на път към Земята. Във всеки случай оттам се получило последното съобщение за местонахождението ѝ. Да не я намерят би означавало да загубят високоспециализиран, почти незаменим пратеник и най-вече — ценните резултати от проучванията.

И тя била намерена. Когато последният търсач се връщал към кораба, влачел след себе си тежките останки от сондата. Спасителната експедиция била изпълнила задачата си.

Диорамата изобразява точно този миг.

Отляво, на преден план, стърчи космическият кораб, отдясно към него се приближава търсачът. Вижда се какво огромно усилие му струва преодоляването на последната част от пътя — тежестта на сондата изисква мобилизация на всички сили. Зад него, встрани, зее пропастта, на чийто ръб лежи вторият търсач — в този си вид почти неузнаваем, а също и бордовият механик — близо до кораба, обвит с разяден от ръждата метал. Скрит от погледа на зрителя остава само пилотът, командир на кораба, той не бива, не може и никога не го е напуснал.

Това бе разказът на екскурзовода. Описаното накрая всеки може да види на диорамата: два управлявани от електронни мозъци роботи-търсачи, единият — развалина на ръба на пропастта, с разкъсани гъсенични вериги, изкривена ходова част и броня и напукано командно табло, другият влачи по черната земя неколкократно по-голямата автоматична междузвездна сонда. А отпред е застанал бордовият механик, малък паякообразен кибер-монтъор с множество манипулатори и толкова разядена от киселината метална броня, че се виждат вътрешностите му — развалени механични и електронни модули.

Всеки може да ги види. Въпреки всичко екскурзоводът нарече тази купчина развалини „героите от Арктур“ и никой от слушателите не възрази. При това в днешно време почти всеки се занимава с работи и знае, че това са просто машини, а не личности, без съзнанието за „Аз“-а. Ако екскурзоводът беше разказал на тези хора за подвизите на домашния си робот, щяха да му се изсмеят. Никой не се интересува от кухненски работи-герои. А това е същият стандартен компютър, монтиран в междупланетна сонда-робот с друга програма, обаче повечето хора не са съвсем наясно по тези въпроси.

Само едно не можах да разбера. Екскурзоводът владееше свободно текста, сигурно го е разказвал често. Поне на него би трябвало да направи впечатление, че „героите“ му всъщност не са

нищо друго освен безволеви оръдия, които просто изпълняват заповеди. Хората са конструирали тези работи, съставили програмите и вложили командите, а роботите са изпълнявали като безупречни машини. Дори екскурзоводът да не се беше сетил за това, поне някой друг трябваше да попита за хората, в сравнение с които роботите-герои изглеждат просто абсурдни, примерно за конструкторите. Или за нещо още по-близо до ума...

Попитах го какво всъщност е правил пилотът на космическия кораб, докато групата е изпълнявала задачата си. Отговори ми веднага, явно бе очаквал подобен въпрос. Едва тогава разбрах защо хитрият Алберт ме бе изпратил в музея, той, разбира се, бе чел протокола от експедицията и знаеше фактите не по-зле от мен.

— Пилотът-робот — каза екскурзоводът. — Вижте, на него му е било най-трудно. Навън загивали другарите му, той трябвало да ги изпраща на гибел, защото така бил програмиран, дори не можел да им помогне. Неговата трагедия...

Трябва да съм го изгледал доста тъпо, защото на това място прекъсна и поясни:

— Пилотът, както и всички командни компютри, е бил свързан с проводници и монтиран неподвижно в космическия кораб, тоест не можел да излиза. Но мисля, че това не намалява заслугите му. Да даваш правилни команди, знаейки, че ти самият...

Той лъжеше. Трябваше само да облека скафандъра си, да напълня резервоарите с хранителен концентрат, бульон и кислород, да изпробвам акумулаторите на енергия, да включа термостатите и да изляза през шлюзовата камера навън. Нямаше да е чак толкова опасно, а само безсмислено.

Не посмях да го кажа на хората, разбира се.

КЛИВИА НЕМАН

Добре стана, че се срещнахме точно тук. Помните още нашия неотдавнашен спор, нали? Сега ще ви докажа, че много подценявате техниката.

Да, ще ви докажа. Виждате ли младата жена отсреща до информата? Да, онази с ексцентричната прическа. Едва ли някой не би я забелязал. Името ѝ е Кливиа, Кливиа Неман. Вярно, звучи старомодно. От месец и половина идва тук и с часове седи пред информата. Лично аз съм в информационната агенция само два-три дни през седмицата, но колегите твърдят, че тя действително всеки ден е тук.

Разбира се, и на мен ми се стори необичайно. И така събрах сведения за нея. Знаете добре, че за нас не е трудно, черпим вода от извора, така да се каже. И имаше защо. Тя е на 30. Но е родена преди 114 години. Разбирате за какво говоря — дилатация на времето, проблема за завръщането.

Не, не, не самата тя! Съпругът ѝ излетял. Ако водехме този разговор преди, да речем, 50 или 60 години, щяхте веднага да се досетите за какво става въпрос. Тогава хората все още си спомняха Едуард Неман. Но днес, когато вече никой не се интересува от подобни космически полети — също резултат от непоследователното ни отношение към техниката...

Знам, за това вече сме говорили. Но може би примерът ми ще успее да ви убеди? Всъщност станало е така: Преди 86 години излетяла Осмата междузвездна експедиция. Всичките единадесет души от екипажа били мъже и само един от тях, именно този Едуард Неман, бил женен. Щастлив брак, както се казва. В днешно време, когато повечето хора смятат дългите космически полети за безсмислени и безотговорни, едва ли някой ще разбере защо семейство Неман се е съгласило на тази раздяла. Но те са мислели другояче, били решили тази експедиция да излети и Неман — също. Тогава са се поставяли все още твърде големи изисквания към квалификацията и

конструкцията на астронавтите, а Неман бил най-подходящият от всички.

По онова време хората вече са могли доста добре да преценяват шансовете, които даден астронавт е имал, и възможностите му да преодолее опасностите в космическото пространство, разбира се, известните за тях опасности. Тоест устойчивостта на организма спрямо различни болести, като подсветлинен шок, способността да се реагира бързо и правилно в необичайни ситуации и други подобни. Годните за полет и многостранно квалифицирани планетолози все пак не били много и вероятността Неман да се върне била най-голяма. Ако не той, трябва да излети някой друг с по-малък шанс за завръщане. Във всички случаи щели да намерят някого, тогава не е могло да става и дума за преустановяване на звездните полети.

Знаех, че ще заговорят за „технически фетишизъм“, за израждане на техниката в самоцел или ще употребят някоя друга подобна модерна фраза, модерна, не нова. И просто не е вярно, че тези експедиции се провеждали само защото били възможни в техническо отношение или пък защото съществуващият организационен апарат автоматично възпроизвеждал смисъла на своето съществуване, както се казва днес, или просто *ad maiorem gloriam scientiae*.^[1] Всичко това положително е изиграло определена роля, но е осъдително. Най-вече че внезапното прекъсване на серията експедиции би обезсмислило предишните полети и дългогодишната новаторска работа, тоест труда на човека, а не работата на някакви си машини. С една дума, въпросът бил не дали да се лети изобщо, а кой да излети.

Прав сте. Тук наистина е имало конфликт, защото на Неман, най-подходящият за тази цел, е било много трудно да се сбогува със Земята, тъй като това означавало и раздяла с жената, която обичал. Но това нямало нищо общо с обективната преценка на годността му, тоест с шансовете му да оцелее. Било негов личен проблем, и виждате ли — оказало се, че точно това може да се разреши с последователно, непредубедено използване на техниката, която според някои само създава нови и излишни проблеми.

Ако не се лъжа, още през ХХІ или ХХ век са правени експерименти за замразяване на хора и съхраняването им чрез продължителен анабиозен сън. Тези ранни опити така или иначе се провалили и дълго време след това не били повтаряни. Но в крайна

сметка бил открит надежден метод за съживяване на консервираните и онази жена там, Кливиа Неман, се възползвала.

Две години след излитането на експедицията, след като вече била прекъсната всякаква връзка с кораба, тя се подложила на замразяване, за да дочака съпруга си. Отказала се от всичко — от приятели, познати и роднини, отдавна вече умрели, от работата си, за която днес ще ѝ липсват необходимите знания, от обкръжаващата я среда, от времето, в което е живяла — само заради него.

Преди повече от година тя била размразена и вече е свикнала, поне отчасти, с действителността. Но няма никакви близки; въпреки усилията на психолозите тя е останала дете на своето време, на миналия век — но тя точно това иска, защото съпругът ѝ я помни такава. Страхува се да не загуби любовта му, ако се промени, ако се приспособи към една епоха, в която са се изменили не само средствата, но и целите; в която смелостта на мъжа ѝ и другарите му, макар и непонятна, все още е на почит. Изпитала сама трудностите на новото време, сега иска поне тя да остане непроменена, за да може съпругът ѝ да намери някаква опора. Така поне мисля — тя, разбира се, не ми го е казвала. Дори да искаше, едва ли щеше да свикне с нашето време, но това не би трябвало да я притеснява, най-малко в началото. Тя очаква късче от своето време, онова късче, което е било най-важно за нея.

Другите десетима поне никой не ги чака.

Имате право, корабът, който бе засечен наскоро, е Осмата експедиция. Не ми се вярва да сте осведомен, в новините споменаха доста бегло за това. Веднага уведомихме съпругата на Неман, оттогава тя идва тук всеки ден и търси старите данни от времето на старта. Но всъщност се надява да установим най-после радиовръзка с кораба. Всъщност корабът сигурно ѝ е безразличен — тя иска да говори с него.

При това знае много добре, че той все още е доста далече и ще мине повече от година, преди да кацне. Улавяме съвсем накъсани сигнали и успяваме да определим само разстоянието и скоростта. Сигурно и тя го знае. Но въпреки това идва. Мисля, че чака някое по-свързано съобщение. Действително при сегашното разстояние това все още е съвсем невероятно, но нали вероятностните изчисления от този род допускат винаги съществуването на изключения.

И наистина преди два дни пристигна една доста ясна радиограма, съвсем случайно. Много обнадеждаваща новина —

грижливият подбор на екипажа все пак бе дал очакваните резултати.

Тя още не е запозната със съобщението, засега не сме го подали на обществената памет. Ние от информационната агенция сме на мнение, че не трябва да се бъркаме в неща, които не ни засягат. Задачите ни са ясно формулирани, не сме психолози. Все трябва да има някой, който да е упълномощен да ѝ го каже по подходящ начин.

А съобщението бе наистина доста обнадеждаващо. Експериментът излезе сполучлив. Защото кой от съвременниците ни би се осмелил да допусне, че от единадесетте души екипаж ще се върнат десетима?

Да, предположението ви е вярно и случаят е наистина трагичен. Е, не чак толкова. Когато той е решил да участва в експедицията, а тя се е съгласила да го чака, в техническо отношение полетът е бил осигурен, и то максимално; в този смисъл проблем за семейство Неман не е съществувал. Нима може един глупав инцидент да омаловажи постиженията на техниката?

[1] За по-голяма слава на науката. (лат.) Б.пр. ↑

ЗВЕЗДИТЕ

1. КОСМИЧЕСКА РАДИОСТАНЦИЯ „СЕВЕРОЗАПАД“

Оператор: ... Да, записвай, обаче всичко! Господи, тръгна ли най-после тази лента? Добре... Засякох някакво предаване от Космоса.
Техник: Какво? *Оператор:* После, после! Почакай малко.

Накъсано предаване, силни смущения: ... викам кораба Звез... експедиция... изпълни... връща на... Земя... 98 има четири плане... Основн... са на борда... на кораб... открием... живот... дни... след излита... в хомеосистемата... плането... и Реди, биоло... вторият пилот...

Оператор: Космически кораб е.

Техник: Какво друго може да е? Нали той сам каза.

Оператор: Но предаването е от сектор 12! Сега там няма никакъв кораб. А и никой не лети толкова високо над еклиптиката.

Техник: Но нали той сам каза...

Оператор: Шт! Става по-ясно!

Сандърс... блок на... здрав и след девет... .. поеме... три пъти... телата... контейнери... дванадесет... Девет години... огън. Викам е... косм... задачата си и... на Земята. Струве... пробите в предв... .. на борда... .. никакви... ..

Техник: Не разбирам какво иска. А пък вече е време за завъртим антената. След 15 минути трябва да влезем във връзка с участниците в полета към Марс.

Оператор: Ама ти не разбираш ли? Това е някой неизвестен — космически кораб...

... бордово време, двеста... ..
... .. излъчва ...

Техник: Защо пък да е неизвестен? Каза си дори името: пилот Сандърс. Чух го съвсем ясно.

Оператор: И аз. Но в момента в цялата система летят само два кораба, единият към Гани и другият към Марс. А там няма никакъв Сандърс и освен това са в съвсем различни сектори.

Техник: Тогава са пуснали някой, без да ни информират. Ако продължава така, ще напусна.

Оператор: Глупости. Я виж в списъка на междузвездните.

... .. няма да мога... ..Единадесета междузвездна
екс... викам Земята! Тук... борд... експе... .. пълни
задача... се връща...

Техник: Искаш да кажеш...? Е, добре. Но къде е той?

Оператор: В шкафа с документите! Мисля, че е най-отгоре.

Техник: Няма го.

Оператор: Тихо, хванах го пак!

Струва две хиляди триста... четири... ..
изследвани... резултатите и... ..

Техник: Ядец! Пак изчезна!

Оператор: Чу ли! Единадесетата междузвездна експедиция!

Техник: Май че каза нещо такова. Но при тези смущения...

Оператор: Нали затова го записваме!

Техник: Безсмислено. Ако е до сигнала, той се чува. А на лентата няма нищо друго. Антената е много малка, за да улови сигнала. Онази в старата станция, дето я взеха астрономите, имаше почти двойна мощност. Намерих!

Оператор: Какво?

Техник: Списъка. Ама беше сложен на друга буква. Чакай малко... Ето: Единадесета междузвездна експедиция. Изследване на космическото пространство около Струве 2398 и евентуално на близките планети... Ей, те са излетели, без да знаят дали там изобщо има планети!

Оператор: Струве 2398! Тогава са те. Координатите съвпадат.

Техник: Ясно. А сега се връщат. Ей така са излетели и...

Оператор: Я по-добре виж кога са тръгнали.

Техник: Преди... Господи, та оттогава са изминали повече от тридесет години! Мислех, че подобни глупости още тогава са били демоде.

Оператор: Още помня последното излитане. Беше преди около двадесет и пет години, мисля. Но вече не си спомням накъде искаха да летят. Тогава бях дете. Още не бяха излетели от системата, когато нещо в кораба експлодирало, обаче всички се върнаха със спускаемата ракета, а след това ги даваха по тримерното видео. Тогава съветът забрани окончателно полетите извън системата. Искаха да образуват процес срещу бордовия механик, мисля заради повредата, но другите от екипажа се изказаха в негова защита. Бяха трима или четирима.

Техник: Но в Единадесетата са били шестима. Тук е записано. А този Сандърс бил пилотът.

Оператор: Защо бил? Все още е.

Техник: Тъй де. Изпълзна ми се, защото оттогава е минало толкова време! Тридесет години!

Оператор: На борда са били по-малко. Чувал си за дилатацията на времето и т.н. За екипажа вероятно са били петнадесет години. Би могло да се изчисли, на разстояние дванадесет светлинни години...

Техник: Всеки момент започва радиопредаването за полета към Марс.

Оператор: Вярно! Можеше да кажеш и по-рано. Крайно време е да обърнем антената.

Техник: А корабът?

Оператор: Ще отбележа в дневника.

Техник: Че при завъртане на антената сме попаднали случайно в сектор 12 и сме засекали радиопредаването. Това ли ще напишеш?

Оператор: Ами да, нали така беше?

Техник: Човече, при завъртане на антената приемането се изключва. Изключва се! Правиш ли си сметка колко точки ще ни струва това за съревнованието?

Оператор: Ей, вярно. Тогава няма да го пишем. Не забравяй после да изтриеш лентата. Докъде завъртя антената?

Техник: Нагласена е. Можеш да започваш.

Оператор: Тъкмо навреме. Тук радиостанция „Северозапад“. Радиостанция „Северозапад“ до транспортен кораб „Ник“. Съобщение номер 1, до капитан Арнт. Капитан Арнт, жена ви каза да ви предадем, че трябва да...

2. АСТРОНОМИТЕ

След като бяха прекратени експедициите до другите звезди, полетите в Слънчевата система също се разрешиха, тъй като базите на планетите от другата страна на Юпитер запусяха, радиостанция „Северозапад“ получи ново съоръжение с модерно оборудване, но с по-малки антени. Преустроиха старото съоръжение и в централната сграда се нанесоха радиоастрономи, общо взето, тихи люде. Предмет на техните изследвания беше космическото пространство извън Слънчевата система, най-вече далечната вселена и чужди галактики, и никой не очакваше от тях да представят веднага точни, предварително програмирани резултати от изследванията с цел незабавното им промишлено приложение. Към края на второто хилядолетие предшествениците им имаха продължителност на живота над средното характерно за учени ниво. И както тогава те, така и изследователите в бившата радиостанция един ден бяха обезпокоени от някакъв сигнал от Космоса, но този път записаното от уредите, след направената най-внимателна проверка, се оказаха изкуствени сигнали.

— Разгледайте графиката — обърна се д-р Гризелиус към шефа си, д-р Менк, и към двамата сътрудници, астронома Блаха и математика Вайденхамер, които също бяха информирани за сигнала. — Модулацията, е много сложна, при такова точно повторение е изключено да са възникнали по естествен път. Ето една част от петъчното предаване. А ето как изглежда, след като се определи честотната модулация. Предполагам, че това е истинският сигнал.

Тя отмести листа с кривата вдясно от себе си към д-р Менк и Вайденхамер, които бяха придърпали столовете си до масата. Блаха се изправи, застана зад двамата и погледна над раменете им. Д-р Гризелиус тъкмо поставяше друг прозрачен лист над първия, като обясняваше:

— А това е част от вчерашното предаване. Моля — тя наложи двата листа един върху друг, — кривите съвпадат напълно. Освен това всяко отделно предаване се състои от три също така идентични части,

тоест сигналът се повтаря по три пъти, след което следва пауза повече от петдесет часа, после всичко започва отначало.

— Случаят е ясен — каза Вайденхамер. — Кодирано предаване с голяма информационна плътност.

— Само без прибързани заключения — предупреди д-р Менк, поглеждайки песимистично към диаграмите. — Нека се придържаме към фактите, иначе може да я оплескаме.

— Прав си — каза Блаха, — но този път поне фактите са доста красноречиви. Предаването не може да е истинско, защото обектът, който го излъчва...

— Излъчващият източник — прекъсна го д-р Гризелиус — се намира приблизително в посоката на Струве 2398, но все още има измерима ъглова скорост спрямо звездата. Това означава, че предаването не идва от Струве 2398, а от някой обект от междузвездното пространство.

— Космически кораб — заключи Блаха. — Ще имаме гости.

Д-р Менк не обърна внимание на забележката.

— Все още измерима скорост — повтори той. — Данни от подобно естество винаги предизвикват сензации, но после се оказват чиста заблуда.

Блаха се заразхожда из кабинета на д-р Гризелиус, където се бяха събрали.

— Ама вие какво искате? — попита той. — Някой друг да го публикува пръв? А може вече и да е много късно. Трябва да се подготвим...

— Как? — подхвърли Вайденхамер.

Блаха се спря, но веднага закрачи отново.

— Откъде да знам — каза той, — не разбирам от тези неща. Все на някой ще му хрумне нещо. Тъкмо повод да не се бавим повече. Ами да, във всеки случай предаването трябва да се дешифрира. Но така или иначе, това не може да стане тук, има си специалисти. Лингвисти примерно.

— Подготвил съм анализ на Фурие — обясни Вайденхамер. — В случай че са се насложили няколко кодирани сигнала...

— Правилно, и аз щях да го предложа — каза д-р Гризелиус. — Трябва да направим всичко, което е по силите ни.

— Във всеки случай няма да навреди — каза д-р Менк, без да се обръща определено към някого от сътрудниците.

— Но ми е необходимо повече време за изчисленията — обади се математикът. — Надхвърлил съм нормата за този месец, вече не ме пускат до изчислителната машина. Може би вие бихте могъл като ръководител да...

— По този въпрос не мога да направя нищо. Изчислителният център не е към института.

— Поне опитай. Може пък да успееш да ги склониш. — Блаха се постара да убеди шефа, но безуспешно. Д-р Менк обясни, че е безсмислено.

— Никой от вас ли не разбира за какво става дума? Пристига чужд космически кораб, кораб от звездите! Човечеството чака това столетия наред! Как можете просто да... — Блаха забеляза, че минавайки покрай масата, бе съборил лист хартия, запъна се, наведе се да го вдигне и мълчаливо поклати глава.

— Многократно съм ви обръщал внимание, че имаме нужда от собствена изчислителна машина — каза настоятелно Вайденхамер. — Може би най-после ще се направи необходимото. Всеки има да прави изчисления, работата става все повече и повече, а аз откъде да намеря време? Но колегите явно не ги е грижа!

Д-р Гризелиус почука с пръст по диаграмите. — Да се върнем на темата. И така какво да предприемем по въпроса за предаването?

Тя отправи въпроса към д-р Менк, но преди той да успее да отговори, Вайденхамер каза:

— Правилно, да се върнем на темата. Ако институтът не получи собствен компютър, не виждам как ще изпълняваме изследователските задачи.

— Петер, моля те, намери във видеосписъка номера на ЦИКП — помоли д-р Менк Блаха, след което се обърна към Вайденхамер: — Дешифрирането на извънземни сигнали не спада към изследователските задачи на института.

Блаха намери номера веднага и му го каза. Без да иска разрешение, шефът го набра от телефона на д-р Гризелиус. Явно имаше нещо предвид.

Сигналната лампа светна, но видеоекранът не работеше (д-р Гризелиус не бе настоявала достатъчно за отстраняването на

повредата) и затова се чу само звук, някакъв мъжки глас.

3. КРАЯТ НА РАБОТНОТО ВРЕМЕ

— Централен институт за космически полети, добър ден.

— Менк, радиоастрономичен... Ало, централният институт за космически полети ли е? Искам да говоря с колегата д-р Майнл.

— Сега. Ало? Няма никой.

— Дайте ми тогава някой от междузвездния отдел или поне заместника му...

— Името?

— Не знам. Мисля, че вие би...

— Аз откъде да го знам? Говорете с канцеларията.

— Благодаря.

— Бауман.

— Менк, от института по радиоастрономия. Всъщност исках да говоря с д-р Майнл, но колегата от телефонната централа ми каза, че той... Всъщност трябва ми някой от отдел „Астронавтика“, по-точно от „Междузвездни полети“. Спешно е.

— Някой от междузвездния отдел? Но отделът се състои САМО от д-р Майнл. Тръгна си за вкъщи. Аз също трябва да приключвам. Мога ли да ви помогна с нещо?

— Хм... да, бих ли могъл да говоря с някого от ръководството на института?

— Те също си тръгнаха, работим до четири и половина. Обадете се утре.

— Бихте ли предали нещо на д-р Майнл? Кажете му, че разполагаме с неидентифицирани радиовълни от Струве 2398. Не е напълно изключено да са генерирани по изкуствен начин, модулацията е доста сложна и емитерът.

— Добре, ще му оставя бележка. Дочуване.

— Дочуване.

4. Д-Р МАЙНЛ

Когато на другия ден д-р Майнл намери на бюрото си бележка със следния текст: „Обадиха се от инст. по радиоастрономия, уловили някакви радиовълни от някой си Струве 23??. Сложно, явно спешно“, веднага му стана ясно, че ставаше въпрос за завръщащата се Единадесета междузвездна експедиция. Менк го познаваше бегло, но съвсем случайно беше предал съобщението на най-компетентния служител в ЦИКП: Майнл бе информиран най-добре от всички останали за междузвездните полети, нали в дисертацията си бе доказал тяхната нецелесъобразност, разбира се, от научна гледна точка, тъй като тогава въпросът отдавна е бил решен на практика. Отделът за междузвездни полети в ЦИКП беше повече атавизъм, занимаваше се с исторически изследвания. Д-р Майнл дължеше положението си на ръководител, макар и без сътрудници, единствено на липсата в останалите отдели на щатни места за длъжност с неговата научна степен и това му бе пределно ясно.

Въпреки че знаеше кога горе-долу трябва да се върне Единадесетата междузвездна експедиция, никога не бе мислил за нея като за реално предстоящо събитие, а по-скоро като за някоя от сигурните, но безполезни теореми, на които бе посветена научната му работа. Но когато съобщението за скорошното завръщане на експедицията изведнъж конкретизира предмета на неговите изследвания, разбра, че трябва да се направи нещо, и той знаеше какво.

От името на ЦИКП информира областното видеостудио за предстоящото събитие, отдаде дължимото признание на плодотворното сътрудничество с института по радиоастрономия и събщи, че въпреки някои частични трудности, подготовката по посрещането и ресоциологизацията на участниците в експедицията протича съгласно плана.

Написа кратка, но богата на информация статия за Единадесетата междузвездна експедиция, в която вмести тезите от дисертацията си, както и принципни разсъждения относно трудностите, които могат да

се появят при оценката на експедицията и приспособяването на анахроничните звездни фанатици към нашето общество.

Разработи същите мисли на три страници, от 92 до 94, на шестмесечния научен отчет, който изготвяше в момента, прибави и заключението, че било необходимо да се направят структурни промени във въпросния отдел с цел изпълнение на все по-неотложните задачи и представи набъбналия до 134 страници отчет на ръководството на института, което го прие два дена по-късно на редовното си заседание.

Осведоми д-р Менк за произхода и характера на сигналите, посъветва го да публикува кратко съобщение в някое специализирано издание и изяви готовност да коментира съобщението му с кратка, но богата на информация статия за Единадесетата междузвездна експедиция.

На едно събрание на ЦИКП, което всъщност обсъждаше друга тема, пое личното задължение да участва в социалистическото съревнование, да продължава да подобрява работата в поверения му отдел чрез рационално използване на всички резерви, да разрешат, въпреки липсата на служители, поставените в научния отчет нови задачи и мимоходом посочи съответните страници. След като се запозна със съдържанието на отчета, изуменото ръководство го покани на кратко обсъждане, и той представи готовия вече план за действие; със съгласието на следващата висша инстанция стана ръководител на временна работна група, за чието сформирание бяха взети трима колеги от други отдели и която по-късно трябваше да се разраства, привличайки такива сътрудници, които нямаха нищо общо с института. През тези дни даде и първото си интервю по тримерното видео, което бе наистина доста поорязано и се появи между многото други новини, но все пак бе излъчено по централната програма.

Д-р Менк и сътрудниците му, информирани вече за произхода на радиопредаването и радостни, че вместо съмнителни извънземни сигнали са уловили напълно редовно съобщение от земен космически кораб, направиха междуременно експеримент — предадоха радиопредаването не в паметта на компютъра, а по един най-обикновен високоговорител. Текстът се оказа ясен и разбираем и когато д-р Майнл го чу на другия ден, почувствува как съобщението от междузвездната експедиция го изтръгва от героичните му инициативи и го запраща в сивото и скучно всекидневие на института.

5. БОРДОВИЯТ ИНЖЕНЕР

Тук е Единадесетата междузвездна експедиция, космически кораб „Звезден огън“. Викам Земята! Викам Земята! Тук е космически кораб „Звезден огън“, бордови инженер Ананян. Експедицията изпълни задачата си и се връща на Земята. Струве 2398 има четири планети. Бяха изследвани съгласно основната програма П2, резултатите и пробите в предвидените количества са на борда на космическия кораб. Не можахме да открием никакви признаци на живот.

През единадесетата година бордово време, 214 дни след излитането ни към Земята, поради авария в хомеосистемата загинаха планетолозите Коларова и Реди, биоложката Паулих и вторият пилот Джо. Първият пилот Сандърс почина преди 92 дни от раните си. Още преди това той бе включил управлението на автопилот, сега аз извършвам проверка на техническите системи. Корабът е напълно здрав и след девет години ще стигне до околослънчева базова орбита. Тогава Земята трябва да го поеме.

Този запис се излъчва на всеки петдесет часа и се повтаря три пъти. Телата на мъртвите се намират в контейнери 7 до 12. Не искам да живея девет години в самота. Няма да мога. Край.

Тук е единадесетата междузвездна експедиция, космически кораб „Звезден огън“ Викам Земята! Викам Земята! Тук е...

ПРАТЕНИКЪТ

Интересувате се от астронавтика, а не знаете историята на спящия човек от звездите? Странно — защото тогава, когато тя се случи, интересът към звездните полети започна постепенно да нараства, след като години наред бе почти замрял, и събитията около спящия човек допринесоха донякъде за това възраждане.

О, извинете — по онова време трябва да сте били още дете, а оттогава много неща се промениха. Прочетете някой път антологията на... О, не! Хрумна ми по-добра идея. Намерете време и посетете музея по история на космическите полети, сега май пак се нарича музей на звездните полети. Най-добре е да идете в средата на седмицата, преди обед.

Там е изложен един сравнително добре запазен едноместен звезден кораб. Не може да го сбъркате — това е единственият кораб в музея и при това с доста оригинална конструкция. Като го видите, ще разберете какво имам предвид. Поставен е в отделно помещение. Пазачът е възрастен мъж. Трябва да го помолите да ви запознае с кораба. Ако имате късмет, той ще ви разкаже историята на спящия човек. Не се учудвайте и не го прекъсвайте, ако забележите, че обяснението е нереално — старецът не може да говори по друг начин. И още нещо: безсмислено е да го питате, ако има много посетители — той няма да ви обясни, защото охранява кораба с трогателно усърдие.

Със същото усърдие, но малко объркано, сякаш напразно се мъчи да каже нещо друго, той дава винаги едно и също странно

ОПИСАНИЕ НА КОСМИЧЕСКИЯ КОРАБ:

1. ХИПЕРПРОСТРАНСТВЕНИЯТ ДВИГАТЕЛ

МЪЛЧАЩОТО НЕБЕ

Плажът бавно се приближаваше. Дърветата стигаха до самата вода и преплетените им клони и въздушни корени образуваха сводести проходи и тунели, потънали в сумрак.

— Колко са големи дърветата — учуди се Солит, сочейки в далечината, и той видя, че е права: откъм града гората изглеждаше много по-малка.

— Разстоянието — отвърна гой и я прегърна през раменете, — от разстоянието е.

Малко преди да достигне стената от дървета, хидропланът се отдели от водата и се издигна рязко нагоре. Оставиха го над сушата и се спуснаха с антигравитационното му поле в гората.

Изведнъж отново се озоваха в хидроплана, на връщане към града, чиито двадесет светлосиви и охравожълти къщи с островърхи кули се врязваха в плитката вода на залива. Къщите изглеждаха неестествено ниски и сякаш отстъпваха пред хидроплана. В този момент той разбра, че стоят на едно място.

— Забравил си да поръчаш снабдителната ракета — напомни пилотът-робот, който беше също в хидроплана.

Сега пък Солит я нямаше Къде ли беше? Той скочи във водата и се затича към града — Солит трябваше да е там. Но все се подхлъзваше, не напредваше — разстоянието бе прекалено голямо. Корените на дърветата се заплитаха в краката му и го задържаха. Откъде се взе в морето този храсталак? Колкото и да се мъчеше, не можеше да се освободи, кулите се отдалечаваха все повече и все по-бързо, но още се виждаха. Това го учуди толкова много, че внезапно се събуди.

Веднага разбра, че лежи в собственото си кресло в кабината на космическия кораб; въпреки това възбудата и нервното напрежение продължиха и след като окончателно се бе събудил и бе забравил съновиденията.

Както обикновено хвърли поглед към командния пулт — там всичко бе наред, затова полежа още няколко минути, време имаше, дори повече отколкото му се искаше. Беше прекарал почти двеста дни на тази планета, която в началото му се струваше само безинтересна и пуста, а сега вече го отвращаваше.

Накрая излезе от силовото поле и включи панорамния екран, макар да знаеше, че няма да види нищо ново — само еднообразна, матовооранжевокафява чакълеста пустиня, стигаща до полегатата планинска верига на югоизток. Напук на всякаква логика той мразеше този пейзаж, пуст, както цялата планета с разрежена атмосфера, винаги безоблачно тъмновиолетово небе, през чийто здрач проникваше светлината на звездите, големия пурпурен диск, застанал неподвижно на запад между хоризонта и зенита — близкото, но немошно слънце на този свят.

Понякога го изкушаваше мисълта да премести кораба, но какво би се променило тогава? Мястото на слънчевия диск, земния профил, звездното небе... и нищо друго.

Можеше да изследва планетата, чийто пленник се бе оказал, но неговите предшественици отдавна вече бяха сторили това.

Изключи екрана, убеден, че през този ден няма да го използва повече. „Ден“ за него бяха редуващите се интервали на сън и бодърствуване, които бе определил на двадесет часа, тъй като планетата винаги беше обърната с една и съща страна към централното небесно тяло. Би могъл да следва и друг ритъм или въобще никакъв, да спи, да бодърствува, както му дойде. Но след като бе избрал двадесетчасовия интервал, той се придържаше към него, защото постоянството във външните неща му помагаше да запази вътрешната си дисциплина.

После пратеникът седна пред локаторите на кораба и се заслуша в Космоса, макар да знаеше, че и това е безсмислено. Автоматичните уреди щяха много по-рано да уловят сигнала на снабдителната ракета и да го индикират — ако тя изобщо дойдеше. Вече почти не вярваше в това. Все пак включи пеленгаторите, които известно време изследваха мълчащото небе, но скоро всичко му омръзна и тръгна да направи всекидневния контролен обход на кораба.

Най-важната част от космическия кораб бяха двигателите. Първо провери гравитационните машини — носен от техните изкуствени

гравитационни и антигравитационни полета, корабът кацаше и излиташе отново, а в хиперпространството те създаваха скорост, близка до светлинната. Естествено, тук всичко бе наред — контролните уреди в кабината му отдавна биха регистрирали каквато и да е неизправност.

След това провери хиперпространствения двигател, който изразходваше много енергия. Именно той отличаваше кораба му от автоматично управляемите ракети: те летяха със скорост близка до скоростта на светлината, а на родната планета минаваха междуременно десетилетия, дори столетия. Вече четвърта година той бе на път, оставаха му още две, а на тези шест години бордово време съответствуваха само осем на родната планета. Разликата от две години във времето се дължеше на малките разстояния, които трябваше да преодолее с гравитационния двигател, защото в хиперпространството корабът летеше със скорост, надхвърляща многократно скоростта на светлината, така че след завръщането си щеше да срещне своите връстници малко по-остарели от самия него. Сигурно много неща щяха да се променят през тези осем години, но поне щеше да намери същия свят, който бе напуснал, а не някакъв чужд свят на бъдещето.

Така щеше да бъде, ако снабдителната ракета пристигне. Хиперпространственият двигател поглъщаше невъобразими количества енергия. Затова корабът на пратеника трябваше да зарежда по пътя. За целта дълго преди излитането на такива кораби се изстрелваха безекипажни товарни ракети, които летяха с бавен, икономичен гравитационен двигател.

За него бяха предвидени две такива ракети. Сега, на връщане, би трябвало да намери втората в орбита около планетата. Системата на Червеното слънце бе мястото за среща. Наистина, ако със снабдителната ракета се бе случила авария — а в какво друго можеше да бъде причината за нейното закъснение, — тогава почти нямаше надежда. Въпреки това щеше да спази определения срок: двеста дни, от които оставаха още шест.

Приключи с обхода. Двигателите бяха в изправност, а скрити дефекти и бездруго трудно би открил, за тази цел имаше автоматични контролни уреди. Те показваха готовност за действие, само че енергийните резервоари бяха почти празни. Можеше да си остане в

кабината и да се ограничи с проверка на контролните системи, но нали трябваше да върши нещо в крайна сметка. През последните шест дена щеше да проверява още по-основно.

Оставаше му да прегледа и локационните системи, макар, да бе уверен, че функционират правилно, защото постоянно ги използваше и непрекъснато ги проверяваше от страх да не би да го лишат от ракетата.

След това — проверка на агрегатите от сектора за съхраняване на живота. Тях той остави за по-късно, за утре или вдругиден, особено хипотермичната камера — искаше да я провери непосредствено преди излитането, след шест дни, когато щеше да лети с гравитационния двигател към родината, не две, а четиридесет и осем години. На борда щеше да измине само половината от това време и благодарение на хипотермичната камера щеше да остарее съвсем малко. За полет със скорост, по-малка от скоростта на светлината, енергията бе достатъчна.

Само че Солит щеше да бъде почти на осемдесет години.

Имаше още една възможност, за жалост не по-добра. Можеше да остане на тази планета, да легне в хипотермичната камера и да чака. Но защо да се подлага на доброволно пленничество в този свят? Да се надява на минималния шанс, че ракетата, макар и със закъснение, все някога ще пристигне? Твърде дълго бе залагал на тази надежда и дори тези двеста дни чакане смяташе за изгубено време. Не, решението му бе твърдо: след шест дни ще излети, ще избере единственото рационално решение.

Ами ако при последната проверка бъде открит някой дефект или се породят съмнение за неточност в апаратурите? Или ако се появи неизправност в хипотермичната камера, в навигационните уреди или в малкия непотребен планетоход в хангара и това да отложи излитането, и пак да определя срок за чакане? Така както бе направил преди сто и преди сто и петдесет дни.

2. ЛОКАТОРЪТ

ЧЕРВЕНИЯТ ТРИЪГЪЛНИК

Гостите се бяха събрали, чакаха само Солит.

— Къде ли се е дянала? — попита един от тях, а друг каза:

— Ами за какво да идва? И въобще коя е тя, че без нея не може?

— Няма никаква Солит — отвърна друг.

— Разбира се, че няма такава — съгласиха се останалите, хилейки се злорадо.

Как можеха да са толкова глупави, толкова глупави и толкова лоши?

— За какво сте дошли изобщо? — попита ги той, а те не знаеха и искаха да си вървят. Но бяха дошли на рождения ден на Солит и затова все още не си тръгнаха. А Солит беше тук, как можеха да твърдят, че не съществува?

— Защото ние вече ѝ честитихме, всички, само ти още не си.

Имаха право. Толкова много се срамуваше, че не можеше да види Солит — значи наистина не беше тук.

— Но тя е тук! — извикаха приятелите и той реши, че няма за какво повече да се срамува. Ето — тя се изправи пред него и той я поздрави за осемдесетия ѝ рожден ден.

— Но — добави той закачливо — това в действителност не е осемдесетият ти рожден ден, а седемдесет и деветият, по-точно тридесет и четвъртият.

Всички се учудиха на думите му, а Солит го погледна изумено. Всичко бе толкова просто — той ѝ бе подарил часовник, който постоянно изоставаше с петдесет или сто дни. Тогава разбра, че тя се чуди не на това, а на часовника, който вдигаше голям шум.

— Защо часовникът вдига такъв шум? — запита той себе си и останалите, но не разбра отговора, защото часовникът тракаше силно. „Но това е будилник!“ — бе последната му мисъл в съня и първата при пробуждането.

Не беше будилник, а и шумът не беше особено силен. Тиктакането идваше от акустичния индикатор на локатора — кой знае колко време бе изминало, преди пратеникът да се събуди, — което означаваше, че близо до планетата се движи активен космически обект.

Би трябвало да се хвърли към пулта за управление, но той се изправи бавно, внимателно, почти лениво, сякаш се страхуваше, че тиктакането на локатора може да спре, сплашено от резките му движения, или сякаш се съмняваше в реалността на шума и в неговото значение.

Когато седна пред пулта и включи индикаторите, разбра, че не се лъже — показанията бяха категорични: наистина беше активен обект, който сам променя орбитата си. Ракетата!

Дългото чакане, проточило се вече почти четиристотин дни, все пак се оправда. Ракетата пое курс към планетата, намалявайки скоростта си.

Сигнализаторът ѝ вероятно не функционираше, в противен случай локаторът щеше много по-рано да я засече и да съобщи за приближаването ѝ. Пратеникът също би могъл да я открие, ако с течение на времето не му бяха омръзнали ежедневните проверки с локатора и накрая не ги бе зарязал. Акустичният индикатор се задействуваше само когато летящото тяло се намираше в непосредствена близост. Ако всичко вървеше нормално, снабдителната ракета би трябвало след ден и половина да достигне планетата, да влезе в орбита около нея и да кацне по радиосигнал.

Облегна се назад и се вгледа в екрана, който отразяваше звездното небе на черен фон. Звездите бяха изобразени като оранжеви точки, а централното небесно тяло — като малък кръг. Планетите и спътниците електрониката превръщаше в зелени точки и сини кръгчета, но тези цветове липсваха, защото системата нямаше спътници, а втората планета оставаше невидима, тъй като пратеникът бе настроил уредите да проектират само една част от небесния свод — тази със светещия в средата червен триъгълник.

С червено се обозначаваха космическите обекти, идентифицирани като активни летящи тела. Всички останали цветове, предназначени за по-добра ориентация в многопланетни системи, тук губеха своя смисъл — важен бе само червеният триъгълник, закован сякаш неподвижно на осеяния с точки фон.

Пратеникът разбра. Под зелената перфолента до екрана се появи червена, едно от числата показваше постоянното приближаване на ракетата. Данните бяха много точни и той доста дълго не можеше да откъсне поглед от последните три бавно сменящи се цифри в дългата колона. Гледаше ги втренчено, сякаш по този начин можеше да ускори кацането на ракетата.

Безброй пъти, дори когато надеждата му представляваше само зле прикрита самоизмама, той си бе представял необузданата радост, която щеше да изпита, празника, който щеше да си устрои, щом снабдителната ракета пристигне. По време на дългото чакане през главата му минаха хиляди варианти на този жадуван миг, от радостни до съвсем налудничави, например че дори ракетата да пристигне, той няма да повярва в съществуването ѝ и ще прекара остатък от живота си на планетата, вероятно умопобъркан, но кой може да каже в какво състояние ще бъде след време.

Сега знаеше със сигурност, че ракетата пристига, но вместо безгранична радост изпитваше само нетърпение.

Изправи се рязко. Оставаше му още ден и половина, после щеше да има достатъчно работа по подготовката за излитане. Замисли се с какво е най-добре да започне, седна отново, завъртя креслото наляво, за да вижда пулта с главните контролни уреди. Хвърли още един поглед към екрана, на който след хиперскока щяха да светнат пет зелени точки и две оранжевожълти кръгчета, после погледна бързо сменящите се последни цифри на червения индикатор за разстоянието: 303, 302,301,300, 2УУ, 2УХ, 2У9, 2У8... Лявата му ръка лежеше върху клавиатурата за проверка състоянието на двигателите. Имаше шест клавиша, за всеки пръст по един.

3. ГРАВИТАЦИОННИТЕ МАШИНИ

ДАЛЕЧНАТА ОРБИТА

Пратеникът погледна към онази част от контролния пулт, която служеше за управление на гравитационните машини, и към екрана на локатора, където се движеше червеният триъгълник. Бяха изминали почти два дни, откакто го бе забелязал. Междувременно ракетата бе навлязла в предвидената орбита около планетата. Не се предвиждаше да остане там и да не реагира на указанията за кацане, на нито един от радиосигналите, които пратеникът беше изпратил през последните няколко часа до орбитата ѝ.

Но след като ракетата все пак бе пристигнала, неподчинението ѝ можеше да се счита за дребен инцидент, за една от трудностите, които трябваше и можеше да се преодолеят.

През изминалата нощ пратеникът спа малко, но спокойно, може би дори сънува, но това вече не бе толкова важно, защото скоро щеше да види родния си град под двойното небесно тяло не само насън.

Това го бе занимавало през последните дни, беше обмислил всички възможни инциденти и се бе подготвил да ги посрещне. Закъснението на ракетата и повредата в сигнализатора ѝ вероятно бяха вследствие на авария, затова бе длъжен да допусне, че ще има и други проблеми.

Едно движение с ръката — и на екрана се появи схематично изображение на планетата с проекция на траекторията на ракетата, която преминаваше почти над кораба на пратеника, а това опростяваше задачата. Всичко беше подготвено, изчислено и проверено, трябваше само да включи гравитационните машини.

Когато ракетата отново се появи над хоризонта, тя бе обхваната от мощни гравитационни сили. Екранът показваше как орбитата ѝ се приближава все повече към двете дъги, едната от които бе повърхността на планетата, а другата — границата на спирация атмосферен слой.

Двигателите на ракетата не оказаха никакво съпротивление — в крайна сметка по-силните гравитационни генератори и без това щяха да вземат надмощие. Ракетата бе повлечена от изкуствените полета на притегляне.

В разредената атмосфера около гравитационната област сякаш се бе развилнял самият дявол, но какво го засягаше това? Дори газът, следващ линиите на силовото поле под влияние на изкуствената гравитация да връхлети върху него като ураган, корабът му е здраво закрепен и ще издържи. Дори издигацият се прах дни наред да скрива слънцето, дори да се наруши равновесието в атмосферата — нямаше значение. Скоро щеше да забрави планетата, да заличи от съзнанието си дните на чакане — колкото по-скоро, толкова по-добре. Щеше да остане само едно междинно кацане на планета номер еди-кой си и един тривиален технически проблем с още по-тривиално решение — нищо повече.

Устройството за кацане насочваше силовото поле на спускащата се ракета, докато вторият му сноп закотвяше кораба на пратеника, докато намери опора в масата на планетата. Малко преди ракетата да се скрие зад хоризонта, се изключи автоматично следващото я силово поле, а после и магнитното поле на котвата. На екрана се появи още една тънка линия — разтеглена елипса. Близо до надира тя излизаше далеч извън очертанията на предишната орбита, а откъм страната на пратеника минаваше много под нея и се губеше в атмосферата.

При такава ексцентрична траектория щеше да мине време, преди ракетата да се покаже отново и да започне втората, последна фаза от маневрата. Сега пратеникът трябваше да се въоръжи с търпение, съвсем за кратко, но на него му се струваше, че минава цяла вечност.

Гравитационните машини в двата края на космическия кораб очакваха повторното появяване на ракетата, за да я притеглят окончателно на планетата и после да изпълнят основната задача: да изведат кораба на изкуствените си гравитационни и антигравитационни полета в чистия Космос, да му придадат ускорения, докато заработи хиперпространственият двигател, чиито девет трансдименсиониращи хиперкълба бяха разположени около здравия конусообразен космически кораб.

Когато ракетата отново се появи над хоризонта и на екрана се изписа действителната ѝ орбита със съответните стойности,

пратеникът с изненада установи, че траекторията не съвпада с изчислената елипса, а преминава по-високо, съвсем малко наистина, но достатъчно, за да се окаже извън въздействието на спирация атмосферен слой. Изглежда, на обратната страна на планетата ракетата бе включила за малко двигателите и бе коригирала курса си. Спирацията атмосферен слой вече не можеше да помогне за запазването на ценния енергиен товар. Но имаше и друга възможност. Гравитационните машини на пратеника бяха достатъчно мощни, за да заставят опърничавата ракета да се подчини.

Той измени мащаба на изображението на екрана. Сега ракетата се появи в мрежа от хоризонтално разположени дъги и линии, които показваха разстоянието до повърхността на планетата и прилежащите им почти успоредни само в края на екрана леко извити навън радиуси и стойностите на ъглите, съотнесени към местонахождението на кораба му. Ракетата се намираще точно в центъра на екрана, а координатната система се изместваше бавно нагоре и по-бързо встрани. Една наклонена права с число в горния край на екрана показваше гравитационния сноп, насочен автоматично към ракетата. Сега вече пратеникът сам регулираше силата на полето, числото до правата отчиташе постоянно повишаващото се гравитационно притегляне. Координатната система се изместваше все по-бързо нагоре; подхвърляна като топка от мощните гравитационни потоци, ракетата се приближаваше към повърхността на планетата и навлизаше в по-плътния атмосферен слой.

В този момент движението на координатите нагоре се забави. Топката нарушаваше правилата на играта.

По всяка вероятност ракетата бе включила собствените си гравитационни генератори. Сигурно автоматиката ѝ беше сериозно повредена, защото в програмата не бяха предвидени подобни маневри. Сега пратеникът трябваше да се бори не само с неподвижната маса, а и с двигателите на ракетата, но запази спокойствие. Числото до правата на полето приемаше все по-големи стойности, леко наклонените дъги отново се изместиха нагоре по екрана — ракетата се запуска отново. Но много по-бързо се променяха координатите на ъгъла — скоро би трябвало да бъде достигнат зенитът.

Пратеникът увеличи силата на полето до горната граница, ракетата започна да се спуска малко по-бързо и изведнъж се понесе

като камък надолу. Вече се намираше толкова ниско в атмосферата, че нямаше как да не кацне. Пратеникът изключи веднага полето и остави автопилота на снабдителната ракета да се спусне на собственото си антигравитационно поле.

Въпреки това тя продължаваше да се носи стремглаво през разредената атмосфера. Защо автопилотът не спираше падането? Ако ракетата не се възпламенеше от удара, щеше да се разбие.

Сега тя бе обхваната от нов сноп силови полета с максимална мощност, но числото на екрана имаше вече отрицателна стойност. Гравитационните машини в кораба на пратеника създадоха антиполе, което да спре падането на ракетата, но въздействието му беше минимално, тъй като тя отдавна бе прелетяла над кораба, намираше се далече от зенита и попадеше в неблагоприятен за атакуване ъгъл.

Виждаше се на екрана още дълго време — значи не беше изгоряла. Пратеникът бе успял само да смекчи удара, но не и да го предотврати. След подобно кацане той не смееше и да помисли за състоянието на товара в ракетата — резервоарите с енергия.

4. ПЛАНЕТОХОДЪТ

ЗАЛЯЗВАЩОТО СЛЪНЦЕ

Много по-лесно щеше да бъде да прелети с кораба до мястото, където бе паднала снабдителната ракета. Планетоходът, подобно на кораба, се движеше със собствени гравитационни генератори, наистина по-слаби, но и самият той беше доста по-малък от космическия кораб, не изразходваше толкова енергия и това обстоятелство надделя. Тъй като не се знаеше нищо за състоянието на падналата ракета, всеки квант енергия можеше да бъде от решаващо значение за излитането на космическия кораб в хиперпространството.

Планетоходът имаше форма на удължен, нисък, разполовен елипсоид с плоска основа и се придвижваше плътно до каменистата повърхност. Между гравитационните агрегати и другата машинария, в средата на планетохода, имаше тясна кабина, където пратеникът, притиснат в почти легнало положение, бе прекарал вече няколко часа. По-голямата част от разстоянието беше преодоляна.

Снабдителната ракета се намираще някъде на границата между светлата и тъмната страна на планетата. Огромният пурпурен слънчев диск, сякаш отдавна застинал на небосвода, се бе скрил наполовина зад хоризонта. Пратеникът не се обърна нито веднъж да го види, не го интересуваше и панорамата, обгърната в черночервеникав сумрак. Плоският планетоход хвърляше безкрайно дълга сянка — значи прожекторите бяха включени. Без да променя скоростта, пратеникът продължи напред, следвайки посоката на пресечената сянка.

Когато слънцето се скри съвсем и светлината на планетохода се вряза в здрача на разредената атмосфера, пратеникът се усъмни дали не е сбъркал пътя. Ракетата трябваше да е някъде тук, но защо не можеше да я открие? Дали компютърът в кораба бе изчислил погрешно мястото на падането ѝ, или пък навигационните уреди на планетохода не бяха в изправност? Може би самият той е допуснал някаква грешка? Трябваше да намери ракетата, дори да се наложи да претърси и по-

голяма зона. Това щеше да му струва време и усилия, но в крайна сметка времето не бе проблем.

Ами ако повредите са били по-малки, отколкото е преценил, и ракетата отново е излетяла, докато той е седял в тясната кабина на планетохода?

Отхвърли тази мисъл; не искаше да разсъждава за нейните предимства и недостатъци, съсредоточи се върху околността и продължи уверено. Обаче нетърпението и вътрешната несигурност растяха. Всичко можеше да се очаква.

Ако ракетата все пак е успяла да излети, дори и с дефектен управляващ механизъм, и е напуснала завинаги планетата?

Малко по-късно я откри. Отначало на екрана на радара се появи само някакво отражение, но то можеше да бъде примерно от скален метален отломък. После в оптичския апарат на планетохода видя блестящото петно, все още на голямо разстояние, но след като мощният резервен прожектор го освети, не остана никакво съмнение, че това е изкуствен обект. Устоя на изкушението да увеличи скоростта и продължи в същото темпо, което осигуряваше оптимален разход на енергия. Изключи резервния прожектор.

Колкото повече се приближаваше, толкова по-странни му изглеждаха необикновените очертания на ракетата. Едно голямо парче, откъснало се от лещовидния ѝ корпус, стърчеше нагоре — това бе единственото, което можеше да се разпознае ясно.

Накрая не издържа, включи отново резервния прожектор и регулира оптичската апаратура на максимално увеличение.

Докато се носеше напред с висока скорост, не можеше да откъсне поглед от картината, която се уголемяваше и ставаше все по-ясна: едно невероятно дълго, с форма на токови линии космическо тяло се бе забило косо в повърхността на планетата. То нямаше типичните за гравитационния двигател външни агрегати, нямаше и трансдименсиониращи колесници, а на пръв поглед — и никакви сериозни повреди, въпреки че трудно би могъл да прецени състоянието на такъв космически кораб, защото знаеше, че в родината му никога не се е конструирал подобен тип.

5. ХИПОТЕРМИЧНАТА КАМЕРА

ГРОЗНОТО ЛИЦЕ

Пратеникът се събуди, смени спокойно и плавно, като превключена машина, призрачните съновидения с програмирано бодърствуване. Приспивателните, които започна да взема след излитането от оранжевокафявата планета на непознатата, безименна звезда, му осигуряваха дълбок и непробуден сън през по-голямата част от времето и все по-рядко го спхождаха сънищата за родината, за Солит и двойните сенки на града с кулите. Може би медикаментите само му помагаха да ги забравя след пробуждането и той не знаеше дали трябва да е благодарен за това, или не.

По навик хвърли бегъл поглед към шестте главни контролни уреда — всичко бе наред и затова остана да полежи още малко. Време имаше, дори повече отколкото му се искаше. Полетът щеше да продължи десетилетия.

Все още полуизлегнат, той се зае със скромния обяд, който щеше да набави на организма му необходимите хранителни вещества до следващия период на бодърствуване, и взе обичайната доза приспивателно, за да отдалечи колкото може повече следващото будуване.

В общи линии продължаваше да прави това, което бе правил досега на непознатата планета — чакаше. Но сега му предстояха не дни, а десетилетия безкраен полет със скорост, по-малка от тази на светлината. При това пътят към хипотермичната камера в неговия собствен кораб бе затворен за него.

Понякога се надяваше да се събуди някой ден и да установи, че се намира все още на онази планета в очакване на снабдителната ракета и че всичко останало ще се окаже само сън. Но споменът за червения триъгълник върху екрана на локатора, за гравитационния лъч и разбития чужд космически кораб бе съвсем реален.

След като преодоля първоначалния шок, той се върна с планетохода до кораба, без да стигне до непознатата ракета. След това

прелетя с космическия кораб до мястото на падането и се зае да изследва останките. Като че ли сънуваше необикновен кошмар за някакъв непознат, разрушен лабиринт, в който от време на време се появяваше нещо разбираемо, някак познато. В ракетата имаше сектори, които изглеждаха сравнително запазени, и агрегати, чието предназначение успя да разгадае. Всичко показваше, че падналата ракета е била задвижвана от ядрени реактори. Преди години в родината му също имаше подобни опити, но скоро станаха безсмислени, защото новооткритият гравитационен двигател — тогава нямаше още хиперпространствени трансмитери — се бе оказал много по-могъщ и по-надежден. Конструкторите на тази ракета трябва да са задълбочили изследванията в областта на ядрената енергия и да са постигнали забележителни резултати, след като са имали смелостта да излязат в междузвездното пространство. Струваше му се истинско чудо, че реакторите не са експлодирали от удара. Тогава от ракетата не би останало нищо — нито тази купчина развалини, а още по-малко командната кабина. А това бе най-странното — незасегнатата командна кабина.

Пратеникът излезе от силовото поле, погледна още веднъж към екрана, на който неподвижните непознати съзвездия бяха изобразени като оранжеви кръгчета, след което започна обичайния контролен обход на кораба. Малките допълнителни агрегати на гравитационните машини създаваха нормално изкуствено поле в кораба, а обиколката приличаше на всички онези безсмислени проверки, които навремето му служеха като претекст за удължаване срока на чакане.

Все пак разлика имаше. Тогава се надяваше да се върне на родната планета, в своето време, но чакането се бе оказало една непрекъснато повтаряща се самоизмама. Сега отново се бе устремил към една цел. От началото на полета всеки контролен обход започваше от сектора за съхранение на живота. И тук беше втората разлика, защото в този сектор, в единствената хипотермична камера, се намираще непознатият астронавт.

Когато пратеникът влезе в помещението с хипотермичната апаратура, предвидливо се хвана за една дръжка на стената. Беше изключил гравитационните агрегати, защото мислеше, че така ще е най-добре за живота на непознатия, който лежеше в херметичната хладилна камера в анабиоза. Пратеникът не бе съвсем наясно относно

състоянието на непознатия астронавт. Разбра, че физиологичният разтвор, който повишава топлопроводимостта на клетъчната субстанция и предотвратява смъртоносното образуване на кристали при рязкото замразяване, му бе подействувал, но може би предизвикваше някакви непредполагаеми, странични явления в неговия организъм? Не знаеше със сигурност. Вече в нищо не беше сигурен, след като не бе успял да спаси непознатата ракета.

Стените на хладилната камера бяха дебели, непроницаеми и оборудвани с множество безполезни за момента приспособления и измервателни уреди. Все пак той знаеше как изглежда непознатият астронавт и никога не би могъл да го забрави. По телосложение двамата много си приличаха и затова пратеникът се надяваше да спаси живота на непознатия.

Разбира се, имаше и различия. Рентгеновата снимка показва неочаквано голяма асиметрия на вътрешните органи на непознатия. Например той имаше съвсем нормално сърце, но то се намираше не в средата, а бе изместено вляво, за сметка на едната половина на белия дроб; някои важни за обмяната на веществата органи не бяха разположени по двойки, а поединично, което увеличаваше уязвимостта му. Все пак непознатият не беше от онези съвсем своеобразни, необяснимо интелигентни чудовища, каквито някои учени са очаквали че ще срещнат в Космоса. Не, общо взето, те си приличаха и пратеникът си спомни как навремето се бе надсмивал над хората, които скицираха подобни на тях разумни същества, над писателите, които се мъчеха да облекат в ефектни изрази простия факт, че непознатите имали четири, пет или седем пръста на ръката вместо шест.

Непознатият имаше пет.

В лицето му също нямаше никакви особени различия, то приличаше на лицето на пратеника — две очи, нос и уста, — само че в други пропорции. Очите бяха необикновено светли и широки, носът — доста голям и клюнообразен, устата — една такава червеникава. Не се различаваше толкова много от нормалните лица, че да прави странно впечатление, но все пак беше рядко грозно лице.

6. НАВИГАЦИОННИТЕ УРЕДИ

ЗАВРЪЩАНЕ В ДРУГАТА РОДИНА

Истинско чудо беше, че непознатият бе останал жив след подобна катастрофа. Когато пратеникът проникна в разбитата ракета, намери го в кабината тежко ранен. Амортизаторите на пилотското кресло бяха успели да предотвратят най-лошото, но част от пулта за управление се бе откъснала и раздробила краката му до над коленете. Скафандърът се бе врязал неестествено дълбоко в бедрата; по всяка вероятност там е имало еластични предпазни пръстени, които се свиват автоматично, в случай че се наруши целостта или херметичността на скафандъра.

Пратеникът успя без всякакво усилие да освободи изпадналия в безсъзнание, срутената част се оказа не особено тежка. Без да се бави, сякаш бе очаквал точно това и често бе тренирал подобни ситуации, пренесе умиращия пилот на кораба, сложи го в хипотермичната камера и включи автоматиката, която направи необходимите изследвания, разряза скафандъра на непознатия и подготви всичко, после изведнъж хладилните агрегати превключиха на пълни обороти, за да задържат ранения на границата между битието и смъртта колкото може по-дълго.

Всички процеси бяха протекли напълно автоматично, спомни си пратеникът, продължавайки контролния обход на кораба. Беше работил със скоростта и прецизността на безупречно функциониращ механизъм, който, без да се колебае, бе избрал и разработил оптималния вариант от предварително зададена програма. По-късно, когато премисляше нещата, с учудване установи, че всичко е било решено предварително.

Пратеникът приключи проверката. Както винаги всички агрегати, които не бяха излезли от употреба поради недостиг на енергия, като например трансдименсиониращите колесници, работеха нормално. Започна да чувства действието на приспивателното, беше

време да се върне в кабината, да погледне още веднъж навигационните уреди, а после да се отпусне в безпамятен сън.

С помощта на таблетките успяваше да изтрие от съзнанието си част от новия период на чакане, но не и от тялото. В края на полета сигурно нямаше да може вече без препаратите — ще спи и ще старее, — но това е без значение, каза си той, защото при пристигането на родната планета щеше да бъде старец, попаднал в някакъв чужд свят, където нямаше да познава никого.

Сам не можеше да помогне на ранения астронавт, но се надяваше, че дълбокият сън в хладилната камера ще забави неизбежния край, докато корабът на пратеника, носен от този ужасно бавен гравитационен двигател, намери помощ. Шансът беше минимален, но единствен, пък и нямаше друга хипотермична камера освен тази, в която лежеше непознатият.

Пратеникът бе стигнал до кабината си и погледна към навигационните уреди. Нямаше отклонения от курса.

Спомни си как напразно се опитваше да се ориентира в разбитата ракета, след като прибра пилота. Колко просто бе да го спаси — ако това, което бе сторил, наистина допринасяше за спасяването му, — колко лесно бе да го повери на системите за съхраняване на живота в кораба и на автоматиката на хипотермичната камера, а колко трудно, почти безнадеждно се оказа лутането сред разбитите, неразбираеми механизми на другото, непознатото навигационно съоръжение. Все пак накрая разбра откъде бе дошъл непознатият космически обект. Само едно не му стана ясно: как тези примитивни на пръв поглед ядрени двигатели са могли да преодолеят огромното разстояние. Планетата, на която се срещнаха, се намираще малко по-близо до родината на непознатия, отколкото до двойната звезда на пратеника.

Екранът на локатора, свързан вече с навигационните уреди, показваше само два цвята — черен и оранжев. Ако локаторът изобразяваше истинските цветове на звездите, на екрана щеше да се появи типичната картина на Доплеровия ефект — подредени по цветовете на спектъра звезди в концентрични окръжности около центъра на екрана. Но той показваше само най-важното и не изобразяваше всички звезди, а само онези, които бяха нужни за ориентиране в Космоса. И най-вече, винаги в центъра на екрана — целта.

Унесен в дрямка, пратеникът се надяваше да сънува белия град с кулите край морето, Солит и приятелите, плажа под горещото синкавобяло двойно слънце, което на това разстояние изглеждаше на екрана като обикновено оранжево кръгче. Може би щеше да забрави съня си още щом се събуди, навярно така бе по-добре, но въпреки това искаше да сънува. Защото знаеше, че символичното изображение в екрана на локатора този път почти отговаряше на действителността. Оранжевият кръг в средата не беше синьо-бялото палецо двойно слънце. Това бе една самотна, бледа, нежножълта звезда в края на Галактиката.

Разбира се, такова описание на космически кораб е непълно, но възрастният мъж, който пази експонатите в тази зала, дава винаги това или подобно обяснение. За техническите подробности е по-добре да се информирате предварително от каталога. Безсмислено е да го питате, защото пак ще започне да разказва историята на спящия човек от звездите. Повечето неща сигурно са измислени от него, тъй като непознатият астронавт, както е известно, почина малко след пристигането си в Слънчевата система, по всяка вероятност от изтощение. Изглежда, през последната фаза на полета е спал без прекъсване и не е приемал никаква храна.

Но възрастният мъж от музея не го споменава, въпреки че всеки има достъп до доклада на следствената комисия. Не знам защо, премълчава някои известни факти, нито пък — защо вместо тях разказва подробности, които явно са чиста измислица, и защо толкова непохватно драматизира събитието. Говори се, че на младини бил астронавт. По него време това означавало да си чудак. Някои летели по маршрути до близките планети, което се е смятало за скучна работа, и то си е така, но имало и неколцина звездни пилоти, които по общо мнение пропилявали собствения си живот и средствата на обществото. Не можах да разбера към коя от двете категории е принадлежал старият, но по всяка вероятност към първата. Може би сега, след като общественото мнение се е променило, иска да компенсира пренебрежението, с което са се отнасяли към професията му, и да получи, макар и със закъснение, нужното уважение? Но и това не обяснява странното му пристрастие към всичко, що се отнася до непознатия космически кораб, нито пък крайностите му, които дирекцията на музея посреща с учудващо снизхождение. Наскоро

напердашил един хлапак, който искал да вземе някаква част от кораба за спомен, и момчето въобще не предполагало, ако тогава изобщо е мислило какво прави, че старият може да го последва в най-отдалечените ъгълчета на непознатия кораб. Успял обаче въпреки двете си протези.

Издание:

Ерик Симон. Чужди звезди

Разкази

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1986

Библиотека „Галактика“, №78

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Съставител: Светослав Славчев

Преведе от немски: Дорина Йосифова

Консултант: Стефан Лефтеров

Редактор: Лидия Капонова

Редактор на издателството: Ася Къдрева

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректори: Паунка Камбурова, Янка Василева

Немска — ГДР, I издание

Дадена за набор на 27.III.1986 г. Подписана за печат на 24.VII.1986 г.

Излязла от печат месец август 1986 г. Формат 70×100/32 Изд. №1973

Цена 1 лв. Печ. коли 11. Изд. коли 7,12. УИК 7,02

Страници: 176. ЕКП 95364 5627-81-86

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

Ч 830.2 32

© Дорина Йосифова, преводач, 1986

© Светослав Славчев, предговор, съставителство, 1986

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1986

c/o Jusautor, Sofia

Erik Simon

Begegnung im Licht

© Verlag Neues Leben, 1976

Wege zur Unmöglichkeit, 1983

Fremde Sterne, 1979

© Verlag Das Neue Berlin

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.